

BEF-NYTT

Nr 3 2016
September

Tidningen för Bergsprängningsbranschen

 **Kvartalets medlem
en sann optimist**

Läs mer på sidan 28-29

 **Drönare som gör
nytta**

Läs mer på sidan 34-35.

 **Var tar spräng-
mattan vägen?**

Läs mer på sidorna 43-45.

Ledaren

**Alla etiska gränser
passerade**

BEF – det är vi som försätter berg

www.bef.nu

FLEXIROC T20 R – BYGGD AV ER

Med över 30 förbättringar som ökat både tillförlitligheten och produktiviteten, är FlexiROC T20 R bättre än någonsin. Det är inte vår förtjänst. Vi lyssnade bara på våra kunder.

Vill du veta mer? Besök atlascope.se eller kontakta din Atlas Copco-representant.

Sustainable Productivity

Atlas Copco

Alla etiska gränser passerade

Alla har säkert tagit del av Power Tools senaste produkt, ”**Sprängning – Spelet bakom landets farligaste bransch**”. För att ge det legitimitet är avsändaren SEBO, Svenska Spräckentreprenörernas Branschorganisation, som är så hemlig att man vare sig vet vilka som är medlemmar, styrelse eller dess stadgar. Och så kallar man RfSU hemligt!

Man har nu gett sig på bergsprängarna direkt efter år av trakasserier av myndighetspersoner. ”Två aktörer, **Bergsprängnings Entreprenörers Förening och BergUtbildarna**, styr idag en av landets farligaste branscher, sprängarbranschen. De två starka lobbyisterna samlas under regelbundna möten i ett slutet sällskap, det så kallade Rådet för Sprängteknisk Utbildning, tillsammans med myndighetspersoner och fattar beslut i viktiga frågor helt utan insyn från yttervärlden. På det sättet tänker de två privata aktörerna slippa konkurrens. Det slår hårt mot andra företag, mot anställda, mot kunderna och mot allmänheten; Säkrare alternativ till den högexplosiva dynamiten försöker man tränga bort från marknaden, alltså spräckning med lågexplosiva krutpatroner.”

Därefter räknar man upp mängder med exempel på sprängolyckor och incidenter och konstaterar vidare:

”Allt medan de två aktörerna, BEF med VD Roland Netterlind, och BergUtbildarna som under många år representerats av Mikael Hermanson, driver sina intressen hårt i Rådet där myndigheterna sitter med. I Rådet finns ingen insyn där allmänheten kan ta del av det som sker, möten sker utan att protokoll förs. Avgörande beslut tas av de två styrande i Rådets namn utan att övriga tillfrågas. Då och då sker sammanträden då inte ens de som är invalda i Rådet får vetskap om när de ska ske – för är det någon som uttrycker åsikter som misshagar de två stöts de resolut ut. BEF bestämmer såväl tid och plats som agenda för mötena. De sköter protokoll, och information skickas endast till vissa medlemmar i Rådet. BEF sköter allt, och bestämmer allt. Hittills har beslutande myndigheter låtit sig duperas av de två ledande personerna.”

Man kanske ska vara hedrad över att med maffiametoder kunna styra en hel

bransch? Nej snarare blir man rädd över att kommit upp på Power Tools svartlista. Vår jurist kallar ovan Grovt Förtal.

Vidare i brevet:

”Företaget Nitro Consult är en annan aktör, och de tjänar sina pengar på att utföra besiktningar och vibrationsmätningar vid sprängningsarbete. De lobbar hårt för att myndigheterna ska införa krav på att mätningar och besiktningar ska ske även då sten- och bergspräckning utförs. Det är märkligt, för då sten- och bergspräckning utförs sker minimalt med vibrationer och kan inte skada intilliggande hus. En handläggare på Arbetsmiljöverket, Åsa Dahlfors, som även är medlem i Rådet, har vid ett flertal tillfällen försökt sätta käppar i hjulet för företaget Power Tools, som är den ledande aktören på marknaden vad gäller sten- och bergspräckning. Hennes man arbetar som chef på företaget NitroConsult - på just avdelningen för vibrationsmätningar. Hon är nu både JO-anmäld för sitt agerande och även anmäld för jäv.”

”Det av SEBO, Svenska Spräckentreprenörernas Branschorganisation (www.svenskasebo.se), anlidade team med undersökande journalister kommer i en serie artiklar avslöja sanningar om en av landets farligaste branscher, sprängarbranschen. Du kommer att få veta hur Arbetsmiljöverket, MSB, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, Rikspolisstyrelsen, Bergsprängarnas Entreprenörers Förening, utbildningsbranschen, företag som utför vibrationsmätningar och andra aktörer i branschen agerar. Kort sagt, du får insyn i verksamheter som starka krafter gör allt de kan för att hålla hemlig, även med hjälp av olagliga metoder och hot.”

Slutkommentar från BEF:

BEF och våra myndigheter har enbart haft uppfattningen att de som hanterar spräckutrustning ska vara välutbildade, precis såsom vi bergsprängare, allt för att öka säkerheten. Vid sprängning/spräckning i berg krävs en utbildad sprängarbas och då gäller hela föreskrif-

ten AFS 2007:1 Sprängarbete. Det innebär i princip B-kort.

Flera av våra medlemmar använder spräckutrustning vid rätt tillfälle och på rätt sätt.

Rörande den JO-anmälan som Power Tools AB gjort mot Åsa Dahlfors, Arbetsmiljöverket, så har den redan avslagits av JO.

I övrigt tror jag samtliga som läser PT:s påståenden kan dra sina egna slutsatser.

OB! Se även bloggen på sprangolyckor.se

Roland Netterlind
VD BEF
roland@bef.nu

Nya ENTREPRENADINDEX med bas januari 2011 och E84

Som vi tidigare informerat har en översyn gjorts av Entreprenadindex E84, vilket resulterat i ett nytt Entreprenadindex med bas januari 2011=100.

Den nya Entreprenadindexserien följer samma indelning som den föregående. Efter översynen har grupperna fått nya kostnadsfördelningar och uppdaterat innehåll. Det har resulterat i att likartade huvudgrupper slagits samman (t.ex. E84 litt 112 och 312 Bergarbeten), men det har också tillkommit nya (t.ex. nya litt 117 Arbeten med stålplåtar).

En jämförelse mellan nya och gamla entreprenadindexserier för huvudgrupperna finns publicerad i Byggindex nr 5•2011, sidorna 14 och 15. Hela listan med såväl huvud- som undergrupper kan hämtas från Byggindex hemsida.

Avtal med E84 och nya entreprenadindex

Publicering av indextal avseende Entreprenadindex E84 (bas januari 1984=100) upphörde från nr 1•2012 av Byggindex. För entreprenadavtal där E84 återopats ska publicerade indextal användas så långt det är möjligt, dvs. till och med december 2011, publicerade i nr 12•2011. För att kunna slutföra indexreglering enligt E84 finns möjlighet

att fortsättningsvis själv räkna fram indextal till "E84-nivå" med hjälp av de omräkningstal som fanns publicerade från sidan 20 i Byggindex 1•2012, och som också finns att hämta på Byggindex hemsida. Dessa omräkningstal skall sedan användas på motsvarande littera i nya Entreprenadindex (med januari

2011=100). Observera att omräkningstalen endast kan tillämpas från januari 2012 och framåt på de nya indextalerna där basen är januari 2011=100. I de flesta fall är litteranumret samma för de bägge indexserierna. Om inte, finns en hänvisning i omräkningstabellerna.

Se nedanstående exempel:

Exempel 1:

Litt 124 Ombyggnader

Publicerat indextal, dec 2011: 275,5
 Omräkningstal: 2,681 (se sid 20 i BX 1-2012)
 Indexantal för nya litt 124=102,8
Beräkna: 2,681 x 102,8=275,6
 Uppräknat indexantal, jan 2012: 275,6

Omräkningstabellerna kommer fortsättningsvis att kunna hämtas från Byggindex hemsida.

Exempel 2:

Litt 213 Bergtunnlar

Publicerat indexantal, dec 2011: 281,6
 Omräkningstal: 2,759 (se sid 21 i BX 1-2012)
 Indexantal för nya litt 411=102,7
Beräkna: 2,759 x 102,7=283,3
 Uppräknat indexantal, jan 2012: 283,3

Tillämpningen

Tillämpningsföreskrifterna för ENTREPRENADINDEX med januari 2011 som bas finns att hämtas från Byggindex hemsida. De stämmer i allt väsentligt med de som gäller för Entreprenadindex E84.

Källa: SCB

Indexutfall 2015 - 2016

Som framgår av nedan för oss bergsprängare relevanta index är den årliga kostnadsökningen på årsbasis kring 1,1%. Löner har stigit ca 2 – 3 %. Notera dock skillnaden mellan byggavtalet och Väg- och banavtalet.

Löneglidningen ej med.

Konsumentprisindex är åter på deflation

(Nya) Entreprenadindex E 84 April 2015 – April 2016

112	Bergarbeten (Markarbeten)	1,76 %
411	Sprängningsarbeten (Bergrum och tunnlar)	2,33 %
7011	Dieselolja MK1 (Regleras ej separat)	- 3,09 %
3011	Arbetarlöner, Bygg + Anl.avtalet	2,68 %
3015	, Väg- och banavtalet	1,79 %
3016	, Underjord	2,68 %
4011	Tjänstemannalöner	4,31 %

För mer information och hjälp ring föreningskontoret.
 Äldre Index hittar ni på www.byggindex.scb.se

KPI -Konsumentprisindex (totalindex)

2015 Juni - 2016 Juli + 1,1%

TA LEDNINGEN DINO VET HUR

Den största täckarean i sin klass kombinerat med utmärkt mobilitet och smidighet. Vår nya Dino DC400Ri topphammarrigg är redo att visa hur enkelt det är att få jobbet gjort i olika anläggningsprojekt. Allt du behöver göra är att ta ledningen – med Dino.

Se mer om Dino DC400Ri borrhigg på www.sandvikdino.com

Bergmaterialindex

RM/BF, Byggindex		Kvartal 3 2007 = 100																		
Kostnadslag	2007	2007	2008	2008	2008	2008	2009	2009	2009	2009	2010	2010	2010	2010	2011					
	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1					
Bergmaterialindex	100,0	101,5	103,8	106,3	108,4	102,6	95,5	94,2	93,3	93,6	93,9	95,7	96,2	96,7	98,9					
*) Beräknat på indexantal med flera decimaler																				
Ny metod för beräkning av räntan																				
	2011	2011	2012	2012	2012	2012	2013	2013	2013	2013	2014	2014	2014	2014	2015	2015	2015	2015	2016	
	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1
	99,7	101,0	101,2	101,1	102,0	101,7	100,8	101,0	101,0	101,7	101,4	101,2	101,8	102,2	101,3	101,0	102,1	101,6 ^R	100,9	100,4
	2016 kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016		kvartal 2 2016	
	101,5	1,1	-0,6																	
*) Beräknat på indexantal med flera decimaler																				
Ny metod för beräkning av räntan R) Rättat																				

Förfrågningar SBMI, Joakim Heise

Sverige Bygger

Material på sidan 7-8 från Sverige Bygger är bara en del av alla tjänster företaget erbjuder.

Merparten av prognoserna kan exempelvis även fås på lokalnivå vilket

kan underlätta företagets planering och strategi. Vi rekommenderar därför medlemsföretagen att överväga att prenumrera på denna information.

Läs mer på www.sverigebygger.nu

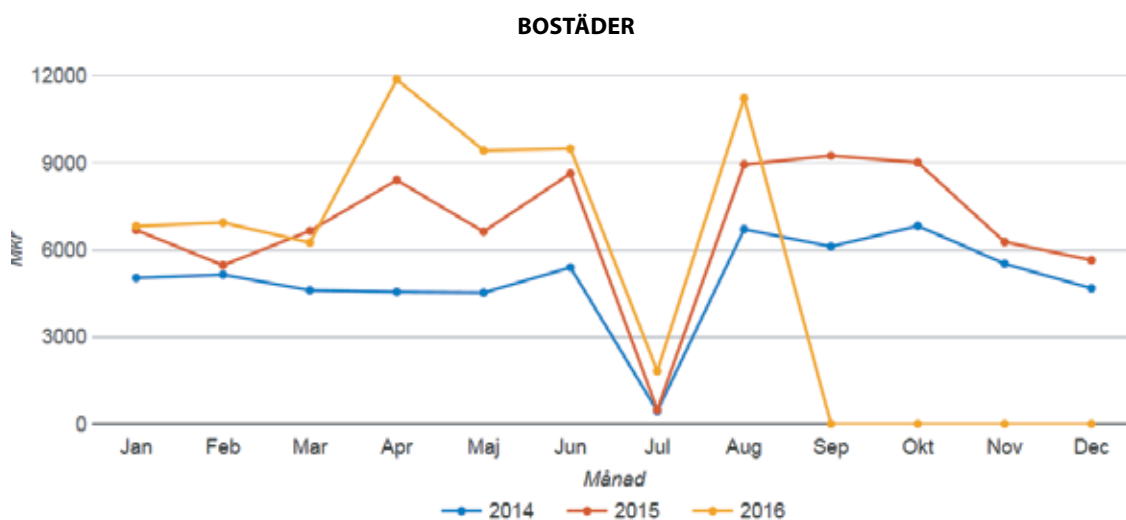
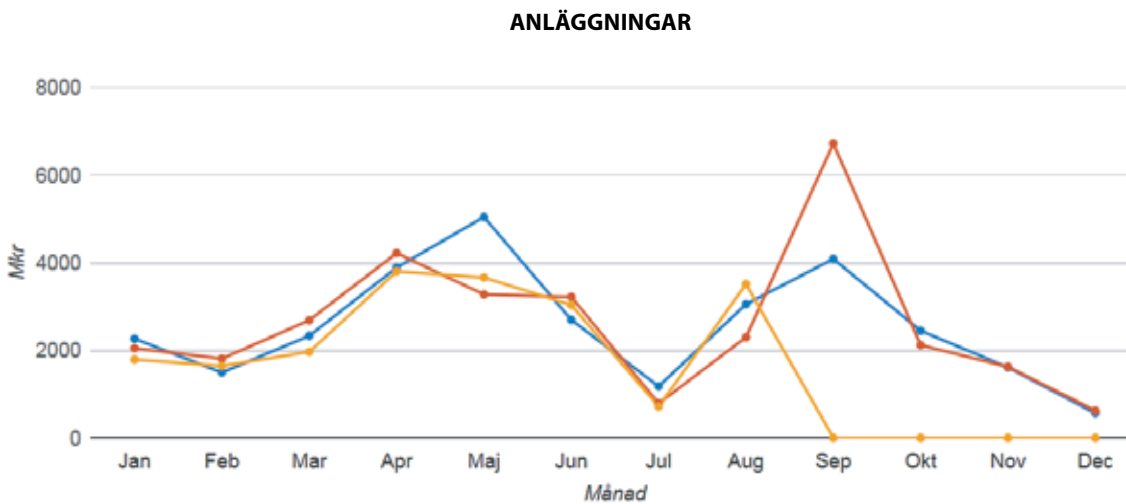
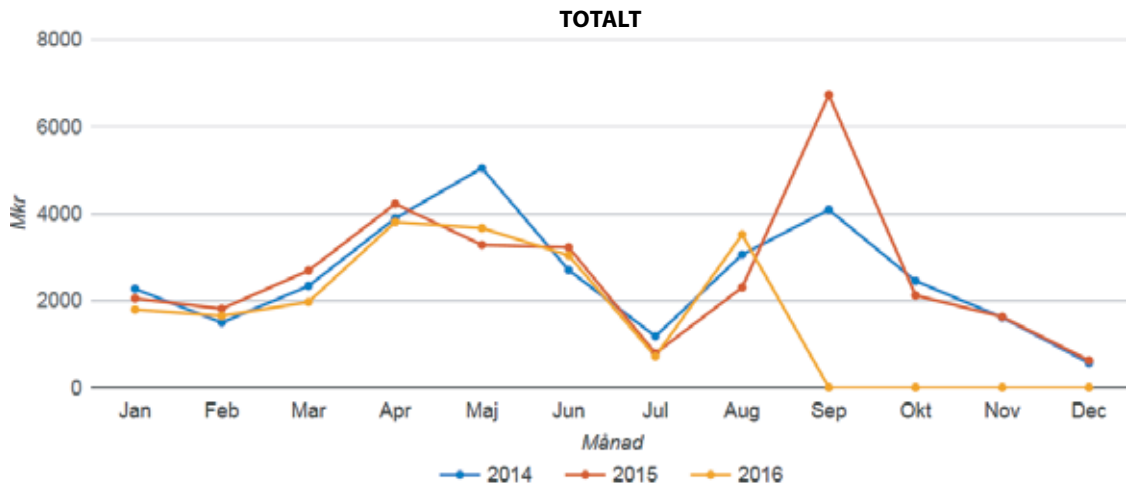
FÖR SÄKER SPRÄNGNING!

RUBA GUMMI AB
BRÄNDÅSEN 141
694 93 ÖSTANSJÖ
Hemsida: www.rubagummi.se

TEL: 0582-23010
MOB: 0703-983231
MAIL: info@rubagummi.se

Byggstartbarometern ger positiva signaler, men bostäder drar lasset - anläggning sackar fortfarande (men mindre)

Byggstartbarometern visar **konkreta byggstartar**, villkor att minst en entreprenör är upphandlad Och har en volym på minst 1 MKR. Jämför man gångna 12 månaders period med 12 månaders perioden innan har vi en ökad volym

med **16,2%** vilket kanske känns mer än den känslan man får i verkligheten. **Men den stora ökningen beror på att man nu fått igång bostadsbyggandet, en ökning med 25,3%. Anläggning har också ökat sedan föregående mät-**

ning till 7,5% en klar positiv trend har märkts senaste månaderna.

Givetvis förekommer **stora lokala variationer.**

Projekteringsstartbarometern vänder uppåt tack vare bostäder och anläggning på gång

Projekteringsstart barometern är ett viktigt styrinstrument då man kan prognosera mer långsiktigt då projektering starterna indikerar vad som händer framåt.

Jämför man projekteringsstarter på årsbasis har gångna helårsperiod har vi nu en ökning mot föregående ettårsperiod

med 37,5%. Bostäder ligger nu på en ökning med 40,3%. Anläggning är också på gång med 36% vilket är en klar förbättring mot föregående prognos. Förhoppningsvis redovisas ex Förbifart Stockholm m.fl. storprojekt som redan påbörjad projekteringsmässigt.

Risken finns givetvis att flera färdigprojekterade projekt kan läggas i lådan ifall den politiska oron inom infrastruktur oron fortsätter eller försenas av överklagande etc. Omvänt kan man damma av redan färdigprojekterade projekt.

Politikerna bär skulden för krisen – inte byggföretagen

Bostadssamtalen behöver återupptas. Det är inte meningsfullt att i debatten skjuta på enskilda aktörer eller enskilda frågor som etappindelning av byggprojekt. För att lösa bostadskrisen krävs en politik som bland annat skapar rörlighet på bostadsmarknaden och som effektiviserar planprocessen, skriver Björn Wellhagen, Sveriges Byggindustrier, på DN Debatt.

Dagens Nyheter har i en artikelserie granskat byggandet av flerbostadshus och visat på den tidsåtgång som finns från idé till färdig byggnad. Sveriges Byggindustrier tycker det är bra att den långa tidsåtgången ges publicitet. Den är väl känd inom branschen och vi uppfattar att politiker och myndigheter som är inblandade i processen också är medvetna om sakernas tillstånd. Den är dock ett symptom på en mindre väl fungerande bostadsmarknad.

Vi finner det märkligt att byggföretagen nu sätts i skottgluggen för den process som utarbetats av politiken under årtionden. De förutsättningar som skapats genom beslut i folkvalda församlingar utgör grunden för hur företagen agerar. Särskilt anmärkningsvärd är diskussionen om etappvist byggande och att företag skulle ligga på mark för att hålla uppe priserna. Här ser vi en kunskapslucka att fylla.

I teorin kan man tänka sig att företag inom branschen skulle kunna agera på detta sätt. Det kräver dock en stark kapitalstruktur, ekonomiska muskler och vidare en strategi att köpa stora områden som sedan utvecklas etappvis. Men betyder det att de ”sitter” på mark för att få upp värdet?

Köpt mark utgör tekniskt sett en anläggningstillgång i bolagets balansräkning. Denna tillgång åsätts givetvis ett avkastningskrav. Beroende på om köpet görs med eget eller lånat kapital kan avkastningskravet variera en smula,

men oavsett detta måste ändå tillgången försvaras med en rimlig avkastning på sysselsatt kapital. Eftersom projektutveckling är en kapitalintensiv verksamhet kan varje betraktare vara helt säker på att såväl aktiemarknaden, projektföretagets bank liksom ägare och ledning har stort fokus på hantering av risk och verksamhetens kapitalanvändning.

Med ett avkastningskrav på sysselsatt kapital på, säg, 10 procent ska det alltså vara mer lönsamt att vänta på en framtida värdestegring än att sätta spaden i marken nu. Tror någon på det? Är det rimligt att någon företagsledning skulle vara beredd att ägna sig åt den sortens gambling, synade och granskade som de större byggföretagen är av analytiker och ägare varje dag? Vore det möjligt skulle byggföretag köpa marken, sälja bostäderna och bygga allt färdigt på en och samma dag. Det skulle ge bäst avkastning och medföra minsta risken.

Det finns enstaka företag som har en strategi som de i stort sett är helt ensamma om. De köper stora områden och utvecklar dem i etapper på ett sätt som driver värdeutvecklingen av projektet. Det är en mycket riskfylld verksamhet. I nyproduktion kommer 50–70 procent av köparna från närområdet; inom en radie av två kilometer. Att köpa mark i perifert läge, utan naturlig närmaknad, är således ett vågspel av stora mått. I praktiken måste företaget rabattera den första etappen, säkerställa att kommunen och lokaltrafiken får dit grundläggande service, att promenadstråk och koppling till fritid med mera ordnas så att området blir attraktivt inför kommande etapper. Stora projekt är således från finansiell synpunkt framtunga och riskfyllda. Det är därför man bygger i etapper. Självklart ligger det i företagets intresse att exploateringen drivs i så högt tempo som möjligt eftersom omsättningshastigheten på det sysselsatta kapitalet är ett av de nyckeltal man har störst fokus på.

Etappvist genomförande av stora detaljplaner är ett rimligt och praktiskt utbyggnadssätt ur flera perspektiv. Bygglogistiskt, som i Norra Djurgårdsstaden i Stockholm, där staden styr utbyggnadstakten genom marktilldelning och avtalsvillkor så att 500 lägenheter

släpps årligen i förhållande till en total byggrätt om cirka 7.000 lägenheter. Ur byggherrarnas synvinkel för finansieringsvillkor men även för kommunen med möjlig kommunal infrastrukturutbyggnad. Det krävs både kommunal teknisk infrastruktur och mjuk infrastruktur, till exempel rekrytering av förskolepersonal till nybyggda förskolor, skolor, LSS-boenden och äldreomsorg. De nyinflyttade boende har enligt lag rätt till kommunal service från dag 1, alltså måste kommunen också hinna med i utbyggnaden av stora områden.

Bostadsbyggande är en verksamhet som är starkt beroende av kapital. Byggherrar eller projektutvecklare måste låna upp pengar (genom byggkreditiv) för att kunna starta ett bygge. Bankerna vill givetvis även de minimera sina risker och har ett ur deras synvinkel rationellt betende. För att kunna ge dessa lån kräver bankerna eller kreditgivarna att minst hälften av bostäderna ska vara sålda, vilket kan fördröja byggstarten. Dessutom har kraven på bankernas eget kapital skärpts över de senaste åren genom internationella överenskommelser som Basel II och Basel III-kraven.

Allt angivet kokar ned till hur riskerna kring bostadsbyggandet fördelas. I dag är det de resursstarka hushållen som står för efterfrågan på bostäder och upplåningen av kapital som finansierar byggandet av dem. Fram till början av 1990-talet fanns ett statligt bostadsfinansieringssystem där staten bar en del av den finansiella risken. Systemet var dyrt och kostnadsdrivande och avskaffades i bred politisk enighet men ersattes inte av något annat. Hushållen bär i dag en stor del av den ekonomiska risken för bostadsbyggandet. De äger till 62 procent sitt boende med bostadslån. Det är också en av förklaringarna till varför hushållens skuldsättning ökat över tid. En stor risk menar vissa. Nu behöver det byggas fler bostäder. Politiken motverkar det genom att göra det svårare för hushållen att låna då man infört bolånetak och amorteringskrav. Ytterligare inskränkningar i form av skuldkvotstak diskuteras också. Här finns en tydlig målkonflikt mellan att bygga mer och att minska hushållens skuldsättning.

Det är inte meningsfullt att i den

bostadspolitiska debatten skjuta på enskilda aktörer eller enskilda frågor som etappindelning av byggprojekt eller hushållens skuldsättning. Tidigare har kommunerna och deras hantering fått stå vid skampålen. Att bygga bostäder är en omfattande process som berör många områden i samhället. De kan inte hanteras vart och ett för sig. Vad som

behövs är ett helhetsgrepp över bostadsfrågorna.

För att lösa bostadskrisen krävs en ny bred bostadspolitik för alla invånare. Det är en politik som skapar rörlighet på bostadsmarknaden, som ger kapitalsvaga hushåll en väg in, som effektiviserar och utvecklar planprocessen och som kopplar samman statliga infra-

strukturinvesteringar med möjlighet att öka bostadsbyggandet. Bostadskrisen är i grund och botten en politiskt skapad kris. Därför behöver de avbrutna bostadssamtalen återupptas. Sveriges Bygginstrument bidrar mer än gärna med ytterligare underlag och idéer till dessa diskussioner.

Hälften av alla bostäder i detaljplan överklagas

Sveriges Bygginstrument konstaterar att omfattningen och betydelsen av överklagade detaljplaner för bostadsbyggandet är stor. I ett nyligen framlagt examensarbete på KTH av Gustaf Davidsson framkommer att 5.000 av 10.000 planerade bostäder berördes av överklaganden. Endast en och en halv promille av överklagandena ledde till att planerna upphävdes.

- Resultatet är ytterst intressant och säger dels att de bedömningar som myndigheter gör initialt är korrekta, dels att

överklagandena både försenar och fördyrar byggandet. Detta visar på vikten av att se över processen kring överklagande, säger Björn Wellhagen, näringspolitisk chef Sveriges Bygginstrument.

- Studien visar tydligt att möjligheten att överklaga används i större utsträckning av grupperna äldre, hög utbildning, hög köpkraft och födda i Sverige. Tyvärr visar den även att dessa grupper har mycket liten insikt i vad de kan påverka. Överklagandet görs för att förhindra/fördröja byggande i ens närhet, vilket är beklagligt med tanke på den situation som nu råder på bostadsmarknaden, avslutar Björn Wellhagen.

Fortsatt god byggkonjunktur

Bygginstrumenterna har gått starkt tack vare hushållen som drivit på tillväxten i svensk ekonomi. Produktionen av nya bostäder fortsätter att vara den främsta anledningen till att bygginstrumenterna ökar både 2016 och 2017. Investeringsuppgången dämpas dock nästa år när hushållens efterfrågan mattas av.

Den globala ekonomin fortsätter att växa med modesta tal under prognosperioden. Just nu saknar världsekonomin en stark motor då USA återigen startade året svagt. Inte heller Japan vill ta fart och det beror framför allt på att reella strukturreformer har varit svåra att få på plats. Tillväxttakten i Kina har stabiliserats och med nya penning- och finanspolitiska lättnader är Kina en betydande drivkraft bakom världsekonomin fortsatta utveckling.

Svensk tillväxt dämpas nästa år

För svensk del är återhämtningen i Europa extremt viktig och Sverige är ett av de länder som riskerar att bli stora förlorare vid ett eventuellt brittiskt utträde ur EU. Exporten växte upp i fjol, men årets första kvartal indikerar en något svagare utveckling i år. Det blir heller inget lyft för exporten nästa år eftersom omvärldsefterfrågan fortsätter att vara relativt svag 2017. Importen kommer

dock att utvecklas starkare än exporten både i år och nästa år eftersom den inhemska ekonomin går relativt starkt. Utrikeshandeln ger därför inte något tillskott till BNP-tillväxten under prognosperioden.

Byggandet ökar i god takt även i år...

Fjolåret var ett bra år för byggandet. Investeringarna steg med 8 procent med bostadssektorn som främsta draglok.

I år väntas uppgången fortgå, dock avtar styrkan men istället breddas uppgången tack vare stigande anläggningsinvesteringar

... med hjälp av fortsatt stigande bostadsinvesteringar

Det är framför allt nybyggnadsinvesteringarna som bidrar till att den positiva utvecklingen under prognosperioden. En stark uppgång för nyproduktionen under inledningen av 2016 samt en robust utveckling för antalet bygglov bäddar för en fortsatt stark utveckling i

BYGGINVESTERINGARNAS UTVECKLING

Investeringsvolym samt årlig procentuell volymförändring

Sektor	Mdkr	Utfall	Prognos	
	2015	2015	2016	2017
Bostäder	192,1	17	11	3
Lokaler	152,3	3	3	1
Anläggningar	81,9	0	1	2
Summa bygginstrument	426,3	8	6	2

Källa: SCB, BI

år. Den följs av en mer återhållsam tillväxt 2017 då hushållens efterfrågan på ägda bostäder försvagas. Detta följer av att disponibelinkomsten utvecklas svagare.

Anläggningsbyggandet ökar genom stigande infrastruktursatsningar

Anläggningsinvesteringarna förblev oförändrade mellan 2014 och 2015. Det var den privata sidans nedgång som blev en tydlig motvikt till uppgången på den offentliga sidan. Det offentliga byggandet ökar under hela prognosperioden, men en fortsatt svag utveckling för den privata sektorn utgör en hämsko för det totala anläggningsbyggandet under 2016–2017. Det är framför allt delsektorerna energi samt post och tele som ger ett negativt bidrag till utvecklingen inom det privata anläggningsbyggandet under prognosperioden.

Källa: Sveriges byggindustrier

ENTREPRENADINDEX ÄR MITT I PRICK

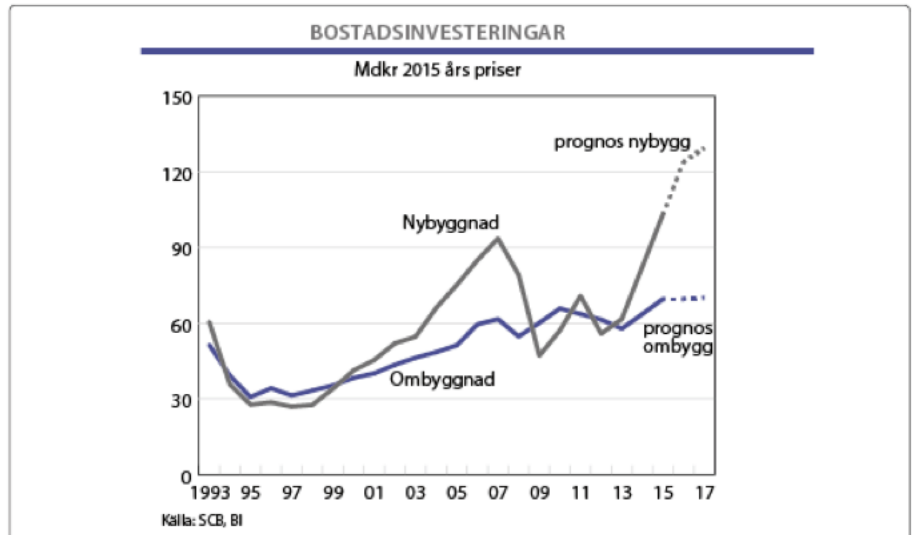
För indexreglerade avtal inom bygg- och anläggning

NÄR MAN INGÅR ett flerårigt avtal för ett bygg- eller anläggningsprojekt kan det vara lätt att missa att skriva in klausulen om indextillämpning. Det kan innebära fast pris under avtalstiden. Ett annat scenario är att man utan att tänka efter skriver in ett index som inte alls har med aktuellt arbete att göra, exempelvis KPI (Konsumentprisindex). Detta kan ge falsk trygghet och ett felaktigt utfall av avtalet. Den ena parten gynnas orättvist på den andra partens bekostnad. Exempelvis kan parterna under avtalsperioden för ett byggprojekt då få en höjning av frukt och grönsaker med 10 % som indirekt ger en höjning av KPI. Höjningen av index har inget som helst samband det avtal som ska regleras. Var parternas syfte att följa den allmänna inflationen eller var det att följa utvecklingen för det projekt som avtalet avsåg?

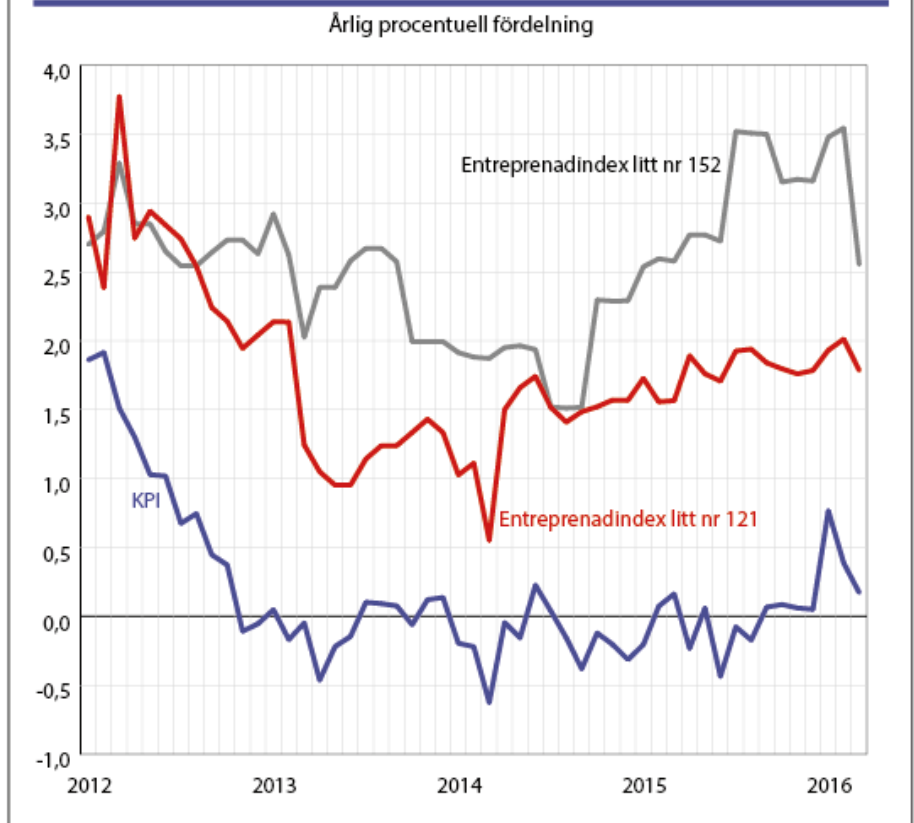
Rekommendationen bör istället vara att följa ett index som är anpassat för det ändamål som avtalet gäller. För entreprenadarbeten inom bygg- och anläggningsarbeten torde Entreprenadindex vara det självklara valet.

– *Genom att använda Entreprenadindex underlättas förhandlingarna om avtalens utformning och man får rättvisa avtal.*

I diagrammet redovisas utvecklingen i årstakt för KPI jämfört med ett av

ENTREPRENADINDEX LITT NR 121 BYGGNADSARBETEN FÖR FLERBOSTADSHUS OCH FÖRVALTNINGSBYGGNADER AV PLATSGJUTEN BETONG SAMT LITT NR 152 INSTALLATIONSARBETE FÖR TELE-, DATA- OCH SÄKERHETSANLÄGGNINGAR JÄMFÖRT MED KPI JANUARI 2012–FEBRUARI 2016

de ”bredaste” index inom Entreprenadindex, nämligen Byggnadsarbeten för flerbostadshus och förvaltningsbyggnader av plattsgjuten betong. Den indexserien innehåller ett väldigt stort antal olika material och arbeten. Detta index får betraktas som ett generellt index för byggnadsarbeten. Vid en analys av diagrammet framgår att dessa index periodvis utvecklats åt samma håll, men att variationen ändå är ganska stor. KPI

har en genomsnittlig utveckling i årstakt på endast 0,2 procent, medan serien från Entreprenadindex utvecklats under perioden med i genomsnitt 1,8 procent. Desto större variation jämfört med KPI påvisar index för Installationsarbete för tele-, data- och säkerhetsanläggningar. Detta index har i genomsnitt under perioden utvecklats med 2,6 procent.

Källa: SCB

Bromsat byggande pressar upp priserna

Kommunerna ger klartecken åt bostadsprojekt – sedan tar det många år innan spaden sätts i marken. Byggherrar som bromsar takten för att hålla priserna uppe är en stor anledning till att det byggs för långsamt i Sverige, visar DN:s granskning.

Det är detaljplanen som styr var och hur bostäder ska byggas.

Att den ”vinner laga kraft”, alltså börjar gälla, innebär ett slags klartecken från samhällets sida att byggherrar och fastighetsägare nu kan påbörja arbetet med ett bostadsprojekt. Det är nu som bygglovsansökan ska lämnas in.

Men DN:s granskning visar att just denna process ofta tar mycket lång tid. I snitt tar det nästan 5,5 år – mer än hälften av byggkedjan – från att detaljplanen vinner laga kraft tills dess att bygglovsansökan skickas in.

Detta kan ha flera förklaringar, till exempel att försäljning av marken tar tid eller att kommunen först måste göra omfattande arbete med vägar, avlopp och annan infrastruktur.

Men DN:s granskning visar också att byggherrar medvetet bygger bostäder etappvis. Det kan finnas praktiska skäl till detta, men effekten blir också att priserna på marknaden kan hållas upp. Ett exempel:

Låt säga att det ska byggas 500 nya bostadsrätter i ett område. Samtliga objekt färdigställs samtidigt. Eftersom tillgång och efterfrågan styr marknaden skulle en sådan situation kunna leda till att värdet för lägenheterna sjunker. Den som investerar i bostadsprojektet riskerar alltså att få mindre betalt.

DN:s data visar att i stort sett samtliga stora bostadsprojekt byggs etappvis, trots att det är bostadsbrist i de aktuella kommunerna. Det tar längre tid att färdigställa bostadsrätter än hyresrätter.

–Företagen vill inte få ut för många bostäder på marknaden samtidigt. Ju större efterfrågan är, desto högre priser kan du få. Det är så marknaden fungerar och det gäller ju egentligen oavsett om det är bostäder eller glass, säger Göran Cars, professor i stadsplanering vid KTH.

DN har pratat med flera källor på byggbolag med stor insyn i verksamheterna. Att bygga i etapper är en medveten strategi för att bostadspriserna inte ska påverkas negativt. DN:s uppgifts-

lämnare uppger att företagen har kapacitet att bygga snabbare, men att de avvaktar av marknadsskäl.

Kommunerna har en lagstadgad möjlighet att ange en gräns för hur länge en detaljplan får vara giltig, men detta görs mycket sällan. Det innebär att planerna automatiskt får en giltighetstid på 15 år, vilket öppnar för förseningar.

Örebro är en ort med stor bostadsbrist.

Martin Willén, biträdande stadsbyggnadschef i Örebro kommun, tycker att företagen brukar piska på för att få fram detaljplaner snabbare men att de ändå ofta väljer att avvakta byggstart när detaljplanen väl finns.

–De flesta kommunala tjänstemännen inom samhällsbyggnadsområdet i Sverige har en eller flera gånger varit med om att det har verkat jättebra i planprocessen, men att det sedan inte blivit som det verkade, säger han.

Läs mer: *Därför tar det tio år att bygga lägenheter*

Även i Örebro bygger företagen ofta i etapper. Martin Willén tycker att etappbyggande är en stor tidstjuv:

–Det är rationellt ur ett företagsekonomiskt perspektiv, men inte ur ett samhällsresursperspektiv. Ett typiskt scenario är att kommunen tilldelar ett företag ett stort område med möjlighet att bygga 500 bostäder. Men det byggs 50 bostäder om året. Då tar det tio år att bygga, trots att kommunen egentligen har behov av 500 nya bostäder direkt, säger Martin Willén.

Kommunen försöker sätta press på byggherrarna att bygga snabbare genom att ange en tidsbegränsning i samband med markanvisning.

Veidekke är ett av Sveriges största byggbolag. Företagets kommersiella direktör, Lennart Weiss, förklarar hur etappbyggande fungerar utifrån branschens perspektiv. Han pekar på att bankerna har tuffa krav på när bolagen får ta lån (byggkreditiv).

–Man vill ju inte försäljningsstarta

fler lägenheter än man vet att marknaden klarar av att svälja inom en viss tidsram. Eftersom vi måste sälja hälften av bostäderna innan vi kan lyfta byggkreditivet och starta byggprocessen vill man inte ha för många lägenheter i en enskild säljstart, säger han.

Lennart Weiss hänvisar till att 50 till 70 procent av köparna till ett lokalt objekt kommer från inom en tvåkilometersradie. Större områden exploateras typiskt sett där det är dålig tillgång till en lokal närmaknad.

–Ska du då klara av att exploatera ett sådant område utan ekonomiska förluster, så måste du gå väldigt försiktigt fram så att man inte knäcker den egna marknaden. Banken har det här som sin viktigaste riskparameter när vi lånar pengar. De tillåter inte ett större utbud än att man kan säkerställa att man kan bli av med objekten.

Tycker inte du att det är problematiskt att det fungerar så här? Vi har ju en stor bostadsbrist i Sverige.

–Visst är det problematiskt. De senaste 30 åren har vi gått från en statligt uppbackad bostadspolitik där staten delade risken – till en efterfrågestyrd bostadsmarknad där kommersiella aktörer tar hela risken. När staten inte delar någon risk så ska all risk marknadsprissättas. Politikerna har skapat ett system som frammanar medveten försiktighet.

DN:s granskning visar också att det i viss utsträckning förekommer att byggherrar och investerare passivt sitter många år på byggbar mark, alltså utan några åtgärder alls. Investerare kan få bra avkastning på mark eftersom priserna har ökat kraftigt det senaste decenniet. Men det är enbart knappt 4 procent av bostäderna som omfattas av denna problematik och det är framför allt på mindre orter där efterfrågan på bostäder inte är så stor. Att det inte förekommer i högre utsträckning beror på att värdeökningen på mark sällan är större än bolagens årliga avkastningskrav.

En annan stor flaskhals i bostadsbyggandet är tiden före detaljplanen, alltså kommunernas planeringstid. Det tar i snitt drygt två år att ta fram en detaljplan. Det beror till exempel på seiga beslutsprocesser i politiska nämnder, hög personalomsättning bland tjänstemän och att arbetet med vissa detaljplaner är särskilt komplexa.

AUSTIN POWDER
INTERNATIONAL

Du får inte två chanser att göra ett bra första intryck

En salva skjuts på ett ögonblick.
När dammet lagt sig ska allt se bra ut.

Vi i Austin värnar om produktivitet för dig
och dina kunder. Vi finns där när du behöver
oss, vi laddar effektivt, har mer energirikt
sprängämne och marknadens mest pålitliga
tändsystem.

Låt oss visa dig hur man
gör ett bra första intryck!

Austin Sverige AB

– När dammet lagt sig

Forts från sid 12

Att bygga ett lägenhetshus - från ax till limpa

Dagens Nyheters granskning visar att det tar i snitt tio år att färdigställa ett flerbostadshus i Sverige.

Här är några av stegen i byggprocessen:

Grafik: Elin Lindwall Fakta: Kristoffer Örstadius

- 1 år

1. Idé
En idé väcks om att bygga ett bostadshus eller ett bostadsområde. Idén skulle kunna komma från kommunens tjänstemän eller kanske en byggherre. I idéfasen kan flera saker ske, till exempel en markanvisning eller att byggherren ansöker om att kommunen ska ta fram en detaljplan.
- 2 år

2. Ta fram detaljplan
Kommunala tjänstemän får i uppdrag att ta fram en detaljplan. Detaljplanen är central i bostadsbyggandet. En detaljplan anger hur ett område ska byggas och användas - och är i stort sett alltid en förutsättning för att få bygga ett flerbostadshus. Arbetet inleds genom att tjänstemän får i uppdrag av politikerna att ta fram en detaljplan.
- 3 år

3. Detaljplanen antas
Det finns olika sätt att ta fram en detaljplan beroende på projektets komplexitet. Men i arbetet ingår alltid till exempel ett samråd där myndigheter, organisationer, fastighetsägare och andra berörda får möjlighet att yttra sig om förslag. Detaljplanen tas fram av tjänstemän och klubbas av politiker. När detaljplanen är färdig antas den, i normalfallet av kommunfullmäktige. (För punkterna 2-3) Tidsutgång för att fram detaljplan - från uppdrag till antagande: cirka 2,7 år
- 4 år

4. Överklagande
Kommunens beslut om detaljplan går att överklaga. Fram till i juni var länsstyrelsen den första överklagningsinstansen. 27 procent av bostädernas detaljplan var föremål för överklagande, 73 procent överklagades alltså inte alls. Tidsåtgång för överklagande av detaljplan (i snitt - utslaget för alla bostäder, även de som inte överklagades): Två månader

- 5 år

5. Bygglövsansökan
När detaljplanen har vunnit laga kraft är den normalt giltig i 15 år. Det är med stöd av detaljplanen som byggherrar ansöker om bygglov, alltså om att få uppföra en byggnad på tomten. Det tar i snitt 5,5 år innan bygglovsansökan skickas in - efter det att detaljplanen vunnit laga kraft. Ett skäl till att det tar så lång tid är att vissa projekt kräver att kommunen först bygger vägar eller annan infrastruktur. Ett annat skäl är att byggherrar i stor utsträckning bygger i etapper för att det inte ska komma för många objekt på marknaden samtidigt. Tidsåtgång mellan att detaljplanen vunnit laga kraft och att bygglovsansökan skickas in: 5,5 år
- 6 år

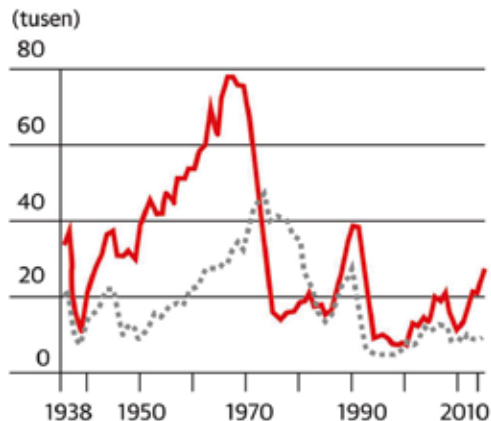
6. Bygglövsbeslut
Efter bygglovsansökan kan byggherren tvingas komplettera handlingen. När ansökan är komplett så ska kommunen fatta beslut inom 10 veckor. Tidsåtgång mellan bygglovsansökan och bygglovsbeslut: 5 månader
- 8 år

8. Överklagande
Även bygglovsbeslutet går att överklaga. Fyra procent av bygglovsbesluten överklagas, alltså väldigt få. Tidsåtgång för överklagande av bygglov (i snitt - utslaget för alla bostäder, även de som inte överklagades): Cirka en vecka
- 9 år

9. Bostadshuset uppförs
Nu är det dags att bygga bostadshuset. Innan det är dags att flytta in eller börja använda huset behövs ett slutbesked från kommunen. Tidsåtgång mellan att bygglovet vunnit laga kraft och att huset är färdigbyggt: 1 år och 9 månader

Så mycket byggs

- Antal färdigställda lägenheter i flerbostadshus.
- ... Småhus

Källa: CSB

Skribenten: Kristoffer.Orstadius@dn.se

Hälften av alla bostäder i detaljplan överklagas

Sveriges Bygginstrument konstaterar att omfattningen och betydelsen av överklagade detaljplaner för bostadsbyggandet är stor. I ett nyligen framlagt examensarbete på KTH av Gustaf Davidsson framkommer att 5.000 av 10.000 planerade bostäder berördes av överklaganden. Endast en och en halv promille av överklagandena ledde till att planerna upphävdes.

- Resultatet är ytterst intressant och säger dels att de bedömningar som myn-

digheter gör initialt är korrekta, dels att överklagandena både försenar och fördröjar byggandet. Detta visar på vikten av att se över processen kring överklagande, säger Björn Wellhagen, näringspolitisk chef Sveriges Bygginstrument.

- Studien visar tydligt att möjligheten att överklaga används i större utsträckning av grupperna äldre, hög utbildning, hög köpkraft och födda i Sverige. Tyvärr visar den även att dessa grupper har mycket liten insikt i vad de kan påverka.

Överklagandet görs för att förhindra/fördröja byggande i ens närhet, vilket är beklagligt med tanke på den situation som nu råder på bostadsmarknaden, avslutar Björn Wellhagen.

Studien "Överklagade detaljplaner i praktiken" gäller överklagade detaljplaner i Stockholms län under 2013.

Ny Serie:
PLATINUM

Kontakta:
Daniel Lång, 070-678 19 75

DESROCK
EST. 10
ROCKTOOLS

 Gilla oss på facebook

MITSUBISHI
MITSUBISHI MATERIALS

www.desrock.se

Brist på kvinnor i byggbranschen hämmar bostadsbyggandet

En av orsakerna till att det går trögt med bostadsbyggandet är att det är för få kvinnor i byggbranschen enligt Sveriges Byggindustrier. Bara en procent av Byggnads medlemmar är kvinnor.

Plattsättaren Tanja Nylund jobbar just nu i ett nybyggt höghus på Liljeholmskajen i Stockholm.

– Jag tänkte börja sätta väggkaklet i dag och sen fogar vi och lägger vi golvet sen. Jag tycker om att jobba med händerna och se resultaten. Jag misstänker att det är 60 stycken som jobbar här ute på bygget och jag är den enda kvinnan.

Andelen kvinnor i byggbranschen är försvinnande liten, bara en procent av medlemmarna i Byggnads är kvinnor, men en av dem är alltså Plattsättaren Tanja Nylund. Det är få kvinnor som väljer att utbilda sig i hantverksyrken. Men varför behövs det fler kvinnor i byggbranschen?

– Jag skulle önska att det var många fler, det är bra när det blir lite blandat på byggena, säger parketläggaren Tord Hult.

Betongaren Jan-Erik Boberg har jobbat i 50 år i branschen.

– Det blir en annan atmosfär på byggena om det är fler tjejer som jobbar.

– Det blir roligare att mixa lite och man får andra att prata med, säger målaren Daniel Undvall.

– Tanja är rolig att jobba med och det går undan när vi jobbar och det är viktigt när man kör på ackord. Personkemin är bra också. Att hon är tjej har ingen betydelse. När jag började som lärling hade jag en lärare som var tjej, så det är inget konstigt med det, säger Michel Hansen.

När arbetsgivarorganisationen Sveriges Byggindustrier frågade sina 3 200 medlemmar svarade två tredjedelar att de hade svårt att rekrytera på grund av brist på arbetskraft.

Och den låga andelen kvinnor i branschen är en bidragande orsak enligt Paula Lejonkula, mångfaldsexpert på Sveriges Byggindustrier:

– Om man bara tittar på 50 procent av befolkningen, alltså antalet män, och inte tittar på kvinnorna är det svårt att hitta dem man behöver. Har vi även kvinnor där vi hittar den kompetensen så kommer vi ha större chanser att matcha.

Ytterligare 40 000 personer måste anställas inom byggbranschen de närmast nio åren om man ska klara av att bygga de 700 000 nya bostäder som enligt Boverket krävs för att bostadsbristen ska botas.

JM, det byggföretag där Tanja Nylund är underentreprenör, satte i våras det för branschen kaxiga målet att år 2030 ha 20 procent kvinnor som jobbar som hantverkare inom företaget.

En av dem som redan jobbar på JM är arbetsledaren Ingrid Freese och hon tycker att det kan finnas fördelar med att vara kvinna på ett bygge.

– Kanske att vi ibland tänker ett steg längre fram och organiserar på ett annat sätt. Jag har jobbat i restaurangbranschen innan och det är en stor fördel; att man jobbar i lag och att man får jobba med många saker samtidigt och det händer väldigt mycket och man måste vara noggrann och planera.

Men vad var det som fick Tanja Nylund att välja byggbranschen?

– Mamma och pappa är målare. Min son har varit min lärling och kanske har jag varit hans förebild och pappan till mina barn är målare och min dotter är målare, det sitter i blodet, säger Tanja Nylund.

Sofia Broomé

sofia.broome@sverigesradio.se

Slipmaskiner • Slipstift • Gruvlampor

Borrhålsplugg • Fördämningsmattor

Slipskivor • Skjutkabel • Borrkronor

Borrstål • Slangar • Märkfärg

Dammsugarpåsar • Skyddskläder

Gruvstövlar • Tillbehör

Serviceverkstad med demomaskiner

PERSPEKTIV

PÅ BYGGMARKNADEN

Konjunktur- och strukturanalys från Sveriges Bygginstrumenter Nr 8 Vecka 36, 2016

Ur innehållet

- ▶ **Växande befolkning och stort behov av bostäder:** Befolkningen växer och befolkningsstrukturen förändras de kommande åren. Det ställer stora krav på byggandet och fastighetsmarknaden. Sid 1
- ▶ **Sänkt ROT-avdrag slår ut tusentals företag:** Sommaren brukar innebära högtryck för många små byggföretag som anlitas för reparationer, om- och tillbyggnad (ROT). Fr.o.m. 1 januari i år sänktes dock avdragsrätten från 50 procent till 30 procent av arbetskostnaden och nu märks effekterna bl.a. i minskat antal utförare av ROT-arbeten. Sid 3

Rekordsnabb befolkningstillväxt påverkar fastighetsmarknaden

I en rapport från januari i år har Fastighetsägarna analyserat hur befolkningstillväxten påverkar framtiden för fastighetsmarknaden i storstadsregionerna. Rapporten visar på stora kommande utmaningar för byggindustrin för att möta behoven till följd av befolkningstillväxten.

Flera skäl till ökande befolkning

Att befolkningen i ett land ökar förklaras av någon eller några av nedanstående tre faktorer:

- Födelseöverskott: fler personer föds än dör
- Nettoinvandring: fler personer invandrar än utvandrar
- Ökad genomsnittlig livslängd: människor lever längre

Att vi nu ser kraftiga öknings av befolkningen förklaras av att alla dessa faktorer nu rör sig i samma riktning. Kraftigast förklaringsvärde har nettoinvandringen, men vi ser också lika höga födelsotal de närmaste fem åren som det var under 1960 och 1990-talen. Genomsnittliga livslängden ökar också med cirka 1 år vart 10e år. Idag är förväntad livslängd för en kvinna 84 år och 80 år för en man.

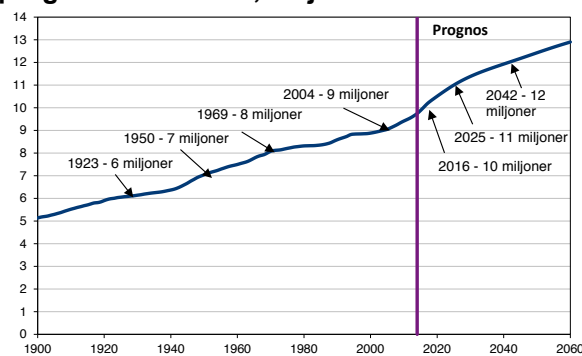
Att befolkningstillväxten förklaras av flera samverkande faktorer innebär att sambandet med efterfrågemönstret blir mångfacetterat och många faktorer behöver tas i beaktande.

Under 2014 växte befolkningen med 102 491 invånare. Därmed blev året det första i Sveriges historia som befolkningen ökade med mer än 100 000 personer.

Prognosticerad tillväxt

SCB har gjort en befolkningsprognos som sträcker sig fram till 2060. Sveriges befolkning förväntas passera 10 miljoner under 2016. Endast nio år senare, under 2025, prognostieras Sverige nå 11 miljoner. Aldrig tidigare har befolkningen ökat med en miljon människor på så kort tid.

Befolkningsutveckling 1900–2014 och prognos 2015–2060, miljoner

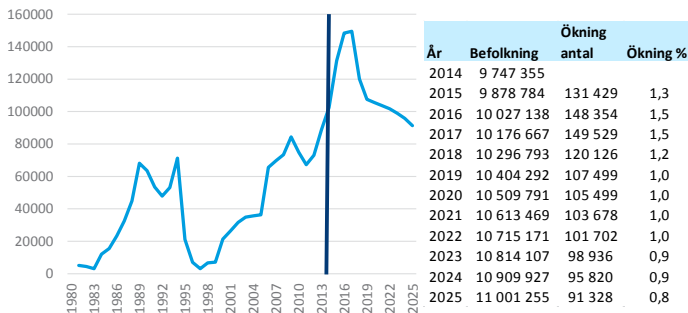
Källa: SCB

Fastighetsägarna har lagt huvudfokus på SCB:s prognos för perioden fram till och med 2025. I prognosen förväntas befolkningstillväxten överstiga 100 000 personer varje år fram till och med 2022. Högst befolkningstillväxt väntas 2016-2017. Om prognosen träffar rätt kommer befolkningstillväxten under 2010-talet att bli större än vad den sammanlagda befolkningsökningen var mellan 1980 och 2009. Diagrammet och tabellen nedan visar prognosen för den närmaste tio åren, med faktiska värden fram till och med 2014.

Cirka tre fjärdedelar av den prognostiserade befolkningsökningen utgörs av nettoinvandring under 2015-2017. Denna andel beräknas dock minska ned mot 60 procent 2020.

Prognostiserad befolkningstillväxt 2015-

Befolkningsökning i antal personer, samt befolkningstotalen och den procentuella ökningen.

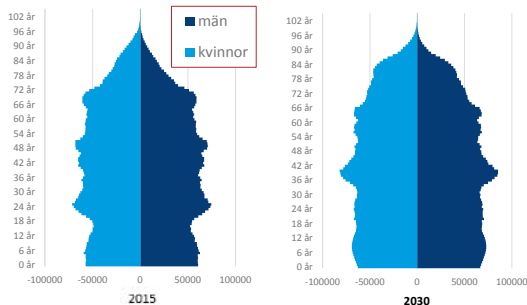

Källa: SCB

Befolkningspyramiden förändras

För att kunna analysera den totala befolkningsökningens påverkan på efterfrågemönster på fastigheter behöver utvecklingen i olika åldersgrupper beaktas. Exempelvis kräver en snabb ökning av äldre åldersklasser fler äldreboenden, medan ökningarna bland unga eller yrkesaktiva påverkar behov av skolor och kontorslokaler.

Befolkningspyramider 2015 och 2030

Källa: SCB

Åldrarna 0-18 år antas täcka åldersklasser som genererar behov av förskolor, skolor och bostäder för barnfamiljer. Åldersgruppen 19-30 genererar istället behov av lokaler för högre utbildning/studentbostäder. Åldersgruppen 31-64 antas täcka in yrkesaktiva år då flertalet individer också bildar familj. Bland dem som är 80+ antas behovet vara som störst av åldersrelaterade boende.

Från 2015 till 2030 ökar den svenska befolkningen med drygt 1,6 miljoner personer. Cirka 65 procent av den ökningen utgörs av personer under 64 år. Antalsmässigt ökar åldersgruppen 0-18 år och gruppen 65 år eller äldre med ungefär lika många personer. Det innebär att åldersgrupperna i svansarna ökar sin andel av totalbefolkningen. De yngsta 0-18 år beräknas utgöra 1,4 procentenheter större andel av befolkningen 2030, och personer över 65 antas öka med 1,7 procentenheter. Hela ökningen i den äldre ålderskategorin utgörs dock av personer över 80 år, eftersom den stora gruppen 40-talister uppnår 80 år efter 2020. Trots detta beräknas åldersgruppen 0-18 år utgöra en större andel av befolkningen än gruppen 65+ även 2030. Antalsmässigt är det dock den yrkesaktiva gruppen som ökar mest.

Regionala skillnader i befolkningstillväxt

En regional nedbrytning av statistiken visar att de tre storstadsregionernas andel av rikets befolkning har ökat de senaste tio åren, från 50,5 till 52,3 procent. Ökningen förklaras nästan uteslutande av Stockholms län, då andelen i Västra Götaland minskat något, och för Skåne endast ökat marginellt. Av den totala befolkningsökningen mellan 2010 och 2014 stod storstadslänen för cirka tre fjärdedelar – endast Stockholms län stod för nästan 45 procent av rikets befolkningsökning.

Prognosdata för 2020 visar att utvecklingen fortsätter i samma riktning, och Stockholms län väntas öka sin andel ytterligare, medan Västra Götaland och Skåne antas minska, vilket innebär att riket som helhet har en högre tillväxttakt. Samtliga regioner tros dock öka antalsmässigt.

Storstädernas befolkningsökning

Antal invånare, samt ökning mellan åren.

*För Stockholm finns prognosvärde endast fram till 2024

	Göteborg	Malmö	Stockholm
2014	541 115	318 017	911 989
2025 (p)	624 277	375 445	1 058 328*
Ökning	83 162	57 428	146 339

Källa: Fastighetsägarna

Göteborg antas stå för cirka 46 procent av Västra götalsregionens befolkningsökning till 2025. Ökningen av 80+ prognosticeras till att vara mycket liten fram till 2020 för att därefter börja tillta. Befolkningsökningen i Göteborg består alltså främst av unga och yrkesaktiva.

Malmö antas absorbera över hälften av Skånes befolkningsökning fram till 2025. Malmö tros också ha en snabbare ökningstakt än både Göteborg och Stockholm under perioden. Det är framförallt bland unga under 18 år som ökningen sker antalsmässigt.

Stockholms stad beräknas nå en miljon invånare 2020. Fram till 2024 sker en snabb tillväxt av åldrarna 0-18 år, 31-64 år samt 65-79 år. Framförallt är det noterbart att andelen över 65 antas bli märkbart lägre än riksgenomsnittet.

Kommentar

Hur åtstramningen i asylpolitiken kommer att påverka framtida flöden är det fortfarande för tidigt att besvara. Dock pekar redan existerande faktorer mot en förnygrad befolkningspyramid och fortsatt ökat antal äldre. Att storstäderna kommer att stå för över halva befolkningsökningen ställer stora krav på byggandet av både fastigheter och infrastruktur i dessa regioner, då befintligt bestånd inte kan hantera ökningen. Behoven kommer att påverka såväl bostäder, köpcentra, infrastruktur för arbetspendling, skolor, studentbostäder och kontorsutrymmen. Detta vid sidan av fler äldreboenden och servicebostäder. Förändringarna ställer också krav på att det befintliga beståndet utnyttjas bättre än idag.

Anna Broman

anna.broman@sverigesbyggindustrier.se

08- 698 58 62

Sänkt ROT-avdrag slår ut tusentals företag

Sommaren brukar innebära högtryck för många små byggföretag som anlitas för reparationer, om- och tillbyggnad (ROT). Många i Sverige passar på att renovera och bygga om sina småhus, lägenheter och fritidshus under sommaren. Mycket arbete utförs under semestern av ägarna själva men antalet privatpersoner som väljer att anlita professionella byggare har ökat de senaste åren. Förklaringen till detta är införandet av det s.k. ROT-avdraget. Det har inneburit en möjlighet att erhålla en skattereduktion motsvarande 50 procent av arbetskostnaden upp till ett belopp om 50.000 kronor per år. Genom att minska skattekilarna på detta sätt har andelen tjänster som utförs svart kunat minskas mycket effektivt. Genom rotavdraget har efterfrågan på vita tjänster från privatkunder ökat och antalet företag som öppet redovisar sina uppdrag till Skatteverket har också ökat.

Fr.o.m. 1 januari i år sänktes dock avdragsrätten från 50 procent till 30 procent av arbetskostnaden. Maxbeloppet på 50.000 kronor per år lämnades samtidigt oförändrat. Detta betyder att när det tidigare krävdes köpta tjänster för 100.000 kronor för att kunna utnyttja avdragsrätten fullt ut måste kunden numera köpa tjänster för 167.000 kronor. För riktigt stora projekt innebär den minskade avdragsrätten alltså ingen skillnad i praktiken. Men för de många mindre uppdrag som privatpersoner efterfrågar har kostnaderna för arbetet ökat betydligt. Uppdrag motsvarande 100.000 kronor kostar i år 70.000 kronor jämfört med 50.000 kronor förra året. Konsekvenserna av detta märks nu tydligt i Skatteverkets redovisning av ROT-avdragens omfattning när sommarmånaderna juni-augusti rapporterats in.

Utbetalt belopp per månad (t.o.m. aug16)

Miljoner kronor

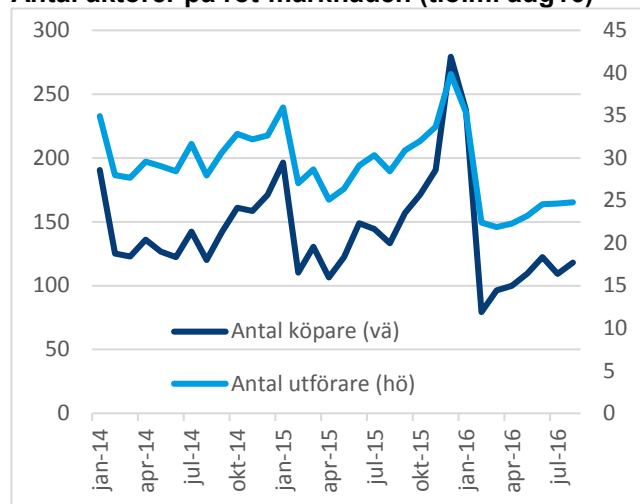

Källa: Skatteverket

Det visar sig att Skatteverket betalat ut ungefär hälften så mycket pengar i rotavdrag under juni-augusti i år jämfört med sommarmånaderna förra året. Antalet köpare, dvs. privatpersoner som anlitat företag för rot-tjänster, har minskat med 18 procent och antalet utförare har minskat med 16 procent. Det betyder att det i

genomsnitt var 4.600 företag färre som utförde rot-tjänster åt svenska hushåll den gångna sommaren jämfört med i fjol.

Antal aktörer på rot-marknaden (t.o.m. aug16)

Källa: Skatteverket

Regeringen motiverade sänkningen av rotavdraget med att statens utgifter i form av utbetalda ersättningar hade vuxit sig allt för stora. Att försämringen av ROT-avdraget varit en lyckad strategi för att minska utbetalningarna är mycket tydligt. Frågan är hur analysen av hur det stora bortfallet av antal företag som levererar tjänster mot ROT-avdrag ser ut?

Detaljhandels försäljning inom byggvaruhandeln minskade visserligen något i somras men inte i samma omfattning som leveranserna av byggtjänster mot ROT-avdrag. I juni hörde bygghandeln till de som ökade sin försäljning mest av alla delbranscher inom sällanköpsvaruhandeln enligt HUI Research som ansvarar för den officiella detaljhandelsstatistiken. I juli hörde bygghandeln å andra sidan till de som minskade sin försäljning, vilket delvis kan förklaras av starka jämförelsetal från året före. HUI följer också e-handels utveckling och där hörde bygghandeln till de branscher som ökade mest av alla under det andra kvartalet (+38% jämfört med ett år tidigare). Hur stor del av marknadsminskningen som övergått till att konsumenterna ökat sitt hemmafixa respektive ökat sin efterfrågan på att få tjänsterna utförda utan kvitto avgörs av hur elasticiteten för efterfrågan på vita rot-tjänster ser ut. Ett rimligt antagande är att den varken är noll eller ett utan ligger någonstans däremellan, dvs. hela minskningen har inte flyttats över till en svart sektor men det är heller inte troligt att alla de konsumenter som tidigare köpte vita tjänster mot ROT-avdrag har löst uppgiften själva till 100 procent.

Sänkningen av ROT-avdraget har minskat statens utgifter men samtidigt har nära 5.000 företag, som tidigare levererade tjänster åt hushållen, slagits ut. Detta innebär också en kostnad för samhället.

Fredrik Isaksson

fredrik.isaksson@sverigesbyggindustrier.se 08-698 58 67

STATISTIK

Sysselsatta (15-74 år) i byggindustrin 2014 -

Tusental				
Månad	2014	2015	2016	%
Jan	312	301	313	3,9
Feb	303	292	313	7,1
Mar	297	293	311	6,5
Apr	314	305	318	4,3
Maj	303	300	321	6,9
Jun	320	309	325	5,2
Jul	320	317	333	5,0
Aug	316	322		
Sep	308	310		
Okt	323	315		
Nov	317	310		
Dec	302	320		
Medel	311	308		

Källa: SCB

Arbetade timmar i byggindustrin 2014 -

10 000-tal per vecka				
Månad	2014	2015	2016	%
Jan	860	780	1 050	34,6
Feb	1 050	1 070	1 110	3,7
Mar	1 090	1 080	1 040	-3,7
Apr	1 060	1 070	1 210	13,1
Maj	1 080	1 050	1 200	14,3
Jun	1 070	1 120	1 120	0,0
Jul	650	740	680	-8,1
Aug	840	880		
Sep	1 170	1 160		
Okt	1 250	1 160		
Nov	1 180	1 200		
Dec	990	870		
Medel	1 024	1 015		

Källa: SCB

Arbetslösa byggnadsarbetare 2013 -

Procent arbetslösa i kassa 36+28				
Månad	2013	2014	2015	2016
Jan	8,8	7,4	5,8	4,9
Feb	8,7	7,1	5,5	4,6
Mar	8,1	6,1	4,6	4,1
Apr	6,5	4,9	3,6	3,4
Maj	4,8	3,9	3,0	2,8
Jun	4,3	3,4	2,7	2,6
Jul	4,5	3,5	2,9	
Aug	4,2	3,3	2,7	
Sep	4,0	3,2	2,7	
Okt	4,2	3,5	2,8	
Nov	5,0	3,9	3,2	
Dec	7,4	5,8	4,6	
Medel	5,4	4,7	3,7	

Källa: Arbetsförmedlingen och Byggnads

Beviljade bygglov, kvm 2014 -

Bruttoarea, 1000 kvm, samtl. byggnader				
Månad	2014	2015	2016	%
Jan	488	419	611	45,7
Feb	578	683	718	5,1
Mar	661	754	810	7,6
Apr	808	722	986	36,5
Maj	678	737	1 002	35,9
Jun	827	1 208	1 260	4,4
Jul	436	397		
Aug	743	645		
Sep	891	855		
Okt	675	855		
Nov	555	809		
Dec	654	959		
Helår	7 993	9 043		

Källa: SCB, BI

Faktorprisindex för flerbostadshus 2014 -

Index 2004=100				
Månad	2014	2015	2016	%
Jan	135,5	136,7	139,4	1,9
Feb	135,6	136,9	139,4	1,8
Mar	135,6	136,9	139,1	1,6
Apr	136,8	138,5	140,6	1,5
Maj	136,9	138,7	141,0	1,7
Jun	137,1	138,9	141,3	1,7
Jul	136,8	139,0	141,3	1,7
Aug	136,8	138,8		
Sep	136,8	138,8		
Okt	136,9	139,1		
Nov	136,9	139,2		
Dec	136,7	139,1		
Medel	136,5	138,4		

Källa: SCB jan-jul 2014 reviderat

Småhuspriserna i riket totalt 2014 -

Köpeskillingskoefficienten (K/T)**				
Månad	2014	2015	2016	%
Jan	1,44	1,57	1,77	12,9
Feb	1,45	1,59	1,76	10,6
Mar	1,46	1,60	1,79	11,8
Apr	1,48	1,60	1,80	12,5
Maj	1,49	1,65	1,82	10,3
Jun	1,51	1,67	1,85	10,8
Jul	1,53	1,69	1,89	11,8
Aug	1,54	1,71		
Sep	1,55	1,71		
Okt	1,54	1,72		
Nov	1,56	1,74		
Dec	1,57	1,77		
Medel	1,51	1,67		

Källa: SCB

Beviljade bygglov, antal lgh 2014 -

Antal lägenheter, hela riket				
Månad	2014	2015	2016	%
Jan	2 033	2 583	3 771	46,0
Feb	2 560	4 513	4 052	-10,2
Mar	3 705	4 207	4 533	7,7
Apr	3 762	4 125	5 778	40,1
Maj	2 912	4 026	5 620	39,6
Jun	4 061	6 997	8 241	17,8
Jul	2 335	2 368		
Aug	4 812	4 398		
Sep	4 768	4 738		
Okt	3 163	4 992		
Nov	3 556	5 007		
Dec	4 137	6 388		
Helår	41 804	54 343		

Källa: SCB, BI

Påbörjade lägenheter 2014 -

Antal lägenheter, hela riket				
Månad	2014	2015	2016	%
Jan	2 721	3 099	4 717	52,2
Feb	2 702	3 069	5 277	71,9
Mar	3 094	4 961	5 516	11,2
Apr	2 873	3 372	5 368	59,2
Maj	2 248	3 950	6 151	55,7
Jun	3 992	5 169	5 584	8,0
Jul	1 554	1 355		
Aug	2 188	5 136		
Sep	3 879	4 843		
Okt	3 939	4 387		
Nov	3 577	3 664		
Dec	3 620	3 753		
Helår	36 387	46 759		

Källa: SCB, BI

KI:s konfidensindikator för byggindustrin, sa 2013 -

Index, medelvärde= 100				
Månad	2013	2014	2015	2016
Jan	86	91	99	110
Feb	85	92	96	113
Mar	85	94	95	115
Apr	83	93	99	115
Maj	87	94	101	112
Jun	87	97	102	110
Jul	85	99	105	113
Aug	85	99	105	114
Sep	87	98	108	
Okt	86	98	117	
Nov	89	100	115	
Dec	92	99	112	
Helår	86,4	96,1	104,5	

Källa: Konjunkturinstitutet

* Statistiken över bygglov och påbörjade lägenheter är behäftad med stor eftersläpning.

I tabellerna har vi därför räknat upp de senaste 12 månadernas statistik så att de någorlunda överensstämmer med SCB:s statistik

** K/T är priset i förhållande till taxeringsvärdet vid en viss tidpunkt (i detta fall 2015 års fastighetstaxeringsnivå)

*** sa betyder att serien är säsongrensad

Internationella erfarenheter av OPS-projekt

Sverigeförhandlingen deklarerade tidigt att man ville utreda en alternativ finansieringslösning för en Östlig förbindelse. Som en del av denna utredning har WSP tittat närmare på hur Offentlig Privat Samverkan (OPS) skulle kunna vara en del i finansieringen av Östlig förbindelse.

OPS innebär att ett projekt finansieras med privata medel och att den offentliga sektorn eller användarna betalar för nyttjandet under en längre period. Ett eller flera privata företag finansierar projektet via lån och/eller eget riskkapital. Om det är flera företag bildar de vanligtvis ett projektbolag som ansvarar för projektering, finansiering, byggande, drift och underhåll av projektet. För detta erhåller projektbolaget en årlig ersättning av den offentliga aktören eller så tar projektbolaget ut en användaravgift under drifttiden. Avgiften börjar tas ut först vid driftstart och betalas sedan under en längre tidsperiod.

WSP har bland annat i studien ”OPS-lösning för Östlig förbindelse” gjort en översiktlig genomgång av 26 stycken internationella tunnelprojekt som upphandlats genom OPS.

Ett projekt som Sverige-förhandlingen utreder i denna del är Östlig Förbindelse i Stockholm. Östlig förbindelse är en vägtunnel som knyter samman Södra- och Norra Länken och är på så vis den pusselbit som saknas för att Stockholm ska få en komplett ringled.

Sverigeförhandlingen är tillsatt av regeringen för att förhandla fram lösningar som möjliggör byggandet av höghastighetsjärnväg mellan Stockholm-Malmö och Stockholm-Göteborg. En annan viktig del i förhandlingsuppdraget är att förbättra infrastrukturen och tillgängligheten i Sveriges tre storstadsområden; Stockholm, Göteborg och Malmö.

FALLSTUDIER - EN ÖVERSIKT				
Knutlösa tunnel OPS-projekt				
Projekt	År	Konst/Milj*	OPS resultat	Förhållning till användare
1. American Continental Project III	2008	5,6	Utgång: avslut	Öppn. skattg. bet.
2. Brisbane Airport Link	2009	24,6	Bråkning	Motlyksande
3. Canal Tunnel in the City of Cambridge	1979	1,6	Bråkning	Förhållning
4. Canal Tunnel PPP	2009	2,5	Bråkning	Förhållning
5. CLM 7 Tunnel (New City)	2006	52,5	Bråkning	Motlyksande
6. Contractors Tunnel	2005	5,4	Bråkning	Förhållning
7. Green City Tunnel (Sydney)	2002	6,4	Bråkning	Motlyksande
8. District Crossing & Tunnel III	1986	1	Bråkning	Förhållning
9. District Tunnel, Mexico	2012	2,3	Utgång: avslut	Öppn. skattg. bet.
10. Eureka Tunnel (Swedish Working Road to Canal)	2000	0,5	Bråkning	Förhållning
11. Europa Underwater Road Tunnel	2012	30	Bråkning	Förhållning
12. Hellenikon Tunnel	2011	1,7	Bråkning	Motlyksande
13. Lane Canal Tunnel Project	2003	0,6	Bråkning	Motlyksande
14. Lane Tunnel Upgrade PPP	2014	5,3	Utgång: avslut	Öppn. skattg. bet.
15. Maresca Tunnel and A-99-A Eindhoven-Villa Real Highway	2008	3,8	Utgång: avslut	Öppn. skattg. bet.
16. Marseille Frachs Süd Tunnel	2008	5,8	Bråkning	Förhållning
17. Melen Tunnel (concession collapsed)	1990	0,4	Bråkning	Motlyksande
18. Milano Port Tunnel (PCMT)	2009	7,2	Utgång: avslut	Öppn. skattg. bet.
19. Midtown Tunnel (Elizabeth River Tunnel Project I)	2012	17,8	Bråkning	Avslut av ut
20. New Spire Crossing	2007	4,3	Bråkning	Förhållning
21. Northcross Project	2013	18,8	Bråkning	Avslut av ut
22. Pado Tunnel (Manchester)	1990	2,1	Utgång: avslut	Öppn. skattg. bet.
23. Sella Tunnel (Malindi)	1989	0,5	Bråkning	Förhållning
24. Unconcrete Management and Road Tunnel PPP	2010	4,1	Bråkning	Förhållning
25. Thermalized Crossing GSE	2007	4,7	Bråkning	Motlyksande
26. Warsaw Tunnel	2000	2,1	Bråkning	Motlyksande

Källa: Sveriges byggindustrier

Rätt att betala ut lägre lön

Arbetsdomstolen har slagit fast att det irländska byggbolaget ICDS Constructors Ltd inte bröt mot kollektivavtalet när de betalade ut 88 procent av lönen till sina anställda.

Därmed fick ICDS och Sveriges Bygginstrument rätt i tvisten mot Byggnads, där Byggnads yrkat på miljonskadestånd.

Under perioden den 19 september 2010 till och med den 4 april 2014 bedrev bolaget ICDS byggverksamhet vid tre arbetsplatser i Sverige med anställda byggarbetare som inte var svenska medborgare eller hade hemvist här.

Byggbolag betalade sina arbetstagarare en 88-procentig lön eftersom de varken hade yrkesbevis eller erkännandeintyg, vilket enligt byggavtalets ordalydelse är en förutsättning för att få lön enligt fördelningstalet, står det i domen. Arbetstagararna var inte heller medlemmar i Svenska Byggnadsarbetareförbundet.

Det generella kravet att alla byggnadsarbetare, svenska som utländska, ska kunna visa upp ett yrkesbevis el-

ler erkännandeintyg om yrkestillhörighet för att få rätt till högsta lönenivån i byggavtalet. Annars gäller 88 procent av lönen.

Byggnads har dock menat att arbetstagararna haft full kompetens från Irland och därmed ska räknas som fullvärdiga byggnadsarbetare och ha rätt till full lön enligt kollektivavtalet.

Våren 2014 stämde facket ICDS och Sveriges Bygginstrument med krav på sammanlagt 4,3 miljoner kronor i skadestånd till Byggnads.

I en dom avslår nu Arbetsdomstolen Byggnads talan.

Byggnads menar att AD:s beslut kan innebära att utländsk kompetens tillåts lönediskrimineras.

- Byggföretagen har ju uppenbarligen ett behov av kompetens som inte finns i Sverige. Då måste det ju vara beredda att betala för det. Annars är det uppenbart om att det handlar om lönedumping, säger Byggnads ordförande Johan Lindholm.

Domen innebär att Byggnads nu ska se över reglerna i kollektivavtalet om yr-

kesbevis och erkännandeintyg. Det finns enligt facket skrivningar i domen som tyder på att arbetstagararnas rättigheter enligt EU-rätten har kränkts genom att de endast fått 88 procent av lönen.

På Sveriges Bygginstrument gläds man efter domen i AD.

- Om Arbetsdomstolen hade gått på Byggnads linje om att utbildade byggnadsarbetare ska kunna begära full ersättning trots avsaknad av yrkesbevis och erkännandeintyg hade det omkullkastat hela yrkesutbildningsavtalet. Saknar man yrkesbevis ska man generellt erbjudas 88 procent av lönen, vilket gäller för arbetstagararna hos ICDS Constructors LTD. Är man lärling erbjuds man också 88 procent av lönen. Hade domen lett till att utländska byggnadsarbetare ska erbjudas full lön hade det varit svårt att motivera ungdomar att utbilda sig i fem år för en lägre lön än utbildade, säger Mats Åkerlind förhandlingschef på Sveriges Bygginstrument, i ett pressmeddelande.

KÄLLA BI / Byggvärlden

Färre gymnasister går yrkesprogram

Avgående gymnasieminister Aida Hadzialic fick inte upp intresset för yrkesutbildningar på gymnasiet.

Andelen elever som börjar yrkesprogram på gymnasiet har rasat från 35 procent 2007 till 24 procent 2015.

Att allt färre elever väljer yrkesprogram på gymnasiet har varit en trend som pågått länge och en utveckling som oroar regeringen med den avgående gymnasieministern Aida Hadzialic i spetsen.

Men under sina två år på posten har inte ministern lyckats vända utvecklingen.

Statistik från Skolverket visar att andelen årskurs 1-elever på yrkesprogram minskat med 11 procentenheter under åttaårsperioden 2007–2015, från 35 procent 2007 till 24 procent 2015.

”Den sjunkande trenden vad gäller yrkesprogram började redan 2007, det vill säga långt innan den stora gymna-

siereformen 2011 då högskolebehörigheten försvann från

yrkesprogrammen”, säger Christina Sandström, enhetschef på Skolverkets gymnasiestatistikenhet. ”Minskningen syns i samtliga program. Bygg- och anläggning samt restaurang och livsmedel visar något större tapp.”

Än finns det inte riksstatistik för gymnasieeleverna som börjar sina utbildningar de kommande veckorna. Men statistik från Sveriges två största städer, Göteborg och Stockholm, pekar inte på ett ökat intresse under skolarbetet 2016/2017. Slutantagningsstatistik för Stockholms län (som även omfattar Håbo och Gnesta kommun) visar att endast 22 procent av de nästan 22 000 antagna eleverna till nationella program påbörjar ett yrkesprogram i höst. Det är exakt samma nivå som hösten 2015. Och i Göteborgsregionen ligger andelen gymnasister som blivit antagna till

yrkesprogram kvar på samma nivå som 2015, det vill säga 27 procent (se grafik).

Marcus Strömberg, vd på den börsnoterade friskolejätten Academedia, bekräftar bilden av ett ihållande lågt intresse. Friskolorna svarar för 28 procent av utbildningsplatserna på gymnasiet.” Vi ser att fortsatt ganska svagt intresse för yrkesutbildningar.” Enligt Aida Hadzialic, som på lördagen meddelade sin avgång som gymnasieminister efter att ha kört onykter, måste statusen höjas. ”Vi måste göra yrkesutbildningarna mer attraktiva, de är inte en återvändsgränd. Vi behöver också införa högskolebehörighet i dessa program”, sa Aida Hadzialic så sent som i fredags.

Hur kommer det sig att du inte lyckats vända trenden under dina två år som minister? Problemet är väldigt djupt. Det finns en stigmatiserad bild av utbildningarna.”

Ska se över kapacitet av arbetskraft

Regeringen har beslutat att utse samordnare som ska se över att det finns tillräcklig kapacitet i arbetskraften inom byggbranschen för att kunna säkerställa ett ökat bostadsbyggande.

Samordnarna ska särskilt följa upp kvinnors situation i branschen.

Boverket bedömer att ca 700 000 bostäder behöver byggas till 2025 för att utbudet ska motsvara behoven. Det råder för närvarande brist på ett flertal yrkeskategorier inom byggbranschen och Arbetsförmedlingen bedömer att rekryteringsproblemen inom branschen kommer att öka de kommande åren.

– För att kunna bygga mer måste vi bland annat se till att det finns tillräckligt mycket folk och gärna fler kvinnor

inom byggbranschen. Det är också nödvändigt att bättre ta tillvara de nyanlända svenskarnas kompetenser. Det här uppdraget kommer även att ge oss en övergripande bild av pågående insatser och vad som måste göras för att kunna stimulera bostadsbyggandet, säger bostads- och digitaliseringsminister Peter Eriksson, i ett pressmeddelande.

I uppdraget ingår att:

- Identifiera kapacitetsbrister avseende arbetskraft inom byggbranschen
- Identifiera och följa upp redan pågående insatser och föreslå åtgärder för både statliga och kommunala aktörer samt byggbranschens olika parter
- Särskilt följa upp kvinnors situation i byggbranschen och föreslå åtgärder

som leder till att fler kvinnor anställs och stannar kvar i branschen. Samordnarna utses inom kort. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 20 december 2016.

Bostadsminister Peter Eriksson

Källa Byggvärlden

Rutavdraget utökas från 1 augusti

Från och med 1 augusti utökas rutavdraget med fler tjänster inom trädgård, flytt och IT.

Exempel på nya tjänster som kan ge skattereduktion är beskärning och fällning av träd, flytt av bohag samt hjälp med installation av dator, router eller liknande.

Skattereduktion medges för flytt av bohag mellan bostäder samt till och från magasinering i samband med flytt mellan bostäder.

Återställning av en trädgård efter dränering gav skattereduktion

Skatteverket vägrade rotavdrag med motiveringen att nytt material hade använts i samband med dräneringen. Kammarrätten i Jönköping anser dock att bilder visar att trädgården bara återställts i ursprungligt skick. Skattereduktion skulle därför medges.

Reparation av värmepump gav rätt till ROT-avdrag

Ett företag reparerade en värmepump åt en fastighetsägare. Enligt Skatteverket skulle det utförda arbetet se som ett servicearbete. Det skulle inte ges rätt till skattereduktion. Kammarrätten var emellertid av en annan uppfattning och medgav istället skattereduktion.

Fortsatt brist på bostäder

I den befolkningsprognos som publicerades av Statistiska Centralbyrån i april är bedömningen att folkmängden i Sverige kommer att öka med drygt 1,2 miljoner personer under de närmaste tio åren.

Ökningen sker i alla åldersklasser. I de förvärvsarbetande åldrarna, 20-64 år, förväntas befolkningen öka med drygt en halv miljon medan de unga förväntas bli drygt 400 000 fler och de äldre drygt 300 000 fler 2025 än de var 2015.

Boverket har i sin prognos utgått från att varje hushåll behöver en bostad, och att hushållsbildningen följer samma mönster som vi ser i dag. Prognosen tar också hänsyn till den befintliga bristen på bostäder och att byggandet de senaste åren inte har ökat i en omfattning som svarar mot behovet. Boverket konstaterar bland annat att byggandet visserligen ökat de senaste åren, men eftersom det inte byggs i den takt som behovet kräver, växer de byggvolymerna som behövs för att återställa balansen.

Behovet av nya bostäder fram till 2025, bedöms vara 710 000. Flertalet – 440 000 – bedöms behövas redan 2020 vilket innebär en genomsnittlig årstakt till dess om 88 000 nya bostäder.

Så sent som 2011 byggdes, enligt Sveriges Byggindustriers senaste konjunkturrapport drygt 21 000 nya bostäder. Förra året hade antalet ökat till drygt 47 000 och i prognosen för 2016

och 2017 är bedömningen att det sammanlagt kommer att börja byggas ungefär 107 000 nya bostäder under de två åren. Branschens egen bedömning är alltså att bostadsbristen inte kommer att byggas bort utan tvärtom växa – och det snabbt.

En anledning är bristen på kompetent arbetskraft inom såväl entreprenadverksamheten som i den tillverkande industrin. Inte minst finns ett skriande behov av förstärkningar bland maskinförarna. Ett väl så stort problem när det handlar om bostäder är att behov och efterfrågan inte är samma sak – helt enkelt för att bostadsbyggande kräver finansiella muskler som gör det möjligt att skaka fram de pengar som behövs för att sätta spaden i jorden.

De 22 steg som presenterades av regeringens förslagskommissionen för att underlätta bostadsbyggandet är en bit på väg, men långt ifrån tillräckligt för att lösa bostadsbristen.

– Ska vi nå ett ökat bostadsbyggande krävs mer genomgripande reformer som gäller långsiktigt. Då krävs ett politiskt ansvarstagande från både regeringen och oppositionen. Vi hoppas på återupptagna samtal, säger Ola Månsson, vd för Sveriges Byggindustrier, som dock ser flera ljuspunkter i regeringens förslag till förbättringar.

– **Det är bra** att byggbranschens synpunkter på vikten av att korta plan-

och bygglovsprocessen har tagits på allvar. Andra positiva delar är översynen av bullerregler och överklagandeprocessen, förenkling av regelverk och att underlätta för industriellt byggande.

Ola Månsson ser dock gärna att insatser görs på helt andra områden, exempelvis att kommunernas handläggning effektiviseras. Samtidigt betonar han att åtgärdsförslaget inte berör de kanske viktigaste faktorerna som påverkar bostadsbyggandet, det vill säga ränteläge, sysselsättning, skatter och hushållens ekonomi.

Samtidigt är han fortsatt negativ till investeringsstöd eftersom det motverkar de långsiktiga spelreglerna och skapar en ryckighet på bostadsmarknaden.

Med facit i hand är det bara att konstatera att det är en avgrund mellan Boverket behovsprognos på 88 000 nya bostäder per år och Sveriges Byggindustriers bedömning att det kommer att börja byggas i snitt strax över 50 000 nya bostäder per år under åren 2015-2017.

Samordnare ska se över brist på arbetskraft inom byggbranschen

Brist på kvalificerad arbetskraft inom flera yrkeskategorier är ett av de problem som håller tillbaka bostadsbyggandet. Regeringen har därför utsett två samordnare som ska se över problematiken och redovisa resultatet senast 20 december i år.

– **Jag ser att** en avgörande fråga för att lösa bostadsbristen är att lösa den brist på arbetskraft som i dag är ett problem inom byggbranschen, säger den nyblivne bostadsministern Peter Eriksson.

Han har därför utsett Pia Enochsson och Tommy Andersson till samordnare med uppgift att se över att det finns tillräcklig kapacitet i arbetskraften inom byggbranschen för att kunna säkerställa ett ökat bostadsbyggande.

En viktig uppgift för samordnarna är att identifiera kapacitetsbrister avseende arbetskraft inom byggbranschen. I uppdraget ingår också att identifiera och följa upp redan pågående insatser och

föreslå åtgärder för både statliga och kommunala aktörer samt för byggbranschens olika parter.

För att bredda rekryteringsbasen har de båda utredarna också ålagt att följa upp kvinnors situation i byggbranschen och föreslå åtgärder som leder till att fler kvinnor anställs och stannar kvar i branschen.

– **För att kunna bygga mer** måste vi bland annat se till att det finns tillräckligt mycket folk och gärna fler kvinnor inom byggbranschen. Det är också nödvändigt att bättre ta tillvara de nyanlända svenskarnas kompetenser. Det här uppdraget kommer även att ge oss en övergripande bild av pågående insatser och vad som måste göras för att kunna stimulera bostadsbyggandet, säger Peter Eriksson.

Bostadsministern vill ha ett snabbt svar. Redan före jul vill han att samordnarna ska lägga fram förslag som byggbranschens parter, inklusive kommun-

la företrädare, kan ställa sig bakom.

Pia Enochsson (S) har bakgrund som statssekreterare och generaldirektör. Under åren 1998 till 2013 hann hon som generaldirektör beta av Glesbygdverket, Myndigheten för skolutveckling och Myndigheten för yrkeshögskolan. I dag är hon ordförande för Delegationen för arbetsplatslärande vid yrkesintroduktionsanställningar (YA-delegationen).

Tommy Andersson är nyligen pensionerad avtalssekreterare och vice ordförande på facket för Skogs- Trä- & Grafisk Bransch (GS-facket) där han varit sedan 1998. Parallellt har han varit ordförande för UNI Global Union, Graphical & Packaging sedan 2009.

Källa leveranstidningen Entreprenad

PS: Känns nästan som Peter Eriksson har läst ledaren i förra BEF – Nytt.

Kommuners uppföljning rankad

Järfälla kommun ligger i topp när LO rangordnar hur kommunerna i Stockholms län klarar uppföljningen av upphandlingarna.

Därefter följer Solna (2), Sundbyberg (3) och Södertälje (4), framgår det av en artikel i Dagens Samhälle nr 27/2016. På jumboplats ligger Haninge (plats 18), Huddinge (19) och Nykvarn (20).

Det är LO-distriktet i Stockholms län som för femte året i rad upprättar ett Upphandlingsindex genom att granska vilka rutiner länets kommuner har för att kontrollera leverantörer som de köper varor och tjänster av.

Enkät till samtliga

Resultatet bygger på en enkätundersökning som skickats ut till länets samtliga kommuner. Sammantaget visar resultatet på att det sedan tidigare år görs få insatser för att komma tillrätta med rutinerna och utveckla system som

säkerställer kraven vid upphandling och därmed kan bidra till seriös företagsamhet, menar LO på sin webbplats.

”Offentlig upphandling är ett kraftfullt politiskt verktyg som med bättre kontroller och med fastställda rutiner kan minska både skattefusk, förbättra arbetsvillkor och främja en sund konkurrens. Kommuner bör ta ett större ansvar genom att skärpa upp sina rutiner”, tycker Stefan Hansson, chef på LO-distriktet i Stockholms län.

Alla kommuner svarade inte på enkäten: Danderyd, Lidingö, Norrtälje, Tyresö, Upplands-Bro och Värmdö deltog inte. Av 26 kommuner svarade 20.

Implenia tar nytt svenskt storjobb

Schweiziska Implenia har tagit hem ytterligare en entreprenad i Förbifart Stockholm.

I ett uppdrag värt cirka en halv miljard kronor börjar Implenia i augusti bygga 1,6 kilometer parallella huvudtunnlar, cirka 200 meter arbetstunnel och en pumpstation ingående i Förbifart Stockholm.

Tunnlarna ansluter från Kälvesta i söder och går parallellt längs Bergslagsvägen och kommer upp i ytläge vid trafikplats Hjulsta. Beräknad byggtid är fem år.

Implenia inledde redan förra hösten tunneljobb värda drygt två miljarder kronor ingående i förbifarten. På meritlistan finns även uppdrag för Citybanan i Stockholm. Företaget bildades så sent som våren 2006 och har sedan dess växt ytterligare genom förvärv av bland annat Bilfinger Construction och norska Betonmast Anlegg.

Båda förvärven har haft stor betydelse för utvecklingen i Skandinavien som uttalat är företagets viktigaste marknad vid sidan av Centraleuropa.

Drygt ett halvår försenat kan nu byggandet av Förbifart Stockholms två tunnlar under Lovön börja byggas. Det står klart sedan Kammarrätten avslagit NCC:s överklagande om att ge uppdragen till det italienska konsortiet JV Vianini CMC.

Det italienska konsortiet fick vid årets början uppdraget att bygga två arbetstunnlar, två tillfälliga hamnar, ramptunnlar och huvudtunnlarna för Förbifart Stockholm under Lovön i Ekerö kommun till ett sammanlagt värde av cirka 3,7 miljarder kronor.

NCC valde att ansöka om överprövning och krävde att de utvärderingar som legat till grund för Trafikverkets tilldelningsbeslut skulle göras om. Så

gjordes, men även den gången ansågs JV Vianini CMC ha lämnat det mest attraktiva anbudet.

När Förvaltningsrätten nyligen behandlade ärendet var bedömningen att upphandlingarna inte genomförts i strid mot vare sig grundläggande principer för upphandling eller andra bestämmelser i lagen om offentlig upphandling. Därför avslogs NCC:s önskemål.

I och med att Kammarrätten nu gör samma bedömning som Förvaltningsrätten har Trafikverket kunnat teckna avtal med det italienska konsortiet och enligt planerna, ska arbetet påbörjas inom kort. Byggtiden beräknas till cirka sex år.

Italiensk vinst mot NCC

Alla, I korthet, Landet runt,

Leveranstidningen Entreprenad | 11 augusti 2016 | Morgan Andersson |

Trafikplats för 608 miljoner

Alla, Landet runt | 6 juli 2016

| Ulrika Andersson |

Två 370 meter långa betongtunnlar ingår i uppdraget när ännu en av entreprenaderna inför Förbifart Stockholm delats ut.

Enligt ett pressmeddelande har NCC har fått uppdraget att bygga trafikplatsen vid Hjulsta norra, ett uppdrag värt 608 miljoner kronor som bland annat innebär många schakter, att lägga om den befintliga Akallälänken och att bygga två 370 meter långa betongtunnlar.

– Det är en utmaning att bygga på hårt trafikerade vägar och den utmaningen ser vi fram emot att ta oss an, säger Svante Hagman, affärsområdeschef NCC Infrastructure, i ett pressmeddelande.

Bygget dras igång i höst och det hela beräknas ta ungefär fem år.

Byggbranschen välkomnar ökad konkurrens

Byggbranschen är en stor arbetsgivare i Sverige med över 300 000 anställda.

Med målet att bygga 700 000 bostäder till 2025 kommer detta ändå inte att räcka till.

Utländska företag och utländsk arbetskraft kommer att behövas eftersom antalet nyutbildade endast kan ersätta de som går i pension.

Konkurrens på lika villkor är bra och vi välkomnar alla seriösa företag. Vi har redan sett en ökad utländsk konkurrens i vår sektor.

Vi ska dock komma ihåg att den svenska marknaden inte är så stor i ett europeiskt perspektiv samt att våra regelverk kring plan- och bygglovsprocessen kan uppfattas som hinder för utländska bolag att etablera sig i Sverige.

Att pressa kostnadsnivåer är naturligt för alla företag. Även om det enligt forskare är omöjligt att jämföra produktiviteten på den svenska byggmarknaden med andra länders måste det i alla branscher finnas en vilja att ständigt förbättra sig och så är det naturligtvis även i byggbranschen. I diskussionen om kostnadsnivåer och konkurrensen på den svenska byggmarknaden förekommer dock en del myter som kan besvaras med fakta så att vi kan få en mer konstruktiv diskussion.

Det sägs att det är dyrt att bygga i Sverige. Det stämmer till viss del, men det finns strukturella förklaringar till den kostnadsnivå vi har:

- Den svenska lönenivån är betydligt högre än snittet inom EU, lönekostnaderna för byggnadsarbetare är nästan dubbelt så höga.
- Momssatsen i Sverige är 25 procent, betydligt högre än EU-snittet.
- Vi har höga nationella krav på energi- och klimatanpassning som bidragit till en kostnadsökning.
- Även ökade lokala krav, gestaltungsprogram, byggande i ett särskilt material och tolkningar av nationella regler förekommer som kostnadsdrivare.
- Svensk byggindustri har höga krav på säkerhet. Det kostar, men har också lett till att vi har en nedåtgående trend av arbetsolyckor, lägst antal dödsolyckor inom EU, låg sjukfrånvaro och lägre risk för förtidspension än genomsnittet för alla andra yrkesgrupper. Det är vi stolta över och kommer inte att göra avkall på.

Konkurrenssituationen inom byggbranschen sägs vara dålig och bestå av ett fåtal stora företag. Det är inte sanningen. I själva verket dominerar branschen av små företag. 94 procent av företagen har färre än 10 anställda. Det stämmer att det bara finns fyra stora börsnoterade företag. Antalet anställda i dessa motsvarar cirka 10 procent av de anställda i byggindustrin. De tre största byggföretagens omsättning motsvarar cirka 20 procent av branschens hela omsättning. Detta tyder på att konkurrensen är god, därmed inte sagt att den inte

kan bli ännu bättre och det finns självklart plats för fler företag.

Det tar tid att bygga i Sverige. Det är inte ovanligt att det tar 7-10 år från idé till färdig bostad i Stockholm. Här finns en klar förbättringspotential. Till exempel tar överklagande tid men förändrar oftast inte projektet. Miljöbalken innehåller också starka skyddsinstrument och detaljeringsnivåer som fördröjer planerings och tillståndsprocesser utan att det leder till ändring i sak. De långa ledtiderna gör att det är svårt för mindre företag att satsa. Kortare tider skulle kunna leda till en ökad konkurrens.

Om det vore sant att det är dyrt att bygga i Sverige, att kostnaderna ökat orimligt snabbt över tid och att konkurrensen är satt ur spel borde rimligen vinstmarginalerna i branschen vara mycket höga jämfört med andra branscher där en god konkurrens förutsätts råda. Vid en jämförelse med tillverkningsindustrin de senaste åren har vinstutvecklingen varit i princip jämbördig.

Menar våra politiker allvar med att öka konkurrensen finns det åtgärder som gör det enklare för fler, både svenska och utländska företag, att verka på den svenska marknaden. Vi välkomnar internationella företag och vi vill att affärerna handlas upp med samma villkor för en sund konkurrens. Vi vill inget hellre än att ta en diskussion om förutsättningarna för att bygga fler bostäder, men vi bör göra det utifrån fakta och inte mer eller mindre ogrundade påståenden.

Ola Månsson, vd Sveriges Byggindustrier

A complete rock service
**People make
the difference**

Nobody gives a better
blasting performance...

Hugelsta, 635 02 Eskilstuna.
Tel: 016 13 90 77 Fax: 016 12 87 10

EPC-SVERIGE EPC
GROUPE

The Equipment

The Shotfirer

The Team

Christer Skönnerud - Bergentreprenören som ser de stora möjligheterna i de små jobben!

Idag har jag fått glädjen att besöka en av våra medlemmar i Stockholmsområdet. En hårt arbetande entreprenör som båda haft motgång och framgång i sitt liv.

Jag kan inte låta bli att bli imponerad av all den positiva energi och glädje som jag mött idag.

Jag vill presentera kvartalets medlem i BEF-nytt nr 3, Christer Skönnerud och hans företag C. Skönnerud Bergarbeten AB.

Min dag började på Södermalm. Min dotter har äntligen fått tag på en pytteliten lägenhet i andra hand på Ringvägen, och jag har hjälpt henne att flytta in. Tack Tina Kauppi, för din insats. Du vet vad jag menar.

Jag är en van bilförare, men som den lantis jag är, så kör jag hela tiden fel i Stockholm. Med hjälp av gps:en i mobilen lyckas jag smått nervös ta rätt fil upp på Skanstullsbron. Färden går söder ut. Huvudpersonen och föremålet för mitt besök befinner sig på ett jobb på i Huddinge. Vi har bestämt träff på Högmoravägen 99.

Ett bostadsområde ska få vägar, vatten och avlopp och det är kommunen som är beställare.

Efter att ha irrat runt lite i Huddinge hittar jag äntligen det provisoriska kontoret där Birka Markbyggnad AB håller till. Det är de som leder projektet här.

Jag välkomnas varmt av Christer och hans följeslagare Atlas.

Atlas är en Staffe på 20 kg. En glatt

Christers och hans vovve Atlas! Atlas är en glad staffe eller Staffordshire bullterrier som rasen heter. Atlas har inget emot att hänga med husse på jobb.

litet muskelpaket som låter lite som en gris när han hälsar på mig. Så söt! Fiket i Huddinge centrum passar bra för en liten pratstund.

Christer är uppvuxen i Skärholmen i Stockholm men släktrötterna finns i Värmland. Han berättar att han alltid varit i byggbranschen. Som femtonåring började han som lärling hos en mattgrossist. Efter en tid där köpte han firman och fortsatte med mattläggning under flera år. Därefter började han jobba med rivning och betonghåltagning. Ef-

ter 15 år i denna bransch tröttnade han till sist på att brottas med betongen. Han började arbeta med bergsprängning.

Det var hans dotters morfar, Hasse Lindroth som fick honom intresserad av branschen.

Hasse har varit bergsprängare under sitt yrkesliv och Christer och Hasses bror, Bengt Lindroth, började jobba tillsammans. Mestadels små jobb.

Därefter hjälpte Christer GBB, Gnesta Bergbyggare AB i sju år.

Firman C. Skönnerud AB startade han 2001. Idag är de tre stycken anställda. Brorsan Bengt Skönnerud, Fredrik Ajax och Fredrik Ekström.

Christer berättar - Jag kände direkt att detta var rätt bransch för mig. - Det här vill jag vara kvar i!

Det har gått spikrakt uppåt.

Genom att ta rådet han en gång fick av Hasse, om att satsa på de små jobben, så har framgången inte låtit vänta på sig.

Bra tillgång på jobb och hårt arbete har gjort att han idag har tre borrhagnar. Den första köpte han 2010, en Atlas T 15. Därefter en Sandvik Commando. Den senaste vagnen levereras dagen för mitt besök. En Sandvik Dino 400. Christer verkar mycket nöjd med sitt inköp. Han säger - Den här vagnen har mycket bra kapacitet och den kommer att vara up to date i en massa år.

Bengt Skönnerud bulstätter berget i Nacka.

Christer känner sig mycket hoppfull inför framtiden.

– Allt flyter på! - De sista fem åren har varit bra. Bra jobb och bra kontakter. Det är husgrunder, VA och vägar, tunnelförstärkning samt dardajobb och vajersågning.

Christer fortsätter- Det är denna typ av specialarbeten vi gärna håller på med. -För ett par år sedan gjorde vi ett jobb i Kvarnholmen. En gammal mjölfabrik som byggdes om till moderna lägenheter.

I Tynninge ska en båthall snart byggas och 700 kubikmeter berg sprängas loss.

Arbetet här i Huddinge, Högmora, är ett relativt stort jobb, som pågått i 1 1/2 år och kommer att fortsätta ytterligare 2 år.

Efter ett par koppar kaffe och en trevlig pratstund så åker vi ut till Högmora för att titta på den nya borrhjulen. Atlas har tålmodigt väntat i bilen och hoppar glatt ur bilen när vi kommer fram.

Christer berättar att han köpte honom 2007 och att han är en trogen vän.

Vid ett tillfälle besökte Christer Sandviks monter på en mäs

Christer och Fredrik Ekström byter några ord vid arbetsplatsen på Högmoravägen i Huddinge. Vatten och avlopp ska fram till fastigheterna och nya vägar ska anläggas.

Den spillrans nya borrhjulen från Sandvik, Dino 400 ska introduceras och provas. Fredrik Ajax testar alla nya finesser och funktioner.

Christer tillsammans med Fredrik Ajax på arbetsplatsen för dagen i Huddinge.

C.Skönnerud AB har idag tre borrhjulen. Christer har varit framgångsrik genom att se fördelen med att satsa på mindre jobben och utöka maskinparken successivt. Idag ser framtiden ljus ut!

las var med honom. När det var dags att gå, ropade han efter Atlas. Reaktionen från Sandvik lät inte vänta på sig. - Har du döpt hunden till "Atlas" – Försvinn här ifrån! Givetvis med glimten i ögat. Christer minns tillfället och vi skrattar båda två. Vet inte om jag hört namnet Sandvik på någon hund. Men det kanske skulle fungera.)

Jag måste förstås fråga vad BEF har betytt för Christer och hans företag. Han berättar att det är kontakten och den sociala biten som varit viktigast för honom. Att få träffa andra i samma bransch. Att umgås med personer man känt länge men även att skapa nya kontakter. Utbyta erfarenheter och prata om gemensamma intressen.

Christer bor idag i Sorunda. Inte så långt från Nynäshamn och nära havet. Förra året återupptog han ett intresse han hade när han var yngre. Han köpte en båt. En daycruiser. Han har haft en fin sommar i den tillsammans med sin Maja. Ibland får båten ligga kvar vid

hamnen på Muskö och så tar de en tur på motorcykeln istället. Inga långturer dock. Christer säger att han är för bekväm av sig.

Innan jag ska ta bilen hem till Lidköping denna soliga och vackra fredag så hinner jag fånga Christer och några av hans grabbar på bild. Den nya borrhjulen ska introduceras för Fredrik. Ajax och det är en del nya finesser att lära sig. Man känner att optimismen och framtidstron är stark hos detta gäng.

Men livet har inte alltid varit lätt, berättar Christer. Det har varit jobbiga stunder. Han är öppen med att han idag är nykter alkoholist. Han gjorde ett val i livet som har räddat hans liv. Både yrkesmässigt och privat.

Lycka till med allt i fortsättningen, Christer! Tack för att jag fick besöka dig och dina killar. Hoppas att du hittar en större båt också. Jag vet att du letar efter ett lämpligt objekt!

Vi ses snart igen /Anette

Vilken typ är du när någon mobbas på jobbet?

Hur förhåller du dig till mobbning på jobbet? Är du den passiva typen eller medlaren? Vem vill du vara? Läs om sex sätt att agera när andra blir mobbade.

Det är forskare vid Köpenhamns universitet som identifierat några sätt som kännetecknar reaktioner kring mobbning på en arbetsplats. Tanken är att de sex typerna ska bli ett underlag för att lösa konflikter på verksamheter i Danmark, som ett led i kampanjen "Grip in mot mobbning".

Några stöttar den mobbade, medan andra är passiva. Genom att förhålla oss till hur vi själva agerar blir vi mer medvetna och gör oss bättre förberedda på att gripa in om någon blir mobbad, enligt forskarna.

De sex förhållningssätten: Igångsättaren

Du är den som startar mobbningen. Kanske genom att bjuda in kollegorna till en Afterwork på fredag – alla utom Lena, den person på jobbet som du inte gillar.

Assistenten

Du är medlöparen, som tycker det är helt okej att inte bjuda Lena. Och det är absolut inget att ha dåligt samvete för.

Den passiva

Du hoppar över fredagsölen, för du tycker det är konstigt att Lena inte blir bjuden. Men du säger inget om det. Varken till mobbarna eller Lena själv.

Sympatisören

Du tycker att det är synd om Lena, som inte får följa med. Du säger inte till Igångsättaren och Assistenten, men du berättar för Lena att du tycker det är fel och att du kan förstå om hon är ledsen och arg.

Försvararen

Du är rasande över att Lena blir behandlad så dåligt och du säger direkt till Igångsättaren att det verkligen är tarvligt. Allt medan Lena står bredvid och tittar på.

Medlaren

Du finner dig inte i att Lena blir utfryst från gemenskapen. När du hör om Igångsättaren och Assistentens planer på AW utan henne går du över till dem och säger att du tycker det är dålig stil att Lena inte är bjuden. Du fortsätter med att säga att de tillsammans bör gå igenom vad det finns för spänningar mellan dem.

Enligt rapporten, som citeras av forskning.no, är det bästa sättet att agera på, om man upplever att en kollega blir mobbad, att vara den neutrala medlaren. Den som går in i konflikten utan att nödvändigtvis välja sida.

Källa: Du och Jobbet

DOLUTBILDNING

Tyvärr har antal DOLRELATERADE olyckor inte minskat. En sak som är viktig är relevant kunskap hos **alla** som är med sprängprocessen som givetvis också omfattar lastning och transport.

BEF – Utbildning ordnar företagsanpassad utbildning i verklig miljö

För mer info och bokning kontakta

Jan Johansson Tel: 070-899 91 54 jan.johansson@voglers.se

Information om Krut och Gasgenererade patroner

Förtydligande från Arbetsmiljöverket om utbildningskraven vid sprängning med krut och gasgenererade patroner (2016-04-06)

Stor osäkerhet har förelegat om vilka krav på utbildning som gäller för att använda så kallade P2 produkter, ”krut/gasgenererandepatroner”, beroende på otydlighet i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Sprängarbete.

Citat från Arbetsmiljöverkets skrivelse, förtydligande av AFS 2007:1 §34 den 2016-03-23

Angående 34 § i föreskrifterna om sprängarbete (AFS 2007:1)

Avsikten med 34 § som är ett undantag i reglerna är att ge möjlighet till en skonsammare metod, stenspräckning, istället för bergsprängning vid sönderdelning av till exempel skut och betongblock. Eftersom stenspräckning är skonsammare med ett långsammare förlopp än bergsprängning, med endast ett laddat borrhål i taget som sönderdelar, är kraven för utbildning något lägre. Vidare avser stenspräckning sönderdelning av friliggande skut, betong och dylikt av samma karaktär för arbeten där yrkesmässig kunskap om bergsprängning inte är nödvändig. Användare av stenspräckning anses vara dem som vill bli av med enstaka skut, sten- eller betongblock för att kunna fortsätta sin normala verksamhet, till exempel jordbrukare, trädgårdsarbetare och i krossverksamheter (dock inte i de fall bergsprängning är aktuellt). Vid bergsprängning gäller samtliga paragrafer i föreskrifterna om sprängarbete. Fö-

reskrifterna ställer höga krav på bland annat riskbedömning, dokumentation, personalens kunskap och utövande.

Slut citat.

Med andra ord, vid sönderdelning av friliggande skut, stenar eller betongblock gäller en P2 utbildning (spräckkort), ska man spränga i berg med P2 produkter ”krut/gasgenererandepatroner” så är det krav på spräckkort.

Vid sprängning / spräckning i berg krävs en utbildad sprängarbas och då gäller hela föreskriften AFS 2007:1 Sprängarbete.

Hos BEF - Utbildning kan du uppgadera ditt spräckkort till ett spräckkort om du har arbetat med Krut eller gasgenererade sprängning, det vill säga om du har tillräcklig praktik från arbete med dessa patroner.

Välkommen att höra av dig vi håller dessa utbildningar löpande för er och det ger dig större möjligheter samt ett säkrare arbete.

SPRÄNGKORTET

- Kompetensbevis för sprängning, väl förankrat i samhället.

Sprängteknisk utbildning har förekommit i Sverige sedan 1932. På 70- talet ville myndigheter och bransch förbättra kvaliteten på utbildningen som då enbart skedde av Sveriges då enda sprängämnesleverantör. Arbetskyddsstyrelsen

gav då ut en särskild föreskrift 1976:1 om hur man önskade kompetensen och säkerheten i arbetet dokumenterat med ett Sprängkort och med läroplaner fastlagda av Skolöverstyrelsen. Samtidigt etablerade branschen tillsammans med myndigheterna Rådet för Sprängteknisk Utbildning för att där kunna mötas och diskutera hur den sprängtekniska utbildningen skulle utformas för att erhalla bästa kvalitet och säkerhet vid sprängarbeten.

Allt sedan dess har Rådet arbetat fram en gedigna utbildningar, dokumenterade med Sprängkortet, helt förankrat och uppskattat hos hela den samlade branschen omfattande myndigheter, fackliga organisationer, branschföretag, utbildare och kursdeltagare.

Sprängkortet är förvisso inget ”körtkort” då det utfärdas av utbildarna och inga myndigheter men väl etablerat i samhället under 40 år och det säkraste sättet att garantera en likvärdig och gedigen utbildning för de som har att utföra ett mycket svårt och riskfyllt yrke på bästa och säkraste sätt. I senaste upplagan av föreskrifterna om sprängarbete AFS 2007:1 anges Sprängkortet som ett dokument man anger som lämplig redovisning av kompetens och utbildning. Här redovisas också Rådet för Sprängteknisk Utbildning som den organisation som granskar och godkänner kursledare.

Slipmaskiner • Slipstift • Gruvlampor

Borrhålsplugg • Fördämningsmattor

Slipskivor • Skjutkabel • Borrkronor

Borrstål • Slangar • Märkfärg

Dammsugarpåsar • Skyddskläder

Gruvstövlar • Tillbehör

Serviceverkstad med demomaskiner

God eller dålig sömn? Arbetarskydd avlivar myter om den livsviktiga vilan

Myt 1

Sönnen före midnatt är bäst.

Fel! De fyra första timmarna är viktigast. Då reparerar kroppen sig själv under djupsönnen.

Myt 2

Man tar inte igen förlorad sömn.

Fel! Man sover djupare och fortare efter sömnbrist. Återhämtningen handlar inte om ersättning timme för timme, utan om kvalitet.

Myt 3

Drömsönnen är viktigast.

Fel! Djupsönnen är viktigast för den biologiska återhämtningen. Drömsönnen är också viktig, framför allt för minnesprocessen.

Myt 4

Man behöver minst åtta timmars sömn, annars blir man sjuk och dör i förtid.

Fel! Det finns stora individuella variationer. Många äldre får minskat sömnbehov och klarar sig på fem, sex timmar.

Myt 5

Det räcker med fyra timmars sömn.

Fel! Genomsnittspersonen behöver sju timmar och 23 minuter.

Myt 6

Man kan inte sova för mycket.

Fel! Både för mycket och för lite sömn ökar dödlighetsrisken, enligt en finsk undersökning. Varför vet man inte än.

Myt 7

Man kan lära sig saker när man sover.

Fel! Hjärnan är upptagen av att sortera dagens intryck.

Myt 8

Ligg kvar i sängen även om du inte kan sova. Vila är nästan lika bra som sömn.

Fel! Vila kan aldrig ersätta återhämtningen som sönnen ger. Att ligga och vrida sig och bli irriterad framkallar stresspåslag. Gå upp och gör något annat ett tag. Hjärnan ska inte förknippa sängen med vakenhet, då försvaras insomningen på sikt.

Myt 9

Om man är trött när man vaknar har man sovit dåligt.

Fel! Djup sömn är lika med sömnkvalitet. Att man sover djupt när väckarklockan ringer innebär bara att det är svårare att vakna.

Källa: Stressforskningsinstitutet

Bortglömd paragraf? Kan medföra svåra olyckor

Vid sprängning i tätort gäller Polisens allmänna villkor för sprängning i tätort **Paragraf 2.4.2 Rengöring av bergytan. Före laddning och sprängning skall bergytan göras fri från jord och sten.**

Detta givetvis av flertal skäl som att kunna utföra borrhings och laddningsarbetet under drägliga förhållanden, bedöma bergets karaktär, förhindra stenkast och kanske värst av allt dolor i eventuellt gammal sprängbotten.

Då bergsprängningsentreprenören sällan har maskiner för bergrensning blir han helt beroende av beställaren som ibland tycker att detta verkar vara en onödig kostnad, och då talar vi även om de ”stora” entreprenörerna som har ett oerhört säkerhetstänk åtminstone på pappret.

Men det är bara att stå på sig för bergsprängningsentreprenören han har lagen på sin sida.

Men det finns ju fall där sprängaren

är huvudentreprenör och få då det direkta ansvaret.

Tyvärr har efterlevnaden av kravet på avtäckning minskat enligt **Patrik Jansson** som arbetar på Polisens Tillståndsmyndighet i Stockholm, han får här också medlem av flera BEF Medlemmar bla **Patrick Blomqvist**.

Skärpning alla involverade, vi vill inte ha flera olyckor.

Dåligt

(Bilder Bergutbildarna / BEF Kurs Bergsprängning för beställare)

Bra

Arbetsmiljöverket granskar bemanningsbranschen

Det är dubbelt så vanligt att inhyrd personal drabbas av arbetsolyckor jämfört med andra anställda. Främst är det unga bemanningsanställda män som råkar ut för skador.

Det visar Arbetsmiljöverkets arbetsskadestatistik, och nu ska myndigheten granska bemanningsbranschens förebyggande arbetsmiljöarbete.

Bemanningsbranschen sysselsätter allt fler i Sverige, förra året drygt 67 000. Även globalt växer branschen och inom EU ökar antalet bemanningsanställda över landsgränser för varje år.

Samtidigt ökar antalet arbetsolyckor inom branschen. Det är främst fallolyckor, belastningsskador och olyckor med transportutrustning och handverktyg som anmäls.

Arbetsmiljöverket ska under hösten inspektera 400 arbetsställen. 100 inspektioner görs på bemanningsföretag och 300 på deras kundföretag i olika branscher.

– Inhyrd personal har många gånger de tyngsta arbetsuppgifterna. De är också ofta på nya arbetsplatser och behöver en säker start för att kunna utföra sina arbetsuppgifter riskfritt. Då är en grundläggande introduktion mycket viktig, säger Heli Aarnipuro, nationell samordnare av inspektionsinsatsen vid Arbetsmiljöverket.

Bemanningsanställda omfattas av arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter precis som alla andra anställda. Både arbetsgivare i bemanningsföretag som hyr ut personal och kundföretag som hyr in personal har

enligt lagen ansvar för bemanningspersonalens arbetsmiljö.

Fakta: Enligt arbetsmiljölagen ska arbetsgivare;

- arbeta aktivt och ha rutiner för det systematiska arbetsmiljöarbetet även för inhyrd/uthyrd personal
- se till att kunskaperna om risker i arbetet är tillräckliga hos arbetsledare, chefer och anställda
- undersöka och bedöma risker i arbetsmiljön
- vidta åtgärder för att förebygga olyckor och ohälsa
- utreda och undersöka orsakerna till tillbud, olyckor och arbetssjukdomar.

Källa: Arbetsmiljöverket /Byggvärlden

Till och med sprängmattor från Thorns förbrukas

Thorns i Virserum har försett Sveriges bergsprängare med sprängmattor i mer än 20 år. Under senare år har en fråga från kunderna återkommit allt oftare. ”Vad ska vi göra med de förbrukade sprängmattorna?”

Kunskapen om alla företagens ansvar för det material som slitits ut eller blir över finns. Engagemanget för att göra det som är rätt blir större och större. Samtidigt är vi inte vana vid de kostnader som ofrånkomligen uppkommer när det överblivna materialet väger mycket.

Thorns har alltid stolt hävdad att sprängmattorna från Virserum står pall för fler och kraftigare smällar än konkurrenterna. Dagen då de är uttjänta kommer ändå, och det är kundernas bästa som långsiktigt är viktigast för affärerna.

Thorns tar frivilligt producentansvar

Från och med 2016 inför Thorns återtag av sprängmattor. Återtaget innebär att Thorns tar tillbaka lika många uttjänta Thorns mattor som nya som levereras till kunden, utan kostnad, inom ramen för ett samarbetsavtal.

Symbolen är

och ska visa omsorgen för miljön och material-cykeln. Sprängmattorna är, som bekant, tillverkade av uttjänta lastbilsdäck. Efter tjänstgöring på berget kommer nya uppgifter, där Thorns också tar nyskapande initiativ.

Drönare -Möjligheter och hinder

De senaste årens explosionsartade utveckling av drönare har gjort dessa farkoster tillgängliga för såväl allmänheten som för vilka företag som helst. Till en rimlig kostnad kan man flyga och filma med väldigt bra kvalitet.

I vår bransch så finns det stora möjligheter att använda drönare för att filma salvor på ett sätt som tidigare varit omöjligt. Rätt använt så kan det vara av stor betydelse, tex för att dokumentera salvor, analysera ett sprängförlopp eller, kanske framförallt, för att planera inför sprängningar.

I en bergtäkt så kan man genom att flyga över och filma hela täktområdet och utifrån dessa bilder planera såväl brytningsriktningar, lagerläggning av material, planera transportvägar mm mm. Med hjälp av kompletterande programvaror finns möjligheter till att lokalisera täktgränser, brytområden och även lagerinventering av sprängt berg samt materialupplag.

Även vid andra typer av sprängningar så finns det en stor potential att använda dessa flygfarkoster. Tex vid anläggningsarbeten där man på ett tydligt sätt kan få en väldigt god överblick av det aktuella sprängobjektet. Det kan utnyttjas till att planera var poster ska placeras, vilka vägar som ska postas vid sprängningen osv. Kort sagt, ett verktyg som kan öka säkerheten väsentligt.

Tyvärr så finns det dock ett problem. Nämligen vilka tillstånd som behövs. Det råder en något förvirrad lagstiftning inom området. Nedan ska jag försöka reda ut vad som gäller för tillfället.

Tillstånd, -behövs det?

Vid kommersiell användning av drönare i Sverige är flera myndigheter inblandade i tillståndsprocessen.

- För att operera en luftfarkost krävs tillstånd från Transportstyrelsen
- För att flyga inom kontrollzoner (nära flygplatser) krävs tillstånd från respektive kontrolltorn
- För att publicera, eller på annat sätt sprida, flygfoton krävs tillstånd från Lantmäteriet, tidigare Forsvarsmakten (En ny lag trädde i kraft den 1 maj i år vilket ändrade på detta förhållande)
- För att använda övervakningskameror krävs tillstånd från Länsstyrelsen

Det pågår arbete med att ta fram europeiska bestämmelser för hur man får

operera drönare. Den ansvariga myndigheten kallas för EASA (The European Authority in aviation safety) men i dagsläget är det respektive land som bestämmer vad som gäller.

Ett försök att bringa lite klarhet i vad respektive myndighet kräver

Transportstyrelsen

Transportstyrelsen kallar en drönare för UAS, (Unmanned Aerial System)

och delar in dem i fyra olika kategorier baserade på vilken rörelseenergi de kan uppnå, d.v.s. en kombination av vikt och toppfart samt om de flygs inom eller utom synhåll från operatören.

Rörelseenergi (eller kinetisk energi) beräknas enligt följande:

m... är den maximala startmassan i kg
v... är toppfarten i m/s

Kategori	Max startvikt	Max rörelseenergi	Flygs inom synhåll
1A UAS	1,5 kg	150 Joule	Ja
1B UAS	7 kg	1000 Joule	Ja
2 UAS	Mer än 7 kg		Ja
3 UAS			Nej

Samtliga kategorier är tillståndspliktiga och för att få tillstånd krävs att man har en ansvarsförsäkring för skada mot tredje man och annan egendom som täcker skador upp till 9 miljoner kr.

Tillståndet är förknippat med en ansökningskostnad och en årlig kostnad. För de två lägsta kategorierna är ansökningskostnaden 3800 kr och den årliga kostnaden 1200 kr.

På Transportstyrelsens hemsida kan man hitta en lista över samtliga utfärdade tillstånd.

<http://www.transportstyrelsen.se/sv/luftfart/Luftfartyg-och-luftvardighet/Obemannade-luftfartyg-UAS/Lista-over-godkanda-UAS-operatorer/>

Att flyga inom synhåll innebär gene-

rellt att man alltid skall flyga så att man ser sin drönare och inte längre bort än 500 m från dig. Man får inte heller flyga högre än 120 m över omgivande terräng.

Flygplatser

Runt flygplatser finns det kontrollzoner, dessa sträcker sig ibland flera mil från flygplatsen. På Luftfartsverkets webbplats kan man hitta information om zornernas utsträckning.

<http://daim.lfv.se/echarts/dronechart/>

För att flyga inom en flygplats kontrollzon krävs tillstånd från respektive kontrolltorn.

Ansökningsprocessen innebär att man ett par dagar innan flygningen skickar in ett formulär innehållande

kontaktuppgifter och uppgifter om när och i vilket område flygningen skall genomföras. När man är redo att påbörja flygningen ringer man till flygledningen och får tillstånd (eller avslag) via telefon.

Enligt 9 § lag (2016:319) om skydd för geografisk information är det förbjudet att sprida en sammanställning av geografisk information;

1. Om förhållanden i ett visst vattenområde eller viss sträcka av ett vattenområde som avser Sveriges sjöterritorium, med undantag för sjöar, vattendrag och kanaler, eller

2. Över andra delar av svenskt territorium om informationen inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering. Med geografisk information avses "Lägesbestämd information om förhållanden på och under markytan samt på och under sjö- och havsbotten".

Sjöfartsverket ansvarar för tillståndsgivning enligt punkten 1, och Lantmäteriet ansvarar för tillståndsgivning enligt punkten 2.

Lantmäteriet

För att publicera eller på annat sätt sprida geografisk information krävs tillstånd från Lantmäteriet. Den 1 maj i år kom en ny lag som bl.a. innebar att det numera är Lantmäteriet och inte Försvarmakten som utfärdar spridningstillstånd.

För att söka spridningstillstånd fyller man i ett formulär med kontaktuppgifter och information om i vilket område den geografiska informationen har samlats in i. Därefter får man tillgång till en s.k. filskicksyta genom vilken man överför materialet som man önskar få spridningstillstånd för till Lantmäteriet. De granskar därefter materialet och utfärdar spridningstillstånd.

Tidigare gick det att söka en självgranskningsrätt hos Försvarmakten. I den nya lagen har möjligheten att medge undantag, och därmed också möjlig-

heten att utfärda självgranskningsrätt, slopats och istället har ansvariga myndigheter fått rätt att utfärda föreskrifter om undantag från tillståndsplikten vad avser vissa typer av information och eller områden.

Lantmäteriet beskriver dessa undantag med följande, inte alldeles lättbegripliga, flödesschema:

Datotyp som registreras kan förekomma i tre olika former.

A. Alltid undantaget från tillståndskravet beroende på att informationen inte visar något som kan vara känsligt för totalförsvaret. Ett exempel kan vara jordens magnetfält.

B. Information som vid en viss upplösning eller noggrannhet antingen inte visar något som kan vara känsligt för totalförsvaret eller har samma eller sämre upplösning som redan väl spridd information. Ett exempel kan vara flygfoton med upplösning som är lika eller sämre än kommersiella satellitbilder, som är fria.

C. Information som alltid är tillståndspliktig.

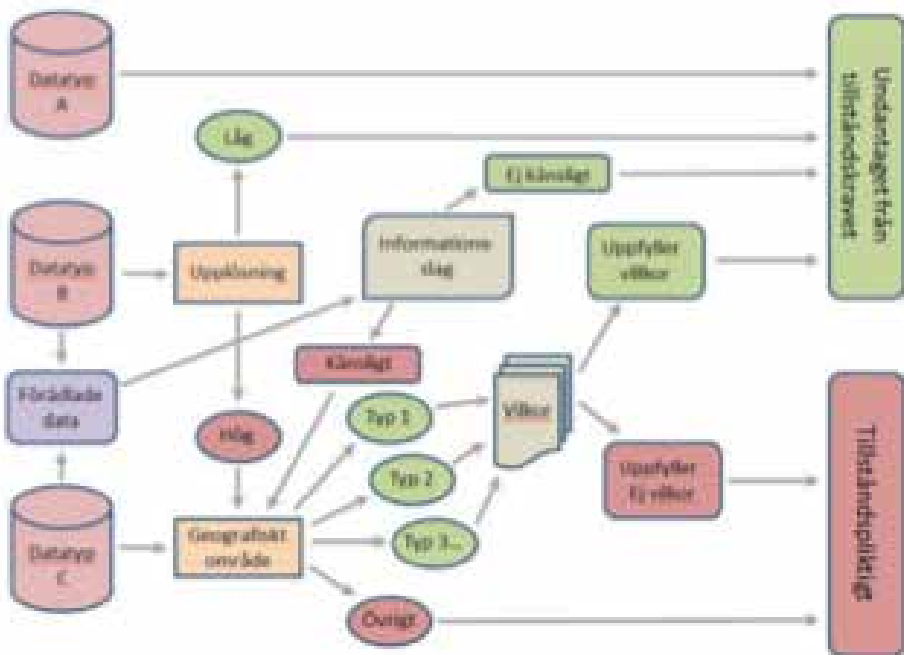
Generellt kan man konstatera att bild och filmmaterial som samlas in med drönare är tillståndspliktigt.

Länsstyrelsen

Det pågår ett rättsligt spel om kameraförsedda drönare är att betrakta som övervakningskameror eller inte. Det finns domar som pekar på att i vissa fall krävs kameraövervakningstillstånd från Länsstyrelsen men det är svårt att hitta någon tydlig information om vad som gäller.

Man kan konstatera att det är svårt för lagstiftare och regelmakare att hänga med i svängarna när ny teknik introduceras.

Christian Vogler och
Carl-Johan Andersson

Ny Hemsida på gång!

BEF-Hemsida kommer snart att se lite annorlunda ut. Vi har påbörjat ett samarbete med Rebla, ett företag som jobbar med webbsidor och grafisk design. De kommer att hjälpa oss att fräscha upp BEF-hemsida, som snart är 10 år. Den digitala världen är spännande och det kommer förhoppningsvis bli en mycket bra, modernare och mer lättnavigerad hemsida för alla medlemmar och övriga intresserade.

I vårt samarbete med Rebla så kommer innehållet på sidan inte förändras så mycket till och början med. Det som finns idag, kommer även att finnas på den nya versionen.

Vi vill att ni som använder sida idag, och har önskemål eller synpunkter på den "nya", inte tvekar att höra av er. Det är bra att få reda på vad ni efterfrågar.

När vi ändå talar om den digitala

världen, glöm inte att följa oss på Facebook!

<https://www.facebook.com/sprangning/>

<https://www.facebook.com/BEFUtbildning/>

Anette

**MAXAM Civil Explosives, Initiation Systems och teknisk service:
En helhetslösning som bygger på 140 års innovation och erfarenhet.**

Från Sverige till Brasilien, från gruva till specialprojekt, finns ett över 140 år gammalt arv, grundat av Alfred Nobel. MAXAMs ingenjörer anförtros de mest sofistikerade och utmanande sprängningsprojekten. MAXAMs kompletta serie av produkter tillgodoser den krävande världsmarknadens behov för bergtäkter och specialprojekt på alla 5 kontinenter.

MAXAM

Initiation Systems • Electronic Systems • Packaged Explosives • Bulk Explosives

MAXAM Sverige • AB Sörmons Grusgrop P.L. 89 02 • 65346 Karlstad Sweden • Tel: +46 (0) 54 53 53 10 • email: contact.se@maxam.net • www.maxam.net

Fem års byggtid – 13 år för ommålning

Alla, Första Nyheten, I korthet, Leveranstidningen Entreprenad, Projektet | 25 augusti 2016 | Morgan Andersson |

När den nästan 16 kilometer långa Öresundsförbindelsen öppnades för trafik sommaren 2000 var det efter en byggtid på ungefär fem år. När nu den cirka åtta kilometer långa brodelens tågäck ska målas om beräknas arbetet ta cirka 13 år.

Det är 16 år sedan Öresundsförbindelsen öppnades för trafik. Tidens tand har gjort sitt och det är dags att planera för en ommålning av brons stålfackverk. Tanken är att komma igång 2019 och att den 300 000 kvadratmeter stora ytan ska vara helt ommålad 2032.

Arkitektoniskt står sig Öresundsförbindelsens brodel väl mot praktiskt taget vilket byggnadsverk som helst. Snedkabelkonstruktionen med de fyra pylonerna är en väsentlig del, det sick-sackformade stålfackverk som omger den åtta kilometer långa brodelens tågäck en annan.

När stålfackverket tillverkades för sexton år sedan målades det med fem lager färg. Arbetet med de 120 till 140 meter långa sektionerna gjordes inomhus, väl skyddat från vädrets makter och med ambitionen att bedrivas så ergonomiskt korrekt som det bara gick.

16 års väderpåverkan, saltstänk och korrosion har satt sina spår och även om en hel del reparationsmålningar genomförts är bedömningen att det nu är dags för ommålning – eller kanske snarare påmålning. Förbättringen görs visserligen till stor del av rent estetiska skäl, men än viktigare är att säkra korrosionsskydd under ytterligare några år. Den befintliga färgen bedöms vara tillräckligt bra för att lämnas kvar. Inga lager behöver därmed tas bort. Det ska räcka med att påföra två nya täcklager.

Det enda som egentligen återstår innan det är dags att börja målningsarbetet på totalt cirka 300 000 kvadratmeter yta är att bestämma hur det ska göras, med vilken typ av utrustning, vilken typ av färg, hur klimatskyddet ska se ut, hur miljöskyddet ska se ut, hur arbetet ska ske utan att störa trafiken på motorvägen precis ovanför för att inte tala om de tåg som susar förbi i 200 kilometer

Efter 16 år är det dags att måla om stålfackverket kring Öresundsbrons tågäck. Minst 320 miljoner kronor beräknas kalaset kosta.

i timmen och hur kontakt med den intilliggande högspänningsledningen ska undvikas. Dessutom sker alltså allt arbete på en bro, med havets vågor svalande under fötterna.

Förhoppningen att hitta lämplig utrustning på den fria marknaden är inte stor även om jakten på goda idéer i princip sker på likartade projekt över hela världen. En expertgrupp har satts samman med hjälp av externa kontakter och partners för att försöka utforma de tekniska lösningar som skulle kunna klara jobbet. Målet är att till stor del kunna använda standardrobotar, men även dessa måste i så fall anpassas och programmeras för det tänkta uppdraget.

En av de viktigaste frågorna är valet av färg. Den ska vara hållbar över tid samtidigt som miljöpåverkan ska vara så liten som möjligt. När fackverken målades för första gången strax innan millennieskiftet valdes epoxiprimer med extra stor andel zink till det understa färglagret. Över det finns två lager med epoxi-färg med järnglimmer. De två översta lagren består av polyuretan-färg.

En förhoppning är att det ska gå att använda vattenbaserad färg, men än så länge återstår för många frågetecken för att färgvalet ska kunna göras. Inte heller hanteringen av tvättvatten har lösts än. Att det bara släpps rakt ut i havet lär inte vara ett tänkbart alternativ.

Enligt nuvarande tidtabell ska målningsarbetet inledas under 2019. I första omgången målas den södra sidan eftersom den är mest utsatt av naturkrafterna. Därefter väntar den norra sidan och sist undersidan. Vissa reparationsmålningar kommer troligen att ske parallellt under hela projektets gång. Först under 2032 beräknas jobbet vara helt avslutat.

Tanken är att arbetet ska kunna genomföras utan att påverka vare sig tåg eller bilresandet. Prislappen har beräknats till minst 320 miljoner kronor, men ska inte påverka broavgiften. Ommålningen har funnits med i planerna redan från början och kostnaden är sedan länge medtagen i projektets underhållsbudget.

ÅF förvärvar arkitektkontor

ÅF förvärvar sandellsandberg och Thomas Sandell blir chefsarkitekt för ÅF-koncernen.

Kunderbjudandet stärks inom design och arkitektur.

– Sverige står just nu inför ett samhällsbyggnadsprojekt av sällan skådad storlek, både vad gäller stora infrastrukturprojekt och omfattande produktion av bostäder. Här vill ÅF ta en större och bredare roll. Nu förvärvar vi Sandellsandberg, som är ett av Sveriges starkaste varumärken inom design och arkitektur, och kommer därmed att kunna utveckla ett ännu starkare erbjudande inom allt från enskilda bostadsprojekt till hela stadsdelar, säger vd Jonas Wiström.

Sandellsandberg har gott internationellt renommé med såväl bostadsområden som möbler på meritlistan. Sandellsandberg kommer att ingå i division Infrastructure och verka under varumärket sandellsandberg.

I och med förvärvet utses också grundaren Thomas Sandell till chefsarkitekt för ÅF-koncernen. I sin roll kommer han att verka för att utveckla arkitektoniska aspekter och design över hela ÅF samt kvalitetssäkra upphandlingar av andra arkitekter.

– För oss var det viktigt att hitta en partner som förstår värdet av god arkitektur och design, det har vi hittat i ÅF. Vi vill kunna växa och vidareutveckla verksamheten, säger Thomas Sandell.

Förvärvet av sandellsandberg kompletterar ÅFs befintliga verksamhet inom industridesign, ljusarkitektur och landskapsarkitektur. Totalt kommer det att finnas drygt 250 medarbetare som kommer att bredda och utveckla erbu-

dandena inom samhällsbyggande. Ambitionen är att verksamheten ska fortsätta att växa.

Sandellsandbergs VD Joakim Uebel kommer att ingå i ledningsgruppen för ÅFs affärsområde Infrastructure och i sin egenskap av chefsarkitekt rapporterar Thomas Sandell till Jonas Wiström.

Fakta sandellsandberg:

- Grundat 1995 av Thomas Sandell, Ulf Sandberg & Joakim Uebel
- VD Joakim Uebel.
- Chefsarkitekt Thomas Sandell
- Antal anställda: 45
- Har bl.a. designat ÅFs huvudkontor i Solna
- Vinnare av ROT-priset 2015 för Kvartretet Mimer 8

Skriven av: Martin Zemgals

Kategori: Arkitektur

Publicerad 23 maj 2016

Bildkälla: sandellsandberg

Strategimöte

Totalt har styrelsen 6 möten per år. Ett av mötena är ett sk. strategimöte där Styrelsen arbetar med mer långsiktiga frågor för föreningens och vår branschs utveckling. Det är frågor kring lönsamhet, personalförsörjning, påverkan/samarbete med beställare, leverantörer och myndigheter etc. Givetvis också Auktoriserad Bergsprängare där styrelsen arbetar hårt för att få en större acceptans hos beställare och medlemmar.

För att få en avskild miljö hade styrelsen för tredje året i rad begivit sig till Dalarö Hotel Bellevue i Stockholms skärgård. En 1800 - tals villa med hög trivselfaktor. Skulle till och med kunna benämnas som kråkslott i dess positiva bemärkelse.

Diskussionen var intensiv och många spännande idéer kom fram som förhoppningsvis kommer att förändra vår värld såväl kort som långsiktigt.

Belöningen för hårt slit kom i form av en båttur till Bullerö, som var tillhåll för Bruno Liljefors, Anders Zorn, August Strindberg m.fl. kulturpersoner i slutet på 1800 talet.

PS. Alla tankar kring BEF:s framtid finns nu samlade i VISION 18 som kommer all läggas upp på hemsidan. Kom gärna med synpunkter, antingen direkt eller på våra olika möten.

En marin resa i tiden

I en historisk miljö mitt på Stumholmen i centrala Karlskrona ligger Marinmuseum, Sveriges nationella museum för den svenska marinens historia. Den långsträckt byggnaden ligger vid hamnbassängen på en 145 meter lång pir och innehåller förutom utställningslokalerna också verkstäder, rum för forskning, restaurang och konferenslokaler. En stor del av museet är byggt på pålar ut i vattnet.

Vid kajen intill ligger museifartygen förtöjda. I en inglasad undervattensgång under huset kan man på nära håll studera resterna av ett 1700-talsfartyg, trogligen linjeskeppet Göta Lejon.

En begivenhet utöver det vanliga är Ubåtshallen med bl.a. HMS Neptun, en ubåt som togs ur drift 1998. Den är förutom Vasaskeppet i Stockholm det största inbyggda museiföremålet i Sverige. För att kunna bära den drygt 800 ton tunga ubåten vilar den halvmeter tjocka bottenplattan på 270 pålar.

Modellkammaren, museets hjärta, ger en spännande inblick i 1700-talets ingenjörskonst och hur man tänkte på den tiden. Den grundades 1752 av kung Adolf Fredrik. Han ville att samtliga skeppsmodeller, konstruktioner och utsmyckningar som byggdes på varvet i Karlskrona skulle sparas för framtiden. Modellerna som visas är alltså förlagor

till fartyg och konstruktioner som sedan i de flesta fall byggdes. Det var dåtidens sätt att prova egenskaper och tekniska lösningar innan man började bygga i stor skala.

Människan har dykt under vatten sen 1500-talet. I utställningen Dykeriets historia visas hur det har gått till genom århundradena. Här presenteras dykarklocka, olika dykarhjälmor och annat som gjort det möjligt att utforska vrak på havets botten.

Museibygnaden avslutas i norr med den glasade galjonssalen, som mörka kvällar lyser mot fjärden och Trossö. Anläggningen har ca 250 000 besökare per år.

Från segel och trä till ånga och stål

Den svenska järnåldern beräknas ha börjat kring år 400 f.Kr. Från att ha tillverkat föremål enbart av brons började man då använda järn. Fram till 1100-talet försågs den svenska järnhanteringen med malm som fiskades upp från myrar och sjöar. Men från 1100-talet finns säkra indikationer på gruvbrytning. Man bröt med hjälp av tillmaktningmetoden, även kallad eldsättning.

Man eldade på berget som sedan kylades med vatten. En mycket tidsödande metod som krävde att mängder av ved

forslades fram, höggs upp, torkades och fraktades ned i gruvgångarna. Önskad sprängriktning bestämde hur veden skulle staplas, plant ovanpå på varandra för att driva ett schakt (ligglave) eller lutande mot bergväggen för en ort (reslave). En eldning kunde ta upp till tre dagar. Därefter bearbetades det uppspruckna berget med släggor, hackor och spett. I bästa fall kunde man hugga loss en decimeter berg, vid eldning nedåt för schakt kanske bara några centimeter.

När krut, nitroglycerin och så småningom dynamit introducerades under 16-, 17 och 1800-talen ökades successivt tillgången på järn, koppar, silver, guld och bly, något som avspeglas inte minst i vår marina historia. Malmtillgången ökade när man inte längre enbart var hänvisad till brytning i dagbrott. Med de nya sprängmedlen kunde man bryta gruvschakt djupt ned i berget.

Under 1800-talet fick därför segelfartygen allt hårdare konkurrens av ångfartygen. Träskutorna byttes mot fartyg av stål med imponerande tjocklek i skroven och respektingivande propellrar.

I museet kan man konstatera att man först inte litade helt på ångmotorerna – pansarskeppet Sverige är för säkerhets skull även försett med segel.

Ubåtshallen är en annorlunda museibygnad, inspirationen har bland annat kommit från marinens Visbykorvetter som är konstruerade för att vara osynliga på radar, men också från bunkrar och värn.

Bredvid den högteknologiska ubåten Neptun ligger svenska flottans allra första ubåt, Hajen. Vid sjösättningen 1904 ansågs hon vara en slagkraftig ubåt med tre torpeder, en topphastighet i ytläge på 9,5 knop och 6,5 knop i undervattensläge. Dykdjup max 30 meter. I ubåtsutställningen visas 110 år av ubåtshistoria.

Modellprototyp till Kronprins Gustav Adolf, ett svenskt linjeskepp med 62 kanoner som hör till de största segelkrigsfartygen. Hon deltog i 1788 års sjö-tåg och förlorades genom grundstötning utanför Helsingfors.

Genomskärningsmodell av Kronprins Gustav Adolf. Modellerna var dåtidens sätt att prova egenskaper och tekniska lösningar innan man började bygga i stor skala.

"Klart skepp" på skeppet Dristigheten som gick i spetsen för det Viborgska gatloppet 1790. På kanondäck råder full aktivitet under utbrytningen ur Finska viken. Klart skepp innebär att all materiel är klagjord för strid och att all personal bemannat sina drabningsplatser.

Nästan alla galjonsfigurerna har varit inblandade i stora sjöslag, de flesta under åren 1788-90 när Sverige låg i krig med Ryssland. Här och där syns ett lagat kulhål.

Den gamla mastkranen kan fortfarande beskådas vid Karlskrona dockor. Den är byggd i tegel med ett tak belagt med kopparplåt. Maskinerna är än idag helt intakta.

Modellen för den stora mastkran som byggdes 1803. Byggnaden består av sex våningar och är 42 meter hög. Vid de tyngsta lyften krävdes 96 man för att driva det tolvarmade gångspelet.

På HMS Västervik är allt örört sedan sista resan i den svenska marinens tjänst december 1997. I officerarnas matsal ombord förhöordes befälhavaren på den sovjetiska ubåten U 137 som i oktober 1981 gick på grund i Gåsefjärden. Västervik sjösattes 1974 som torpedbåt men byggdes 1982 om till robotbåt och utrustades med åtta sjömålsrobotar.

Fullriggaren Jarramas, byggd i stål, sjösattes år 1900 och blev skeppsgossekårens nya övningsfartyg men också och ett känt landmärke för Karlskrona. Skeppsgossekåren, grundad 1685, var en väg till något bättre för många och en stor del av underofficerarna i den svenska flottan hade gått i den som barn. Efter 1939 har Jarramas tjänstgjort som café och träffpunkt men sedan 2006 pågår ett renoveringsarbete till ursprungligt och segelbart skick.

När andra världskriget rasade som värst skickades minsveparen Bremön och hennes besättning ut på riskfyllda uppdrag för att oskadliggöra minor, men också eskortera handelsfartyg och hindra främmande fartyg ta sig in på svenskt vatten. Under krigsåren oskadliggjorde Sveriges flotta ca 4 000 minor och eskorterade omkring 16 000 handelsfartyg.

Text & foto: Kjell Duberg

Nitro Nobelveteraner håller kontakten

Övre raden från vänster: Leif Eriksson, inköp, Göran Eriksson, internationell marknad, Vidon Lindquist, FoU, Mats Börjesson, internationell marknad, Per Höglund, FoU, Per-Erik Håkansson, tekniker marknad, Gunnar Ekman, fabrikschef, Sverker Hallor, tekniker, Hans Olsson, materialplanering, Kent Karlsson, uppstart anläggningar, Lars-Göran Andersson, FoU tändmedel, Tord Ohlsson, produktion tändmedel, Jan Winther, ritkontoret. Sittande: Henry Andersson, FoU ANFO, Rolf Hultman, produktion tändmedel, C-G Svensson, controller, Göran Jansson, styr- och reglertekniker, Bengt Nilsson, ekonomi. Samtliga har varit anställda på Nitro Nobel AB (1965 – 86).
Fotograferat 2016-08-25.

– För sex år sedan stötte jag på Hans Olsson, en kollega från min tid på Nitro Nobel, berättar Rolf Hultman. Tanken att mer regelbundet träffa våra gamla arbetskamrater från Nitro Nobel-tiden dök upp. Kanske en gång i månaden under trivsamma former. Förslaget fick bra gensvar och sedan hösten 2010 träffas

vi sista torsdagen varje månad på Maria Langs Krog i Nora. Det här är träff nummer 72. Deltagandet varierar naturligtvis. Just idag är vi 18 runt bordet, men fler från Nitro Nobel-tiden är välkomna. Några av oss var med redan före 1965 då företaget hette Nitroglycerinaktiebolaget.

– Det är trivsamt att hålla kontakten och svinga en bägare med gamla arbetskamrater, säger CG Svensson, numera kanske mest känd för sitt stora engagemang i Nitro/Nora Bandysällskap.

Text & foto: Kjell Duberg

Bergsprängardagarna – Exit för BEF

Undertecknad var på sin första Bergsprängardagarna 2003 och blev givetvis imponerad över Michael Hermanssons initiativ till en branschsamling.

Michael insåg givetvis fördelen att få med BEF som varande Branschorganisation och från 2004 har vi varit teknisk medarrangör d.v.s. under 13 år. Det har varit en spännande resa att få vara med om att utveckla konferensen till storleken på över 200 deltagare och hög kvalitet på föreläsarna. Givetvis har undertecknad och Michael ibland haft lite olika åsikter men alltid löst frågorna med deltagarnas bästa som mål.

Konferensen ”ägs” ju informellt av Bergutbildarna och dess nya vd Sjored Spjikerman har bestämt att BEF ej längre ska vara med och det som straff för att vi startat med utbildning. Vi beklagar givetvis detta men hoppas ändå att konferensen blir bra med tanke på dom som kommer som deltagare.

Konferensen har också varit ett sätt att träffa våra medlemmar och för att fortsätta med det satsar vi på tre årliga

Roland avtackar Michael efter genomförande av sista Bergsprängardagarna. Med facit i hand borde det varit tvärt om.

Region dagar (Stockholm, Göteborg och Sundsvall). Sedan blir givetvis Föreningsstämman och Borr o Sprang kvar.

PS: Bergsprängardagarna 2017 äger rum 26 – 27 januari på Aronsborg.

Spräckutrustning för sten, berg och betong

SplitStone

Hydrauliska spräckcylindrar.
Kompleta lösningar för alla behov.

Ter-Mite
by dextec

Kraftfullt expanderande spräckmedel

Kontakta oss för tillgänglighet
och konkurrenskraftigt pris.

SWEDEQ AB

Sockenvägen 13
184 33 Åkersberga

tel. 08 5999 5510
mob. 070 7498610

info@swedeq.se
www.swedeq.se

SWEDEQ

EXPLOSIV
utbildning

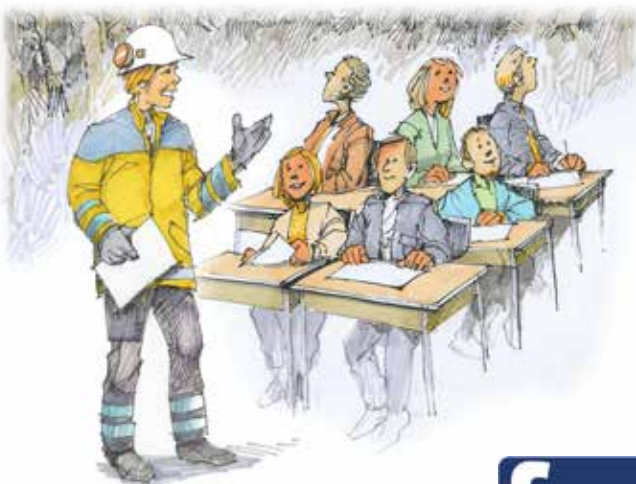

Du missar väl inte någon av våra kurser

GRUNKURS I SPRÄNGTEKNIK Klass A		
Vecka 39	Jakobsberg, Stockholm	
Vecka 46	Medlefors, Skellefteå	14–18 november
Vecka 49	Jakobsberg, Stockholm	5–9 december
Vecka 2 2017	Medlefors, Skellefteå	9–13 januari
Vecka 5	Bohusgården, Uddevalla	30 januari–3 februari
Vecka 8	Jakobsberg, Stockholm	20–24 februari
Vecka 18	Bohusgården, Uddevalla	1–5 maj
Vecka 22	Medlefors, Skellefteå	29 maj–2 juni
FÖRNYELSE AV SPRÄNGKORT		
Vecka 46	Medlefors, Skellefteå	15–17 november
Vecka 49	Jakobsberg, Stockholm	6–8 december
Vecka 2 2017	Medlefors, Skellefteå	10–12 januari
Vecka 5	Bohusgården, Uddevalla	31 januari–2 februari
Vecka 8	Jakobsberg, Stockholm	21–23 februari
Vecka 18	Bohusgården, Uddevalla	2–4 maj
Vecka 22	Medlefors, Skellefteå	30 maj–1 juni
SPRÄNGTEKNIK FÖR OVANJORDSARBETEN		
Vecka 43	Jakobsberg, Stockholm	24–28 oktober
Vecka 12 2017	Jakobsberg, Stockholm	20–24 mars
SPRÄNGTEKNIK FÖR UNDERJORDSARBETEN		
Vecka 19 2017	Medlefors, Skellefteå	8 maj–12 maj
SPRÄNGTEKNIK FÖR SPRÄNGARBETSLEDARE		
Vecka 45	Jakobsberg, Stockholm	7–11 november
Vecka 20 2017	Jakobsberg, Stockholm	15–19 maj
KURS FÖR FÖRESTÅNDARE FÖR SPRÄNGÄMNESFÖRRÅD		
Vecka 41	Bohusgården, Uddevalla	
Vecka 46	Medlefors, Skellefteå	
Vecka 49	Jakobsberg, Stockholm	
Vecka 2 2017	Medlefors, Skellefteå	
Vecka 5	Bohusgården, Uddevalla	
Vecka 8	Jakobsberg, Stockholm	
Vecka 18	Bohusgården, Uddevalla	
Vecka 22	Medlefors, Skellefteå	
GRUNKURS FÖR SPRÄNGNING MED SPRÄNGKLÄMMAN SAFE-T-CUT/LINSSKARVAR		
Vecka 39	Medlefors, Skellefteå	26–28 september
Vecka 17 2017	Jakobsberg, Stockholm	24–26 april
REPETITIONSKURS FÖR SPRÄNGNING MED SPRÄNGKLÄMMAN SAFE-T-CUT/LINSSKARVAR		
Vecka 39	Medlefors, Skellefteå	torsdag 29 september
Vecka 17 2017	Jakobsberg, Stockholm	torsdag 27 april

GRUNKURS KLASS B FÖR SPRÄNGNING AV MINDRE KOMPLICERAT SLAG
GRUNKURS FÖR SPRÄNGNING AV MINDRE KOMPLICERAT SLAG
FÖRESTÅNDARE FÖR TILLVERKNING AV SPRÄNGÄMNE MED LADDTRYCK
ADR GRUNKURS FÖR FÖRARINTYG INKLUSIVE SPECIALKURS FÖR KLASS 1 (explosiva varor)
ADR FÖRNYELSE AV FÖRARINTYG INKLUSIVE SPECIALKURS FÖR KLASS 1 (explosiva varor)
ADR – 1.3 UTBILDNING TRANSPORT AV "VÄRDEBERÄKNAD MÄNGD"
DOLKURSER – RISKER, ORSAKER OCH HANTERING
AUKTORISERAD BERGSPRÄNGARE
AB-KURSER
AMA-KURSER ANLÄGGNING 13

Kurs genomförs efter kunders förfrågan.
För ytterligare information och pris, kontakt oss.

Forcit Sweden AB är ett helägt dotterbolag till **OY FORCIT AB** i Finland. Forcit har mer än 100 års erfarenhet av sprängmedelstillverkning för nordiska förhållanden.

Idag är Forcit en av de ledande leverantörerna på den svenska marknaden med kontor i Nora, stationer i Karlskoga, Lycksele, och Gällivare. Fler stationer är planerade för att utöka närvaron på marknaden samt att för dig som kund korta leveranserna. Forcit levererar idag sprängmedel till alla applikationer inom branschen såsom gruvor, täkter, tunnlar och övrig entreprenad. Företagets produktsortiment består av välkända produkter som är väl anpassade för våra nordiska förhållanden. Vår teknik och kvalitet från moderna laddtruckar och moderna laddutrustningar samt våra erkänt bra produkter, erfarna personal garanterar att du som kund får ett bra resultat.

Forcit Sweden AB Box 6 713 21 NORA Tel: 0587-109 99 www.forcit.se

Innovativt återvinningsföretag sätter Nerike på världskartan

Personalen på Ruba Gummi. Övre raden: Örjan, Kristian och Robin. Undre raden: Tage, Janne, Björn, Erik, Kenny och Morgan. Saknas: Jimmy, Dennis och Kerstin.

Bild från 2013 då Kerstin Skoog överlämnade VD-posten till sonen Björn.

Det ligger ungefär 10 000 däck runt fabriksområdet. Hjullastaren sorterar.

Vid Brändåsen tre mil söder om Örebro ligger Ruba Gummi, en av Sveriges äldsta och största återvinnare av däck från personbilar, lastbilar och traktorer. Företaget grundades 1969 av Kerstin Skoog som under 44 år stadigt hållit i rodret i både med och motgång.

Kerstin jobbade som ung i sin brors företag, en regummeringsfabrik. En holländsk leverantör av däckstommar ville starta ett företag i Sverige och bad Kerstin, då endast 23 år gammal, att ta hand om det. Hon tackade ja och började importera och sälja däckstommar till regummeringsindustrin.

– Många lastbilsdäck var oanvändbara och högen med skrotdäck växte högre och högre på gården, berättar Kerstin. Vad skulle vi göra med dem? Min man Hans fick då kontakt med en tillverkare av fördämningsmattor, som det hette på den tiden. Han ville sälja sin verksamhet. Vi nappade på det, Hans sålde sin Radio-TV butik i Hallsberg och började i firman.

På 70- och 80-talet fanns inga krav på återvinning, då åkte vi runt i egna bilar och samlade in däck. Vi fick också leveranser av däck som inte blev godkända för regummering.

– Nuvarande fabrik köptes 1980 då jag också övertog bolaget från den holländska ägaren. Nu väntade gyllene tider trodde vi, men det blev tvärt om, konstaterar Kerstin. Det var inte helt enkelt att få igång en ny produktionsapparat. Dessutom var början på 80-talet en svår tid med en mängd strejker. Speciellt tullstrejken ställde till problem. Ståldäck kom allt mer och vi kunde inte skära dem på samma sätt som textildäck och importerade därför färdigskuret material från Holland. Samtidigt minskade efterfrågan katastrofalt en period och vi fick nästan skänka bort mattorna. Men tack var en norsk återförsäljare klarade vi oss igenom de svåra åren till dess att verksamheten började ta fart i Sverige 1983-84. Vi skaffade vår första egna skärmaskin och verksamheten växte.

– Min son Björn ville helst bli polis men en dag tog jag med honom ut i verkstaden och vi tillverkade en matta tillsammans. Sen dess har han, med några års avbrott för studier och för värnplikt, varit en stor tillgång i firman. Han tog över som produktionschef 2006 och sedan 2013, när jag drog mig tillbaka efter 44 år, har Björn varit vd. Men jag är kvar i företaget och sköter bokföringen.

Björn utvecklar verksamheten hela tiden.

Många ben att stå på

– Vi har en flexibel produktion med många olika verksamhetsgrenar, förklarar Björn. Vi tillverkar sprängmattor på upp till 1,5 ton, mindre handsprängmattor för stenspräckning från 40 kilo, trafikbuffertar och lekturströmmar. Vi har en ny produkt, kallad vägsladd. Den väger ett ton och är ett hållbart och billigt alternativ för skötsel av grusvägar. Sen många år tillbaka har vi också en gummiverkstad där vi säljer och monterar nya, regummerade och begagnade personbilsdäck.

Alla däckssidorna vi skurit ut har en strykande åtgång till lantbruk i Sverige, Danmark och långt ner i Europa. Tidigare användes bildäck som tyngder vid ensilagetäckning. Men de fylldes med vatten, djur byggde bo där och däckerna blev på så sätt ganska otrevliga att hantera. Däckssidorna är platta och lätta att hantera men ändå tillräckligt tunga för ändamålet. Jag trodde marknaden skulle bli mättad men de är fortfarande väldigt populära.

Begagnade person- och lastbilsdäck som inte är godkända i Sveriges svåra klimat är godkända för export till Afrika. På många platser är vägar så dåliga och värmen så hög att nya däck sällan kommer i fråga. Efterfrågan är stor, säger Björn och pekar på en jättecontainer som snart ska skeppas till Afrika.

Tar emot allt

– Vi använder ungefär 65 000 däck/år till sprängmattor som tillverkas i storlekar upp till 1500 kg. En mellanstor sprängmatta slukar 33 lastbilsdäck, 60 meter vajer av galvaniserat stål och ett ställås. Till vägbuffertar används ca 3 500 däck/år.

Numera är det inga problem att få material till våra produkter. Det är krav på återvinning av alla däck. Verksamheten sköts av Ragn-Sells som hela tiden levererar däck till oss sorterade för våra ändamål. Vi har ett avtalat pris för transporter och tar emot allt vi får. Ibland ligger 10 000 däck här runt byggnaderna, men det går åt nu när vi ökat exporten.

En ofta förekommande fråga är livslängden på mattorna. Den bestäms inte så mycket av salvornas påverkan. De flesta skador uppstår vid ovarsamma lyft. I mindre sprängföretag med egna

truckförare håller mattorna väldigt länge.

Mycket av arbetet består fortfarande av hantverksmässiga moment som kräver ett tränat öga och stor rutin. Men jämfört med förr har vi numera en hel del maskiner som förbättrat arbetsmiljön. En stor investering i år är en robot som kapar banorna och levererar slipbanorna i prydlig ordning till stansning. Den tar hand om de tyngsta lyften, något som effektiviserar produktionen och förbättrar arbetsmiljön väsentligt.

Omsättningsrekord

– Förra året tillverkade vi 2 271 sprängmattor och närmare 600 handmattor, nytt omsättningsrekord. Exporten ökar, mycket går till Norge, men även till Danmark, Grönland, Saudiarabien och för första gången förra hösten till Australien.

Jag skulle önska att vi hade ett lager för snabba leveranser, men det hinner vi aldrig få trots att vi per dag skär 400 däck och kör ut 10 – 12 färdiga mattor. Vi är glada om vi klarar efterfrågan i rimlig tid, konstaterar Björn.

Kenny vid maskinen som skär bort lastbilsdäckens sidor. Endast slitbanorna används i sprängmattorna.

Samtliga däckssidor går till jordbruk. De passar perfekt som tyngder vid täckning av ensilage.

Janne och Erik vid maskinen som spänner vajrarna.

Tage stansar hål för vajrarna med en 60 tons stans.

En robot effektiviserar produktionen och förbättrar arbetsmiljön genom att ta över de tyngsta lyften.

I Rubas gummiverkstad säljs och monteras sen många år nya, regummerade och begagnade personbilsdäck.

Efterfrågan på handmattor till stenspräckning har ökat starkt senaste åren. De tillverkas av personbilsdäck.

Kristian och Robin trär vajrarna för hand, ett hårt fysiskt arbete, 8 eller 10 vajrar per matta.

Morgan kontrollerar däck.

Efter dagens slut bokförs dagens produktion.

Björn har länge försökt skapa ett buffertlager. Men allt som tillverkas säljs direkt. Mattorna på bilden ska till Norge.

ALBIN

– En sann BEF-are har lämnat oss

Albin visar stolt upp BEF märket.

Även ifall vi visste att Albin, eller rättare sagt Per Anders Mikael Nilsson som det står i kyrkboken, hade en fortsatt kamp men sin sjukdom kom beskedet om hans död som en chock.

Albin startade sitt företag Albins bergsprängning 1988 och 1989 började Lisa i företaget. Det var hårda tider men efter en konkurs 1990 utvecklade dom tillsammans Lisas Bergsprängning till det välrenommerade företag det är i dag.

Albin valdes in i BEF:s styrelse 2010 och med sin raka och ärliga stil skapade han många diskussioner med sina kollegor varav flera slutade i bra beslut.

Saknaden efter Albin är stor men våra tankar går nu också till Lisa som vi vet kommer kämpa vidare med Lisas Bergsprängning.

Albin blev 51 år.

Roland Netterlind

JÖRGEN TILL MINNE

Jörgen Dahlquist, ägare och redaktör för bland annat Bergs- & Brukstidning avled den 9 augusti efter en lång tids sjukdom. En mycket färgstark person har gått ur tiden, eller tagit ned skylten som han föredrog att uttrycka det.

Vi växte upp på samma gata i den lilla bergslagsstaden Nora och började samtidigt våra gymnasiestudier vid Hermods korrespondensinstitut i Malmö. Nora hade inget gymnasium och idén att bo hemma och studera per brev i stället för att pendla till närmaste större stad tilltalade tydligen både hans och mina föräldrar. Korrespondensstudier innebar att vi då och då reste till Malmö på sex veckors intensivkurser som slutade med tentamen, några ämnen i taget. Väldigt spännande för oss som aldrig varit utanför Nora. Efter en av dessa kurser föredrog Jörgen att stanna kvar i Malmö. Storstaden och det kontinentala läget erbjöd alltför många möjligheter som Nora saknade. Han blev kvar där resten av livet.

Redan som barn hade Jörgen förmågan att överallt skaffa sig kontakter eftersom han var mycket talför och intressant att umgås med. Han lärde snabbt känna Noras alla mer färgstarka personer och i Malmö fick han genast ett stort kontaktnät.

När det gällde gymnasiestudierna tog han längre tid på sig än vi andra, trängde djupt in i varje ämne och avslutade alla med högsta betyg. Naturligtvis förde han långa samtal med lärarna som på ett tidigt stadium förstod att här fanns lite extra under pannbenet.

Samtidigt med studierna startade han olika affärsverksamheter. Speciellt minns jag de mycket märkliga fontäner han knackade dörr och sålde. De omgavs av ett miniatyrlandskap och arrangemanget skulle ställas inomhus på ett bord, några lampor lyste och vatten porlade. Jörgen sålde mot min förmodan väldigt många genom att ingående för-

klara hur hjärnan fungerar och vikten av det avslappnande ljudet från vattnets porlande. När han lämnade kunderna kände de en djup tacksamhet över det nya liv som väntade tack vare mirakelfontänen.

Efter gymnasiet vidtog universitetsstudier i engelska. Han hade inte långt kvar till doktorsexamen när affärerna började bli så lönsamma att doktorandstudierna och en akademisk karriär hamnade i bakgrunden. Inkörsporten till tidningsverksamheten var den reklamfinansierade Malmöguiden där han sålde annonser. Hans okonventionella design och slagkraftiga texter väckte stort uppseende och en av guidens kunder, Malmö Centrals järnvägsrestaurang, erbjöd honom jobbet att sköta all deras reklam, affärsplaner och evenemang. Det resulterade i stor succé för restaurangen under många år.

Så småningom uppenbarade sig tillfällena att överta branschtidskrifter och under en period gav han ut sju olika tidskrifter samtidigt.

Jörgen besökte ofta MFF:s fotbollsmatcher, kände personligen flera av spelarna och blev också inblandad i klubbens reklamverksamhet. Kulturen lockade också, han var en flitig åhörare på Malmösymfonikernas torsdagskonserter och de musikaler som gavs på Malmöoperan.

Han var en levande uppslagsbok när det gällde klassisk musik, musikaler och tidig amerikansk filmmusik. På senare år ringde han mig ofta och var entusiastisk för något filmklipp han hittat på Youtube med Fred Astaire, Bing Crosby, Ginger Rogers eller liknande. Jörgen stegade gärna för sina gäster när andan

föll på och hade en utmärkt sångröst, kunde härma Bing Crosby ganska exakt.

Våra vägar skiljdes åt efter gymnasietiden men återupptogs i början av 2000-talet efter att jag skickat en adressändringsanmälan till honom. Han ringde genast upp, vi hade flyttat tillbaka till Nora och han var intresserad av vad som hänt där. Med åldern kommer ofta en viss nostalgi för den hembygd som förträngts under karriäråren.

På den tiden producerade jag industrifilm och 2003 undrade han om jag inte kunde tänka mig att testa på jobbet som reporter och fotograf för Elbranschen och Bergs- & Bruks. Det fungerade bra och ett intensivt samarbete började. Jörgen var mycket språkbegåvad och jag fick lära mig mycket. Han var speciellt duktig på att spetsa till rubriker och att få flyt i brödtextern.

Normalt har en tidningsredaktion ett antal anställda, men Jörgen skötte allt. När han sålde annonser förstod jag att hans lager av roliga historier och egenhändig författade poem och limerickar spelade en stor roll, speciellt som han framförde dem på dialekt, han kunde samtliga svenska men även norska, danska, engelska och amerikanska dialekter. Ofta var säljsamtalen långa, annonsen såldes i förbigående den sista minuten av samtalet när kunden var lagom utmattad. Hans recept på en riktigt säljande historia var att den skulle vara kort, ha en oväntad knorr och berättas på västgötska. Eftersom han också var mycket insatt i bergs- och energibranschen saknades aldrig samtalsämnen i kontakten med annonsörerna.

Jag är tacksam för tiden med Jörgen. Vi hade inte alltid samma syn på tillvaron men det var lätt att prata med honom. Han uppmuntrade med sina telefonsamtal när jag kämpade med artiklarna, kallade mig sin "star reporter" och jag fick göra reportage i samtliga världsdelar. Han hade inga egna barn men barn fattade väldigt snabbt tycke för honom eftersom han såg dem och intresserade sig för dem, kanske stegade lite.

Kjell Duberg

Vad ingår i en ren utförandeentreprenad enligt AB 04 och vad gäller vid motstridigheter i kontraktshandlingarna?

En delfråga? Hur ska man hantera anbudet inför en kontraktsskrivning; lyfta upp i rangordningen eller kasta i papperskorgen?

Ett vanligt uppdrag är att bedöma vad parterna avtalat om. Frågan om avtalsinnehåll uppmärksammas ofta när entreprenören ställer krav på tillkommande ersättning för ÄTA-arbeten. För att ta ställning till rätten tillkommande ersättning måste man göra en tolkning av det skriftliga avtalet, kontraktet, utifrån bestämmelserna i AB 04.

Entreprenören hänvisar då inte säl-lan till att anbudet innehåller vissa förutsättningar eller reservationer, som beställaren inte verkar vilja ta till sig. Inför kontraktsskrivningen har det varit diskussioner om var anbudet ska ligga i rangordningen. Beställaren vill helst att anbudet läggs så långt ner som möjligt, och entreprenören vill att anbudet läggs så högt upp som möjligt. Slutligen landar det i en kompromiss och kontrakt skrivs.

Bestämmelserna i AB 04

Enligt kap 1 § 1 bestäms åtagandet av kontraktshandlingarna, d.v.s. de kontraktet och de handlingar som är fogade till kontraktet eller angivna som gällande för kontraktarbetena. Bestämmelsen benämns ibland som ”portalparagrafen” i AB 04. För en ren utförandeentreprenad, d.v.s. där det är frågan om färdiga handlingar, medför bestämmelsen att endast arbeten som anges i kontraktshandlingarna ingår (det finns ett undantag för s.k. detaljarbeten, men det kan vi bortse ifrån eftersom det är extremt ovanligt att det tvistas om dessa).

Har beställaren glömt bort vissa arbetena så ingår dessa alltså inte. Och det gäller – enligt kommentartexten – även arbeten som är uppenbarligen nödvändiga för att åstadkomma en normenlig och fungerande byggnad eller anläggning. Det är alltså en sträng bestämmelse gentemot beställaren.

Enligt kap 1 § 2 kompletterar kontraktshandlingarna varandra, samtidigt som det finns ett tydlighetskrav i kommentartexten. Utgångspunkten är att handlingarna ska vara lämpligt och konsekvent samordnade, eller – om så inte är fallet – att entreprenören i varje

fall inte ska behöva missta sig vad som ingår. Tanken är att arbetena ska vara uppdelade i fackområden och samordnade sinsemellan. Ibland förekommer gränsdragningslistor som tydliggör uppdelningen för vissa arbeten.

Brister det i samordningen, så att det är oklart om ett arbete ingår, kan det alltså medföra att entreprenören får rätt till tilläggsersättning för arbetet.

När det gäller motstridigheter finns regleringar om detta i kap. 1 §§ 3-4. Motstridighet föreligger om det är frågan om två eller flera oförenliga uppgifter eller åtaganden. Det får man skilja från kompletterande uppgifter enligt kap 1 § 2.

I § 3 finns en rangordning angiven, och den följer man vid motstridigheter. Där framgår att kontraktet är högst rangordnat. Anbudet ligger på p 5, alltså över de handlingar som ingår i förfrågningsunderlaget. Normalt fungerar det bra, så länge rangordningen gäller och anbudet inte innehåller avvikelser från AB 04.

För att återknyta till den rubricerade delfrågan, om hur man ska hantera anbudet, så förekommer att beställaren vill flytta ner anbudet under förfrågningsunderlaget medan entreprenören vill att det ska ligga högre upp. Själv tycker jag att man i många fall kan slänga anbudet i papperskorgen.

Varför då? Jo, man får fråga sig varför det är så viktigt att ha med anbudet. Det är en fråga jag ställer till entreprenörer vid kurser jag håller.

Svaret brukar vara att anbudet innehåller viktiga uppgifter, såsom priser, tider och anbudsförutsättningar/reservationer. Men just dessa uppgifter är sådana som INTE endast ska återfinnas i anbudet i en rangordning, utan dessa uppgifter är sådana som ska behandlas i en upphandling och hanteras i kontraktet.

Det har hänt alltför många gånger att entreprenören tror sig få igenom sina reservationer, genom att få upp anbudet i rangordningen, men att man sedan vid en tolkning av kontraktshandlingarna kan konstatera att det är oklart om reservationerna gäller. Fundera därför över vad i anbudet som är av vikt för åtagandet och se därefter till att detta hanteras i kontraktet, så att det kommer högst upp i

rangordningen. Det skapar tydlighet för bägge parter.

I § 4 finns en bestämmelse om inbördes motstridigheter i rangordningen och som medför att entreprenören kan räkna med det åtagande/uppgift som leder till lägsta kostnad. Finns exempelvis två motstridiga utföranden, får entreprenören efter avtalets ingående skriftligen avisera beställaren och fråga vilket som ska gälla. Det är beställaren som avgör, men – om det är det kostsammare – får entreprenören rätt till tilläggsersättning.

I § 6 regleras ansvaret för uppgifter, undersökningsmaterial, utsättning och tekniska lösningar (material, vara, konstruktion eller utförande som angetts på ritning, i beskrivning eller på annat sätt). Det är den part för som har tillhandahållit dem, och i en ren utförandeentreprenad är det beställaren som gjort handlingarna. Även om entreprenören godkänner uppgifter etc så ligger ansvaret kvar hos beställaren.

Vad gäller anbudsförutsättningarna i övrigt finns det i kap. 1 § 7 en bestämmelse som anger att entreprenören anses ha fått kännedom om det man kunnat notera vid ett platsbesök. Det gäller oavsett om entreprenören verkligen gör ett platsbesök eller inte; platsbesöket görs alltså i entreprenörens eget intresse.

Viktigt att tänka på är att kap 1 § 6, om ansvaret för tillhandahållna uppgifter, gäller även här. Står det exempelvis i handlingarna att det endast är frågan om jordschakt så ingår det inte någon bergschakt; detta även om entreprenören vid platsbesöket kunde notera att det uteslutande var frågan om berg. ”Kartan” gäller alltså före verkligheten, och även här gäller att entreprenören måste avisera beställaren.

Saknas uppgifter i förfrågningsunderlaget, och framgår det inte heller av platsbesöket, följer av kap 1 § 8 att entreprenören har att göra en fackmässig bedömning av förhållandena. Vad denna innefattar har framgått av tidigare artikel (i anledning av en dom från Högsta domstolen) nämligen att entreprenören ska räkna med ”troliga” förhållanden.

Utöver ovan framgår av kap 1 § 13 att entreprenören ansvarar för att författningar följs. Det gäller dock endast i den utsträckning de berör hans åtagan-

de, d.v.s. där entreprenören ges en valmöjlighet att iaktta dessa. Har emellertid beställaren föreskrivit något arbete i strid med författning har entreprenören rätt att vägra utföra arbetet. Beställaren får då antingen avbeställa eller omprojektera så att det följer författning.

Slutligen kan nämnas kravet på fackmässighet i kap 2 § 1. Även om det inte ligger i kap 1 (som rör omfattningen) så är det något som måste beaktas i kalkylen. Där framgår att entreprenaden ska utföras fackmässigt, men sägs samtidigt att beställarens ansvar enligt kap 1 § 6 kvarstår. Det är alltså även här frågan om att kalkylera med fackmässighet där det finns valmöjlighet att iaktta fackmässighet.

En ren utförandeentreprenad innebär således att ansvaret för att det blir vad beställaren önskar åvilar beställaren

själv. Man brukar benämna det som Beställarens resultatansvar.

Slutord

Regleringarna i AB 04 för utförandeentreprenader framstår som fullt rimliga, och i många fall inte alltför svåra att ta till sig och beakta. Lite mer komplicerat blir det när det inte är en ren utförandeentreprenad, utan beställaren lägger över en del ansvar för funktionaliteten på entreprenören. I vissa fall läggs även ansvaret för faktiska förhållanden över på entreprenören, även om det är ovanligt. Men vad som är vanligt är att beställaren gör förändringar av bestämmelserna i AB 04, såväl rangordningsmässigt som ansvarsmässigt. Det gäller då att iaktta särskild noggrannhet vid kontraktstecknandet, så att man är klar över vilket åtagande man har. Är man

medveten om att åtagandet innebär ett ökat ansvar och risker är det en sak som kan hanteras, medan överraskningar om vilket åtagande man faktiskt hade kan leda till svårhanterliga situationer och en kalkyl som spricker ordentligt.

Det här gäller som inledningsvis framgick vid avtal som träffas genom kontraktsskrivning. Vill man sträva efter en mer spännande resa kan man alltid träffa muntliga avtal inom eller utom standardavtalens område. Det, liksom avtal på ABT 06, får vi anledning att återkomma till.

Magnus Wollsen
WA – Wollsen
Albinsson
Advokatbyrå

Borrar nu i Sverige!

Levererar lönsamhet till kunden

Servicevänlig & hög tillgänglighet

Kundanpassad konstruktion

LIFA
Bergborr Produkter
Tel: 023 790 560
www.Lifa.se

En byggherre som mottar ett krav från tredje man har en skyldighet att hantera och ta ställning till kravet

Det förekommer att såväl privata som kommersiella byggherrar, som mottagit ett ersättningskrav från tredje man på grund av en (påstått) inträffad skada, endast vidarebefordrar kravet till den entreprenör som utfört arbetet. Om inte annat avtalats mellan byggherre och entreprenör är det byggherren och dennes försäkringsbolag som ska hantera sådant krav i förhållande till kravställaren. Det saknar betydelse om det finns indikationer på att sprängentreprenören brustit i sitt uppdrag, t.ex. att tillåtna vibrationsvärden överskridits. Hur kostnaderna i slutändan ska fördelas är en senare fråga.

En konsekvens av att en byggherre fransäger sig ansvar och hänvisar den skadedrabbade att vända sig till en total- eller underentreprenör är att det skapar förvirring bland inblandade, inte minst för den skadedrabbade. Hanteringen drar också lätt ut på tiden. En bättre lösning vore om byggherren som fått ett krav riktat mot sig tar sitt ansvar och ser till att skadan blir korrekt reglerad ge-

nom egen försäkring. Samma rutin ska naturligtvis gälla för en mark/sprängentreprenör som är mottagare av ett krav, d.v.s. entreprenören ska inte hänvisa till byggherren eller annan om inte sådan hantering särskilt överenskommit.

Byggherreansvarsförsäkring

Som byggherre anses ”den som för egen räkning utför eller låter utföra mark-, byggnads-, installations-, rivnings- eller anläggningsarbete”. Det ansvar som blir aktuellt för en byggherre är bland annat det strikta skadeståndsansvar som återfinns i miljöbalken.

En kommersiell byggherre bör naturligtvis inför att entreprenadarbete påbörjas teckna en försäkring (byggherreansvarsförsäkring) som täcker skadeståndsskyldighet mot tredje man vid inträffad skada. Även en privat byggherre som utför entreprenadarbete som kan orsaka skador i omgivningen bör se över försäkringsskyddet. En privat villaförsäkring innehåller normalt sett skydd för fastighetsägarens ansvar i egenskap av byggherre.

Ifs villaförsäkring för privatpersoner täcker fastighetsägarens skadeståndsskyldighet i egenskap av byggherre. Maximalt försäkringsbelopp är 5 miljoner kronor.

Undantag från huvudregeln

I det enskilda fallet kan det såklart av olika skäl vara bättre att frångå huvudregeln att den som mottagit ett krav också ska hantera det. Det kan t.ex. vara en situation där det är uppenbart att en sprängentreprenör i slutändan kommer tvingas stå kostnaderna. Det väsentliga är att byggherre, entreprenörer och deras respektive försäkringsbolag är överens om hur ärendet ska hanteras och att den som drabbats av skadan inte blir bollad fram och tillbaka.

Johannes Moberg

**RBT ÄR DIN LEVERANTÖR AV
SUPER WEDGE OCH
MITSUBISHI ROCK TOOLS**

RBT
Rockbreaker Tools AB

0708-14 50 35

www.rockbreakertools.se

Utrikesfödda ingenjörer på skolbänken hos NCC

NCC Nystart är en arbetsmarknadsutbildning för utrikesfödda ingenjörer. Utbildningen har tagits fram av NCC i samarbete med Kunskapsskolan och Arbetsförmedlingen för att bland annat förbättra byggföretagets möjligheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

– NCC Nystart är ett initiativ som svarar mot ett verkligt rekryteringsbehov till riktiga jobb i vår verksamhet. Vi ser många vinster med utbildningen, förutom att möta vårt rekryteringsbehov ökar vi även mångfalden på våra arbetsplatser, säger Henrik Landelius, Sverigechef NCC Building.

I den första utbildningsomgången ingår arton personer, varav fyra kvinnor. Flertalet är högskole- och civilingenjörer som kommer från nio länder. Tolv deltagare genomför utbildningen i Stockholm, varav två personer gör sin praktik i NCC:s verksamhet i Uppsala. Sex personer deltar i Göteborg.

– **Våra deltagare** har stor erfarenhet från byggsektorn. Allt från att ha lett tekniska team i komplexa infrastruktur-

projekt till bred erfarenhet från grundläggning, betong, väg- och dammbyggnad, säger Christian Rosenhamer, chef för NCC Academy.

Programmet har skräddarsytt utifrån företagets behov och pågår under 46 veckor. Syftet är att stärka deltagarnas kunskaper i bland annat kultur, sociala normer på en arbetsplats, säkerhet och arbetsmiljö. Andra viktiga inslag är språkinriktad undervisning och utbildning i hur den svenska arbetsmarknaden fungerar. Teori varvas med praktik och målet är att deltagarna ska vara anställningsbara hos NCC efter utbildningen.

Källa: Leverenstidningen Entreprenad

Gymnasieutbildning Bergsprängning åter till Kista

Efter några års gästspel på Sågbäcksgymnasiet i Huddinge tar nu Pierre Westerlund ”tillbaka” utbildningen till Kista gymnasium med start nu i höst. Vi på BEF hoppas givetvis på många elever och kommer som vanligt hjälpa till med praktik och dela ut stipendium.

Lycka till Pierre

TRANSTRONIC®

Trimble

DPS900 DRILLING AND PILING SYSTEM

Niklas Hermansson och Jimmy Josefsson på Alingsås Sprängtjänst gratuleras av Morgan Mattsson Trimble och Lars Eric Lindquist Transtronic AB till den första installationen i Sverige av Trimble DPS900 maskinstyrning.

tel. 0221-84770 www.transtronic.se info@transtronic.se

Dagsläge September

Senaste nytt om Utbildning och Auktorisation

Efter ett skönt sommaruppehåll är vi åter i gång med kursverksamheten. Intresset är stort och många hör av sig. Vi har ett flertal kurser inplanerade under hösten. Titta gärna på vårt kursutbud mer i detalj i vår katalog via länken på vår hemsida <http://bef.sidvisning.se/kurser/>.

Varmt välkomna att höra av er om ni har frågor eller funderingar.

Vårt arbete med att modernisera och även digitalisera våra kurser är påbörjat.

Vårt mål är att köra en testomgång på en av våra Grundkurser i Sprängteknik A under hösten 2016.

Under denna testomgång kommer det finnas möjlighet att låna en läsplatta för de kursdeltagare som vill.

Kursmaterial är då inlagt digitalt på denna en läsplatta. För de som vill ha traditionsenlig pärm så finns givetvis även detta alternativ. Efter kursens slut så får de kursdeltagare som lånat läsplattan allt material på ett USB. Detta kommer på sikt att både bli mer ekonomiskt lönsamt och miljövänligare. Dessutom vinner man fördelar när det gäller uppdateringar och kompletteringar om det skulle vara nödvändigt. Efter testomgången kommer vi göra en omfattande utvärdering och se hur intresset och kvaliteten på utbildning upplevts av kursdeltagarna. Det blir ett spännande höst!

Auktorisationen.

Vi kommer under hösten genomföra en Auktorisationskurs. Datum för denna kurs är ej ännu fastställd, men vi tar tacksamt emot intresseanmälningar. Hör av er till Anette, 070 6936898.

Bergutbildningen vid sågbäcksgymnasiet har flyttat tillbaka till Kista gymnasium som nu heter Stockholms byggtkniska gymnasium.

Elever som valt att utbilda sig till bergarbetare:

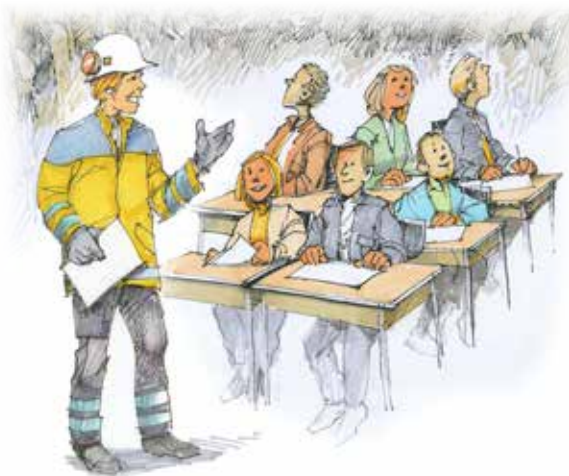
5st åk1 (har lämnat förhandsintresse för bergutbildningen)

4st åk2

4st åk3

så utbildningen är tillbaka på ursprungsplatsen.

Pierre

Auktorisering

Auktoriserade Bergsprängare i dagsläget

Alingsås Sprängtjänst AB	Markströms Dyk & Sprängteknik AB
Andersson & Rask Åkeri AB	NCC Roads
Andreasson Väg & Bygg AB	Nerikes Bergsprängning
Berg & Byggteknik i Norberg AB	Nitro Entreprenad AB
Bergsprängaren Forsberg AB	Norrbottens Bergteknik AB
Bertil Almqvist Bergsprängning AB	RG Bergkonsult AB
Björknäs Bergsprängning	Robbans Last & Trucktjänst
Björnsäter Berg & Transport AB	Roger Sprängare
Ducimus Blasting AB	Skullman Bergsprängning
Enjis Bergsprängning AB	Sprängarbeten i Trönedal AB
Frentab Entreprenad & Söner AB	Spräng och Mätkonsult i Nora AB
Hallstahammars Sprängtjänst AB	Sten & Betongteknik i Katrineholm
Hammarö Bergsprängning AB	Sten-Gunnar Karlsson
Hermans Maskin AB	Stens Bergborrning
Hildings Bergsprängning AB	Svensk Maskinborrning
Hundprofil	Thorins Sprängnings AB
Hässlehult Sprängtjänst	Uddevalla Bergsprängning AB
Källgren & Söner AB	Uppländska Bergborrnings AB
Lindbergs Sprängtjänst	Voglers Sverige AB
& Pyroteknik AB	Värnamo Sprängtjänst AB
Lisas Bergsprängning AB	ÅG Sprängare AB
Magnus Schakt AB	Östervallskogs Allteknik AB

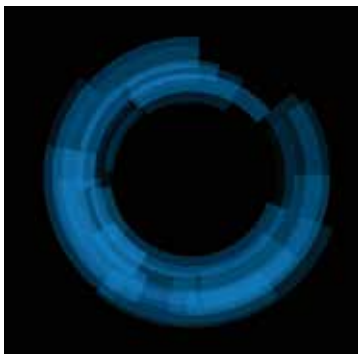
Nytt affärsområde - Sandvik Mining and Rock Technology

Den 1 juli 2016 slog Sandvik AB ihop sina verksamheter Sandvik Mining och Sandvik Construction till ett enda affärsområde - Sandvik Mining and Rock Technology.

Produkter utvecklade för kunder inom gruv- och anläggningssegmenten är baserade på gemensamma teknologier med liknande eftermarknadserbjudande. Genom att slå ihop verksamheterna

till ett affärsområde uppnås en enklare och mer kostnadseffektiv struktur och ett ännu tydligare kundfokus.

Crushology - digital nyhet för bergmaterialproducenter

Crushology-portalen har tagits fram för att hjälpa tillverkare av högkvalitativ makadam att få ut mer av sin utrustning. Webbportalen erbjuder en samling praktiska tips, nedladdningsbara guider, artiklar, filmer och mycket mer (på engelska).

Ta en stund och se dig omkring på:
crushology.sandvik

Maskiner & Reservdelar!

Vi säljer och hyr ut tryckluftsdrivna och hydrauliska bergbormaskiner.

I vårt sortiment har vi också gruvlampor, tändapparater, reservdelar, borr med mera till dig som jobbar inom gruv-, bygg- och stenindustrin.

Vi utför även reparationer på Era maskiner.

Saxdalsvägen 2, Blötberget, 771 65 Ludvika
Tel kontor 0240-374 95, Tel lager 0240-370 01
Fax 0240-376 58
Mobil 070-744 56 66, 070-637 36 29
E post info@gruvteknik.com
www.gruvteknik.com

HELSO OY

ROCK TOOLS

Förmånliga kvalitets BORRVERKTYG

Västanbyнкуja 3, 10600 TAMMISAARI, FINLAND
TEL. +358 19 246 1101, FAX +358 19 241 3031
E-mail: info@helso.fi - www.helso.fi

I kalendern finns både ”öppna” aktiviteter men även olika större gruppers mö-

ten där BEF deltar eller externa kurser, detta som en allmän information.

Oktober

5 Trafikverkets leverantörsdag
Stockholm

November

1 BEF Styrelsemöte

December

NYA MEDLEMMAR

Mek och Sprängtjänst, Matfors

Varmt Välkomna!

NYA PARTNERS

UAB Metaloidas

Varmt Välkomna!

Spräng säkert.

Allt fler efterfrågar säkrare sprängämnen, Tovex är ett patenterat vattengelsprängämne som funnits sedan 80-talet. Tovex är säkert att använda även när man lastar och krossar. Med Tovex och elektroniska sprängkapslar får ni den bästa och säkraste kombinationen vad gäller säker sprängning.

Byt till Tovex, ett säkrare sprängmedel.

www.norab.com

norab
MEMBER OF SSE GROUP

Bergsprängning på Facebook

Nu har BEF tagit steget ut i cyberrymden på riktigt för att komma ännu ett steg närmare våra medlemmar. Facebook är idag världens största community, så det är klart det måste finnas en naturlig samlingspunkt för alla bergsprängare. BEF har därför en egen sida dit alla som har Facebook kan gå och mingla, diskutera bergsprängning och träffa kollegor inom branschen. Sök på Bergsprängnings Entreprenörernas Förening eller gå in på www.facebook.com/sprangning och tryck sedan på gilla-knappen så kommer ni ha möjlighet att själva skriva inlägg, kommentarer osv.

Varmt välkomna!

OBS! BEF utbildning finns även på Twitter

"Passiv" medlem

På begäran av flera medlemmar som sålt sitt företag, gått i pension eller av anledning tillfälligt eller för alltid lämnat bergsprängningsbranschen men ändå vill ha en koll på vad som händer inför vi nu medlemsalternativet "Passiv medlem" (egentlig fel ord för man vill

ju egentligen vara aktiv och veta vad som händer). Medlemskapet innebär att man ex.vis får BEF-Nytt, inbjudningar till stämman och andra typer av möten. Däremot har man inte kvar sin rösträtt. Medlemsavgiften blir 800 kr/år

Intresserade kontakta BEFs kontor.

VISA ERT MEDLEMSKAP – Ger konkurrensfördelar

En undersökning visar att både Proffsbeställare och privatkunder ser en stor fördel i att en entreprenör/hantverkare är medlem i en branschförening.

Därför våga synas. Visa BEF – loggan på brevpapper, fakturor, anbud, maskiner, hemsida mm.

Behöver ni dekaler, digitala loggor, råd eller praktisk hjälp. Ring kontoret så ordnar vi det.

Köp flaggor – profilera BEF

Nu har äntligen de nya flaggorna kommit, denna gång med en auktorisationslogga. Det hjälper till att profilera BEF och Auktoriserad Bergsprängare. Använd den flitigt vid postning inför sprängning. Se gärna vad AFS 2007:1 Sprängarbete skriver i 37 § om utrymning, bevakning och initiering.

Flaggorna säljs till självkostnadspris á 160 kr styck exkl moms. Maila beställningen till roland@bef.nu eller ring kontoret 08-36 36 14.

ID-06 som medlemsförmån – direktlänk från hemsidan

ID06 – Obligatorisk ID- och närvaroredovisning på byggarbetsplatsen

BEF erbjuder nu medlemsföretagen ID 06. På korten kommer förutom namn och företagsuppgifter finnas möjlighet till ytterligare info, exempelvis spräng och borkkort.

Se utsänd detaljerad information eller Ring PASCARD direkt.

På telefon 08-685 45 60 uppge avtal BEF 0801.

Det finns också en direktlänk till PASCARDs ansökningsblanketter från vår hemsida under fliken medlemmar. Oklart kontakta Anette, anette@bef.nu

Bergsprängarnas självklara försäkringslösning

Mer information på hemsidan eller kontakta Tomas Bennetoft 0510-272 34. tomas.bennetoft@if.se

BEF-NYTT som digital bladdertidning på nätet

Från och med detta nummer finns BEF-NYTT även på nätet som bladdertidning via hemsidan. Man läser således som vanligt.

Tipsa eller länka till dem ni vill ska

läsa tidningen. Exempelvis beställare och ännu ej medlemmar eller läs själva i pad-dan.

Våra annonsörer får också ännu bättre spridning av sina annonser.

TEKNIK

Ingen tvekan längre - automation vinner terräng

Det finns flera anledningar till att det stora intresset för automation hos skivterarna i gravbranschen. En av anledningarna är givetvis den ökade säkerheten, när flera personer behöver vara verkamma i farliga miljöer. Dessutom kan man utnyttja automation för att optimera gravbrytningen, genom att till exempel arbeta över skilfisar och under sprängning.

Med en optimering ökar också produktiviteten, eftersom det går att få ut mer av sin utrustning, säger Mattias Pettersson, produktchef på Atlas Copco Rock Drill. När skivningen samtidigt går mot att de lättillgängliga malmlängorna börjar ta slut, krävs det att gravbrytningen sker i farligare och mer svårarbetade miljöer.

Ytterligare en anledning till att man är intresserad av automation just nu är att det föredras på senare tid som det har kommit flera infrastruktur-tur i gruvorna. För tio år sedan var det knappt någon som trodde att trädfäll LAN skulle fungera i underjordsgruvorna. Nu är det en självklarhet – och de flesta applikationer inom automation kräver tillgång till ett nätverk.

Även om intresset är stort, innebär inte automatiska maskiner alltid stora utmaningar. Men operatören kan mycket väl

Expo-mässan i Skellefteå, så finns det på många håll en skepsis mot den nya tekniken, konstaterar Mattias Pettersson.

Det är en vanlig, minskande reaktion: att man är lite orolig för vad det nya ska innebära. Så har det varit vid varje teknisk övertag. Men idag är det inte någon som skulle vilja backa tillbaka till exempelvis gamla tiders handdrivna bormaskiner.

Det finns tre huvudsakliga skäl till dagens automatiserade verktyg: maskinens funktioner, operatörens arbetsituation respektive utrustning och integrering av data.

Det finns mycket att göra med maskinens funktioner, egentligen är det bara fantasin – och utvecklingskostnaden – som sätter gränser. Alla nya maskiner har i alla fall en datoriserad kontrollpanel, som möjliggör många automationsfunktioner, så att det blir lättare för operatören att arbeta mer effektivt.

Dessutom kan operatörerna flyttas allt längre från maskinerna tack vare automation.

Han eller hon kan till exempel stå 50 meter bort, i stället för att behöva vara där det är risk för en

Man operatören kan mycket väl

vara ännu längre bort. I Chile har de kort ett system där operatören står 80 kilometer från gruvan och körde – det fänkade har bra som helst, säger Mattias Pettersson.

Till sist, när det gäller insamling av data, finns det otroligt mycket att vinna på att se i realtid vad maskinerna gör.

På det sättet går det att göra stora logistikförbättringar och vinna mycket produktivitet och tillgänglighet.

En operatör - flera maskiner - bättre effektivitet

I början av 1900-talet kunde en operatör komma upp i 5 bormaskiner. I dag ligger kapaciteten på 450 bormaskiner – med en maskin. Med automation kan kapaciteten fördubblas – till att börja med – genom att en operatör sköter två maskiner. Senare i år kommer Atlas Copco att presentera ett system för multi-machine control även för lastare, där en operatör hanterar flera maskiner parallellt. Eftersom lastarna är semi-automatiska – så finns det i dag en praktisk gräns för hur många lastare en operatör kan kontrollera.

HANT

Strategimöte

Totalt har styrelsen 6 möten per år. Ett av mötena är ett strategimöte där man arbetar med mer långsiktiga frågor för föreningens och vår branschs utveckling. Det är frågor kring lönsamhet, personal, forskning, påverkansarbete med beställare, leverantörer och myndigheter etc. Givetvis också Årskonferens! Bergsprängare där styrelsen arbetar hårt för att få en större acceptans hos beställare och medlemmar.

För att få en översikt miljö hade styrelsen begivt sig till Dalarna Hotel Bellevue i Bleckhems skärgård. En 1800-talsvillan med hög tryckfaktor. Skulle till och med kunna betecknas som kritiskt i dessa positiva betäckelser.

Diskussionen var intensiv och många spännande ledor kom fram som förhoppningsvis kommer att förändra vår värld såväl kort som långsiktigt.

Besökningen förde här till kom i form av en hämta (i fantastisk sen sommarvärde) till Kymmenö, mer känd som Hemsö i August Strandbergs Hemsöborna.

Här fick styrelsen en rejäl portion kultur av våra kungliga guide både allmänt och i synnerhet om August Strandberg. Såret styttigt för stressade fotograferade med högt tekniskokus. Berättande ordö-

framtid finns samlade i VISION 2017 som kommer all läggas upp på hemsidan. Kom gärna med synpunkter, anlitans direkt el- PS, alla tankar kring BEF's ler på våra olika möten.

Senior advisor board

För att få hjälp med strategiskt viktig långsiktiga frågor har styrelsen lagt till en grupp "Långt"

BEF: are med lång kompetens om såväl bransch som BEF.

Klas Ullger (sammanhållande) och Wilgan Carlsson är också förordade. Ett gängare missat en person kommer att lysas till gruppen.

Ännu ej medlem – tänk till

Lars Kvamvik, Värnamo Sprängtjänst AB

BEF är den enda organisation som arbetar med målsättningen att förbättra villkoren för berg-sprängningsentreprenörer. Vi gör det med upplysning/lobbning och utbildning samt i samverkan med övriga intresseorganisationer inom branschen. Föreningen arbetar såväl med "kortsiktiga" frågor och förmåner som långsiktiga frågor som ytterst rör vår överlevnad. Ett medlemskap ger stora möjligheter att påverka vår framtid något som både får ses som en stor möjlighet och kanske också en skyldighet mot nästa generations bergsprängare.

Därför: Stå inte utanför, ta en del av ansvaret, ansök om medlemskap i BEF.

BEF behöver Dig – Du behöver BEF

Har du problem eller frågor inom teknik, ekonomi, juridik, arbetsrätt, utbildning, lagar/förordningar osv. så är du välkommen att kontakta oss genom att ringa 08- 36 36 14 eller maila info@bef.nu.

Vi kanske inte har svaret direkt men tar fram det och kommer tillbaka eller sänder dig vidare till någon av våra duktiga rådgivare. Som medlem har du rätt till kortare rådgivning gratis av våra rådgivare som tillhör de ledande inom respektive område.

Entreprenadjuridik – Allmän Juridik

Magnus Wollsen, WA-Wollsen,
Albinsson Advokatbyrå
Tel: 0700-92 00 64.
magnus.wollsen@wa-advokat.se

BEF har avtal med advokat firman WA-Wollsen Albinsson Advokatbyrå angående medlemservice inom entreprenadjuridik, affärsjuridik och skattefrågor. Vår kontaktperson är Magnus Wollsen med stor erfarenhet från bygg- och anläggningsbranschen med klienter ifrån UE-leden och BEF:s rådgivare i över 10 år.

Dolor

Jan Johansson
BEF / Voglers Svrige AB
Tel : 0708-99 91 54
voglers@voglers.se

Jan har dolor som sin specialitet. Undervisar i BEF Utbildning och har varit sakkunnig i flera utredningar. Samt givetvis gedigen praktisk kunskap från sin egen verksamhet.

Hålinmätning

Bergknallen Konsult AB
Tel: 070- 277 67 87
Borr & Sond Kvalitetssäkring AB
Tel: 073-705 42 72

De två första hålrader på pallar över tio meter ska hålinmätas. För information om hålinmätning med kvalitet rekommenderar BEF ovanstående partners.

EXII/III-fordon, Säkerhetsrådgivare

Per Wilny, Farligt Gods Hjälpen AB
Tel: 070-547 30 40.
pelle@fgh.nu

Per har mästerlig koll på transporter och fordon. Vid transport- och fordonsfrågor ger Per svar. Han är även säkerhetsrådgivare som krävs vid transporter över 1000 riskpoäng.

AMA – Systemet Göran Kers – Kerskonsult AB

Göran Kers
Tel: 070-521 54 69
goran@kerskonsult.se

Göran har mångsidig praktisk och tekniska kompetens från sina många år som entreprenör och konsult i anläggningsbranschen. Han har lång erfarenhet av AMA-systemet och Trafikverkets tekniska bestämmelser samt har deltagit i utvecklingen av Trafikverkets system för beskrivning av totalentreprenader. Upphandling, tolkning av förfragningsunderlag, kostnadsregleringar av entreprenader och kalkylering är hans specialområden.

Arbetsmiljö

Arbetsmiljö Borrnig och sprängning

Åke Ahlgren
Tel:070-515 80 24
ake.ahlgren@comhem.se

Åke har ett förflutet i Bygghälsan där han jobbade i drygt 10 år som skyddsing.

Han har ett praktiskt förhållningssätt till arbetsmiljö. Handhar också arbetsmiljö i vår utbildning för "Auktoriserad bergsprängare". "Arbetsmiljöfrågor skall lösas nära produktionen är Åkes motto"

Riskhantering, SAM

Göran Österdahl,
2 Ge Verksamhets- och Kvalitetsutveckling
Tel: 070-415 85 12,
sveaborg.2ge@hotmail.com

Göran Österdahl har utvecklat en metod för riskhantering att användas i samband med planering av borrhings- och sprängningsarbeten.

Därutöver utarbetat dels ett planverk som är anpassat till ISO standards för kvalitets- och miljöledningssystem samt dels en plan för Systematiskt Arbetsmiljöarbete.

Box 614, 175 26 Järfälla
(Ynglingavägen 1-3)
Tel: 08-36 36 14, Fax: 08-580 121 50
Mail: info@bef.nu, Webb: www.bef.nu

Tomas hade fel

Vännen Tomas Ledin hade både rätt och fel i år med sitt *Sommaren är kort - Det mesta regnar bort*. I större delen av landet har både antal soltimmar och temperatur legat över det normala.

Men nu är det historia och höstrutinerna som jobb och skolor, trafikköer mm är som vanligt.

Vi hoppas också på en bra bergsprängarhöst vilket även siffror i detta nummer ger stöd för. Vi får också hoppas att våra politiker inte krånglar till det för mycket.

Passa också på att njuta av hösten, för många av våra medlemmar har dessutom årets höjdpunkt börjat – älgjakten.

TIDNINGEN FÖR BEF-MEDLEMMAR OCH BRANSCHINTRESSENTER

Utgivare

Bergsprängningsentreprenörerna
i Sverige Ekonomiska förening, BEF.

Adress

Box 614
175 26 Järfälla
(Ynglingavägen 1-3)
Telefon 08-36 36 14
Fax 08-580 12150
Mail: info@bef.nu
webb: www.bef.nu

Redaktör och Ansvarig utgivare

Roland Netterlind
roland@bef.nu

Prenumeratation

Tidningen finanseras av BEF och annonsintäkter. De som önskar prenumerera eller ett enstaka exemplar, maila till BEF.

Annonser

En annons i BEF-Nytt läses av mer än tusen beslutsfattare inom bergsprängningsbranschen.
För information och bokning, kontakta BEF enligt ovan.

Original & Tryck

Ineko AB

Citera gärna BEF-Nytt, men källa ska anges.

ISSN 2000-9161

Orica, världens ledande sprängmedelsleverantör

Uni tronic™ 600 elektroniskt tändsystem är utvecklat för stenbrott och anläggningsarbeten såväl som för mindre ovanjordsgruvor .

Uni tronic™ 600 är systemet som är kostnadseffektivt, enkelt att använda och medför betydande framsteg inom bergsprängning.

Orica Sweden AB

Gyttorp

713 82 Nora

Tel. 0587-85000

Fax 0587-253 45

info.gyse@orica.com

www.orica.se

uni tronic™ 600
Electronic Blasting System

 ORICA

Kvalitetsstämpel

Bergsprängnings Entreprenörernas Förening

Bergsprängningen omgärdas med flera lagar, regler och förordningar än någon annan del av byggsektorn och det med rätta. Misstag som okunnighet och slarv kan få förödande konsekvenser.

Genom branschorganisationen **BergsprängningsEntreprenörernas Förening** supportras och utbildas medlemsföretagen (ca 100 st som står för 85% av ovanjordssprängningen i Sverige) inom säkerhet,

lagar och förordningar, teknisk utveckling, Kvalitet & Miljö.

Medlemsföretagen förbinder sig att följa föreningens riktlinjer inom dessa områden vilket ger trygghet för våra beställare.

Våra medlemmar

Södra Sverige

Adrianssons Bergentreprenad AB, Konga, 070 6507267
Almquist Bergsprängning AB, Mjölby, 070-6884166
Bergbolaget i Götaland AB, Nässjö, 0380-555260
G.S. Spräng & Konsult Arbeten, Asarum, 076-1602977
Hasslö Spräng & Markarbeten, Hasslö, 0733-723830
Huskvarna Terrängtjänst, Huskvarna, 0705-312140
Hässelhult Sprängtjänst, Glimåkra, 070-5772357
Kalvsjöholmsbolaget AB, Kalv, 0325-51155
Källgren & Söner AB, Eksjö, 070-5098925
Liljegrens Entreprenad AB, Konga, 070-6507267
MJ Anläggning AB, Ryd, 070-5110900
Natzéns Sprängtjänst AB, Gnosjö, 070-8346820
P-O's Sprängtjänst & Söner AB, Boestad, 070-5238820
Sune Carlssons Åkeri AB, Nybro, 0470-77 44 00
Thorns Spräng & Betong HB, Virserum, 0495-30205
Voglers Sverige AB, Lidköping, 0510-86080
Värnamo Sprängtjänst AB, Gnosjö, 0705-690250

Mellan Sverige

Andersson & Rask Åkeri AB, Hofors, 0290-296 00
Berg & Byggt teknik i Norberg AB, Norberg, 0223-217 30
Bergsprängaren Forsberg AB, Nyköping, 070-630 79 31
Bergsprängaren Olle Wärnquist, Odensbacken, 070-314 92 11
Björknäs Bergsprängning, Gräsmark, 070-232 08 80
Björn Fredin Sprängtjänst AB, Huddinge, 070-492 29 22
Björnsätters Berg & Transport AB, Mariestad, 070-572 38 41
Hallstahammars Sprängtjänst AB, Hallstahammars, 0220-124 30
Hammarö Bergsprängning, Skoghäll, 070-379 71 79
HMS Maskin AB, Åsarp, 0733-17 22 40
Hummelsta Schakt & Sprängning AB, Enköping, 0171-44 61 35
Holmsteds Stenteknik Borghamn, 0143-200 82
Magnusson & Pettersson AB, Lindesberg, 070-331 35 25
Mases Spräng & Mark AB, Rättvik, 070-584 17 42
Robbans Last & Trucktjänst AB, Söderköping, 070-556 20 41
Rotorschakt Bergshamra, 0176-26 03 05
Spräng & Mätkonsult i Nora AB, Nora, 0587-136 41
Spräng & Svetsmek, Tived, 070-240 77 18
Sten & Betongteknik i Katrineholm, Katrineholm, 070-867 01 53
Sten-Gunnar Karlsson, Ringarum, 070-523 10 47
Stensätter Maskin AB, Eskilstuna, 070-622 15 36
Tivens Berghantering, Tived 0761- 02 17 74
Uppländska Bergborrnings AB, Norrtälje, 0176-766 40
Öregrunds Bergsprängningstjänst, Öregrund, 073-655 03 57
Östervallskogs Allteknik AB, Töcksfors, 070-516 00 64

Stockholmsområdet

Berg och Anläggning i Stuvsta AB, Huddinge, 070-712 32 22
Bergsprängning Leif Larsson AB, Stockholm, 08-647 46 40
Bergsprängningsfirman KV Larsson sonson AB, Tumba, 070-535 25 75
Bladhs Sprängservice AB, Ösmo, 070-508 11 13
C. Skönnerud Bergarbeten AB, Huddinge, 073-316 99 98
Danderyds Berghantering AB, Stockholm, 070-627 27 04
Dynamitgubben KB, Värmdö, 070-370 97 00
Enjis Bergsprängning AB, Åkersberga, 070-226 47 72

Frentab Entreprenad & Söner AB, Gustavsberg, 08-570 260 90
Hermans Maskin AB, Knivsta, 018-34 12 73
Ingarö Bergsprängning AB, Ingarö, 070-417 51 55
Magnus Schakt AB, Saltsjö-Boo, 070-729 43 68
Markströms Dyk & Sprängteknik AB, Rönninge, 070-291 65 69
Mälare Bergsprängning AB, Färentuna, 070-834 13 41
RG Bergkonsult AB, Värmdö, 070-999 42 49
Skullman Bergsprängning, Färentuna, 070-862 33 12
Spräng Companiet AB, Bromma, 072-703 84 21
Svenska Bergschakt AB, Järfälla, 070-760 50 87
SW-Sprängtjänst, Märsta, 070-854 01 86
Trp & Markarbeten VM AB, Huddinge, 070-620 90 49
YB Sprängtjänst AB, Saltsjö-Boo, 070-931 41 64
Åkersberga Bergsprängning, Åkersberga, 070-491 13 11

Västra Sverige

Alingsås Sprängtjänst AB, Alingsås, 0703-333314
Andreasson Väg & Bygg AB, Angered, 070-3722595
ASV Spräng och Betonggolv, Örebro, 070-899 98 24
Bergums Bergsprängning ab, Göteborg, 0706-65 36 25
Christer Blooms Bergsprängning AB, Uddevalla, 070-3191114
Cullbergs Bergsprängning, Uddevalla, 0708 811174
Ducimus Blasting, Sjömarken, 070-403 06 01
Göteborgs Sprängteknik AB Göteborg, 0706-65 34 25
Hildings Bergsprängning AB, Gånghester, 033-256135
Klas Myremark Bergsprängning, Jörlanda, 070-3128622
Lisas Bergsprängning AB, Långås, 070-5931279
MP Entreprenad Service Borås AB, Borås, 070-6777078
Nitro Entreprenad AB, Göteborg, 0702-335660
Roger Sprängare, Brålanda, 0706-6553879
Svensk Maskinborrnning AB, Trollhättan, 0703-844742
Thorins Sprängnings AB, Onsala, 0705-728600
Uddevalla Bergsprängning AB, Uddevalla, 070-5570220

Norra Sverige

Bysses Bergsprängning, Ramsele, 070-370 45 18
GS Maskintjänst, Hammarstrand, 070-363 56 30
Kalle Sprängare, Bergsjö, 070-668 67 18
Kanonidé Bonässund, 070-649 90 36
Lindbergs Sprängtjänst & Pyroteknik AB, Örnsköldsvik, 070-211 31 55
Mek och Sprängtjänst, Matfors, 073-841 80 57
Modéns Bergsprängning Eft AB, Fagervik, 070-357 91 91
NCC Roads Sverige Nord, Umeå, 070-330 10 68
Norrbottens Bergteknik AB, Luleå, 070-625 02 36
Rocab Berg AB, Skog, 070-600 00 70
Sollefteå Sprängtjänst AB, Sollefteå, 0620-163 50
Sprängarbeten i Trönedal AB, Söderhamn, 070-602 52 35
Stens Bergborrnning, Forsa, 070-372 99 77
Wallbergs Åkeri AB, Ljusdal, 0651-147 09
Västjämtdlands Sprängtjänst, Undersåker, 073-982 63 52
Å.G Sprängare AB, Robertsfors, 070-555 24 89

Utland

Bergsprängaren Bo Jansén Jomala-Åland +35-8-405536123
Gulf Rock Group of Companies Sharjah U.A.E +971-6-5311195
Van Oord Rotterdam Netherlands +31-104478444
Voglers Eesti Ou Kunda +37-25145702

Aktivt stödjande Partners

Abesiktning Väst AB, AMV, Ansvarsbesiktning AB, Atlas Copco CMT Sweden AB, Austin Sverige AB, Bergs & Brukstidning, BergUtbildarna AB, Bjerking AB, Brenntag Nordic AB, Cesium AB, CME AB, Datema, Desrock AB, EPC - Sverige AB, Etken Teknologi AB (Royex), Explosiv Utbildning AB, Farligt Gods Hjälp, Forcitt Sweden AB, FRÖLANDERS, Geopro AB, Gruvteknik AB, Hundprofil, Impab AB, JEHANDER, KCEM, KRUT-HANSSON AB, LIFA, MAXAM Metra Konsult AB, Metron Miljökonsult AB, Migmatit Geologisk konsultbyrå AB, MT i Bålsta AB, NITREX SRL, Nitro Consult, NORAB, Orica Mining Services Scandinavia AB, Power Tools AB, RBT - Rockbreaker Tools AB, Rockplan Sweden AB, Royex / AB, RUBA GUMMI AB, Sandvik Mining and Construction Sverige AB, SMC AB, Sprängkonsult AB, Svensk Byggsyn, SVEVIA AB, SWEDEQ AB, Transtronic AB, UAB Metaloidas, Yara AB.

Säkerhet

Kvalitet

Miljö

www.bef.nu

BEF – det är vi som försätter berg

